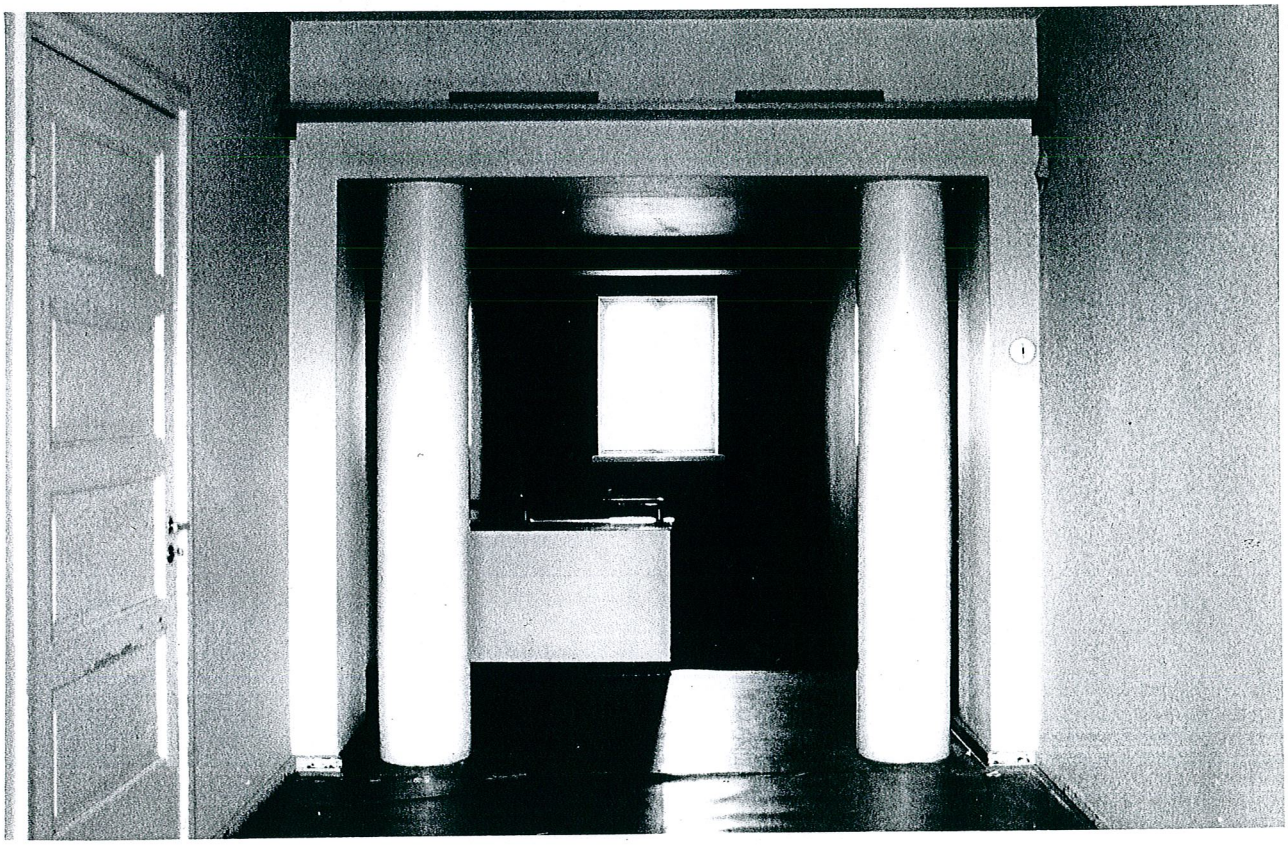
OMISTAJA
VANTAAN KAUP.
JOKINIEMEN-
TIE 58
JOKINIEMI (62)

VILLA GRÖNBERG
Rakennushistoriallinen selvitys ja nykytilan inventointi 1989

Pekka Korvenmaa - Laura Tuominen

Vantaan kaupunginmuseon julkaisu 1/1992, Vantaan kaupunki C4:92

V I L L A G R Ö N B E R G

Rakennushistoriallinen selvitys ja nykytilan inventointi 1989

Pekka Korvenmaa - Laura Tuominen

Vantaan kaupunginmuseon julkaisu N:o 1/1992
toim. Anni Lehtimäki ja Sari Saresto
ISBN 951-8959-17-X ISSN 0783-9162
Vantaan kaupunki C4:92

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE

I JOHDANTO 1

II VILLA GRÖNBERGIN RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS 2

1. Lyijyvalkoistehdas Grönberg 2

1.1. Omistajat ja rakennuttajat 3

2. Villa Grönberg 5

2.1. Alue 5

2.2. Arkkitehti Lars Sonck 5

2.2.1. Taustaa 5

2.2.2. Sonck ja Grönbergien toimeksianto 7

2.3. Sijoitus 8

2.4. Suunnitteluvaiheet 9

2.4.1. Vuoden 1934 piirustukset 9

2.4.2. Vuoden 1935 piirustukset 15

2.5. Toteutus 18

2.6. Rakennukseen tehtyjä myöhempiä muutoksia 22

III VILLA GRÖNBERG, NYKYTILAN INVENTOINTI 24

1. Rakennuksen ja ympäristön kuvaus 24

2. Rakennustekniikka 24

3. Julkisivut 25

4. Kuisti ja tuulikaappi 26

5. Kellaritilat 26

6. Sisätilat 28

LÄHDELUETTELO 34

LIITELUETTELO 35

LIITTEET 37

KUVALUETTELO 67

KUVAT 68

I JOHDANTO

Seuraavan esityksen tavoitteena on luoda käsitys Vantaan kaupungin hallussa olevasta, Tikkurilassa sijatsevasta yhden perheen asuinrakennuksesta, nimeltään Villa Grönberg, joka rakennettiin vuonna 1936. Osaksi käsitellään myös rakennuksen välittömässä läheisyydessä olevaa Lyijyvalkoistehdas Grönbergin aluetta, koska sen olemassaolo loi pohjan itse selvityskohteen rakentamiselle.

Työ jakaantuu kahteen pääosaan. Rakennushistoriallisessa selvityksessä käsitellään lyhyesti tehtaan ja sen luoneen yrityksen tulo inventointialueelle sekä näihin tapahtumiin kiinteästi liittyneet henkilöt. Sitten esitellään asuinrakennuksen tausta, suunnitelmien eteneminen luonnoksista lopullisiin piirustuksiin sekä valmistunut rakennus. Se pyritään suhteuttamaan arkkitehdin, Lars Sonckin, muuhun tuotantoon. Toinen osa, nykytilan inventointi, käsittää kirjallisessa muodossa tontin, rakennuksen ulkoasun sekä sisätilan kuvauksen. Samalla huomioidaan muutokset suhteessa alkuperäiseen kuntoon ja ensimmäisessä osassa selostettuihin lisäyksiin ja poistoihin.

Inventointiin liittyy kohteen mustavalkokuvaus sekä sarja diapositiiveja. Myös tehdasalue on kuvattu. Sekä ensimmäisen että toisen osan tekstiin liittyy sarja karttoja, rakennuspiirustuksia sekä valokuvia.

Esityksen ensimmäisestä osasta vastaa Pekka Korvenmaa, toisesta Laura Tuominen. Kokonaisvastuu ja suunnittelu on Pekka Korvenmaan.

II VILLA GRÖNBERGIN RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS

1. LYIJYVALKOISTEHDAS GRÖNBERG

Vuonna 1928 aloittaneille Lyijyvalkoistehdas ja Hiilihappotehdas Grönbergille (Blyvittfabriken Grönberg & Co sekä Kolsyrebolaget Grönberg & Co) annettiin palovakuutus samana vuonna. Siinä niiden mainittiin sijaitsevan Helsingin pitäjässä noin puoli kilometriä Tikkurilan rautatieasemalta. Yritykset liittyivät kiinteästi yhteen, sillä päätuotteen eli maalinvalmistuksessa käytettävän lyijyvalkoisen tuottamiseen tarvittiin hiilihappoa.[1] Tuotantokokonaisuuteen lisättiin myöhemmin, 1930-luvulla, lyijysulattamo, jonka tarkoituksena oli erottaa lyijyä romutarvikkeista.[2]

Uuden tehtaan sijainti lähellä rataa ja asemaa tarjosi erinomaiset kuljetusmahdollisuudet. Etäisyys pääkaupunkiin oli vähäinen ja yhteys valtakunnan rataverkkoon helpotti sekä tuotannon edellyttämien raaka-aineiden kuten koksin, potaskan, lyijyn ja pellavaöljyn tuontia tehtaille että myös tuotteiden välittämistä maalinvalmistajille. Helsingin pitäjässä puolestaan oli ennestään, saman pääradan tuntumassa, eräitä maan laajimpia väritehtaita.

Tehtaille erotettu alue sijaitsi aivan radan tuntumassa, Tikkurilan ja Hakkilan kylien raja-alueella, pohjoiseen Tikkurilan asemasta. Aivan alueen tuntumasta lähti myös pistoraide koilliseen. Itse tehdasalueen erotus jää maanjakokarttojen valossa jossain määrin epäselväksi.[3] Hakkilan kylään merkityn Björkdala-nimisen tilan omisti vielä vuonna 1925 R.J. Olsson. Vuoden 1928 lohkomiskartassa on ainakin osa tuosta tilasta merkitty Blyvitfabriken Grönberg & Co:lle. Vuonna 1931 on varsinaisesta tehdasalueesta etelään sijainneesta Lillskäggas-nimisestä tilasta erotettu pienempi osa nimeltään Lövkulla. Sen omistajaksi on merkitty edellä mainittu

---

1 Industriidkarenes i Finland ömsesidiga brandstodsförening (nyk. Teollisuusvakuutus). Inspektionsprotokoll 18.12.1928. TVA.

2 Kuten edellä, 7.8.1936.

3 Uudenmaan läänin maanmittauskonttorin maanjakokartat eivät esitä itse tehdaskiinteistöjen aluetta ennen vuotta 1935, jolloin tuotanto oli ollut käynnissä jo seitsemän vuotta. Myöskään Uudenmaan läänin kiinteistörekisteri ei anna yksiselitteistä käsitystä siitä, mistä tiluksista alue ositettiin. ULM.

yritys. Vuonna 1935 yritys hankki lisää maata tehdasalueestaan itään (liite 1). Uuden tontin nimeksi tuli Blykulla. Näin oli yrityksen maa-ala saavuttanut sen muodon ja laajuuden, jonka puitteissa se tuli toimimaan vuodesta 1935 aina 1980-luvulle asti (liite 2). Vanhemmat kartat merkitsevät alueen Hakkilan kylän maihin, mutta uudemmissa raja Tikkurilan ja Hakkilan välillä kulkee tehdasalueen halki. Koko aluetta kutsutaan yleisnimellä Jokiniemi.[4]

Rakennuskanta tehdasalueella perustui paikalle 1910 valmistuneeseen yksikköön, jota laajennettiin ilmeisesti heti vuonna 1928.[5] Tehdas laajeni asteittain. Alkuperäisen lyijyvalkoistehtaan ja hiilihappotehtaan, jotka toimivat samassa kiinteistössä, lisäksi alueelle tuli muun muassa edellä mainittu erillinen lyijysulattamo vuosien 1932-36 välisenä aikana. Alueelle rakennettiin myös sotien jälkeen. Tehdasrakennukset ovat kauttaaltaan punatiilisiä ja muodostavat hajanaisen, vailla kokoavia ääriviivoja tai akseleita hahmottuvan rakennusryhmän. Suunnittelijat eivät ole kokonaan selvillä, sillä rakennuksia koskevaa piirutusaineistoa on säilynyt hyvin niukasti. Rakentajana toimi pääasiassa A.W. Liljeberg Osakeyhtiö. Osa suunnittelusta lienee arkkitehti Elma Lindroosin. Sotien jälkeen alueelle piirsi arkkitehti Olof Hansson.[6] (KUVA 1, liite 3)

1.1. OMISTAJAT JA RAKENNUTTAJAT

Edellä mainitut tehdaslaitokset perusti liikemies Artur Grönberg (1871-1937)[7]. Hän oli eräs Helsingin talouselämän keskeisiä hahmoja ja käynnisti lukuisia yrityksiä, istui monien johtokunnissa sekä oli erittäin aktiivinen yleishyödyllisissä hankkeissa. Luettelo

---

4 Em. tiedot perustuvat selityksen liitteinä oleviin karttoihin. ULM.

5 Seuraavat tiedot perustuvat Teollisuusvakuutus Oy:n arkiston palovakuutusasiakirjojen karttaliitteisiin vuosilta 1928-1951. Vuoden 1910 rakennus olisi ollut laajuudeltaan 2000 neliömetriä eli luonnollinen aloitus uudelle toiminnalle. Vuosi ja laajuus mainitaan Vantaan kaupungin rakennusrekisterissä.

6 Arkkitehti Olof Hanssonin antamia suullisia tietoja 6/1989. Hänen piirustusarkistossaan on puolestaan eräitä luonnoksia tehtaan konttoria varten. A.W. Liljeberg oli mukana myös Villa Grönbergin rakennusvaiheissa. Arkkitehti Elma Lindroos oli matrikkelitietojen mukaan A.W. Liljebergin palveluksessa vuosina 1934-39. Sen sijaan arkkitehti Lars Sonckin, Villa Grönbergin suunnittelijan, piirustusjäämistöstä ei löydy mitään viitteitä siihen, että hän olisi osallistunut tuotantolaitosten suunnitteluun.

7 Seuraavat tiedot Grönbergin suvun jäsenistä perustuvat lähdeluettelossa mainittuihin matrikkeleihin, elämäkertoihin sekä suullisiin tiedonantoihin (M.Westerlund, Olof Hansson).

niistä yrityksistä, joissa hän oli joko perustajana tai edustajana, on häkellyttävä. Artur Grönbergin liiketoiminta ulottui mm. pankkialalle, hatunvalmistukseen, raitiovaunuliikenteeseen, pörssitoimintaan, merenkulkuun sekä samppanjamerkin Moet & Chandon edustamiseen. Hiilihapon valmistuksessa hän oli mukana vuodesta 1921, jolloin hänestä tuli Finska Kolsyreindustri Ab:n hallituksen puheenjohtaja. Vuonna 1928 hän perusti kommandiittiyhtiöt Lyijyvalkoistehdas Grönberg & Co sekä Hiilihappotehdas Grönberg & Co. Hän toimi aluksi myös yhtiöiden johtajana. Artur Grönberg ei itse asunut lähellä edellä mainittuja yrityksiä, sillä hänen monipuolinen toimintansa oli kiinteästi sidoksissa pääkaupungin liike-elämään. Samana vuonna, kun hän perusti uudet Helsingin pitäjään sijoittuneet yhtiönsä, hän tilasi arkkitehtitoimistolta Jung & Jung piirustukset edustusasuntoon, jonka oli määrä nousta Helsingin Munkkiniemeen.[8] Siten hänen monipuolinen liiketoimintansa mahdollisti 20-luvun lopun taloudellisen korkeasuhdanteen aikana sekä uuden tehdasyhdistelmän että yksityisympäristön ajanmukaistamisen. Mainittakoon, että hän omisti lisäksi Bjursin tilan Länsi-Uudellamaalla ja toimi aktiivisesti seudun talouselämän ajanmukaistamiseksi.

Artur Grönbergin poika Kurt Grönberg (1897-1955) oli mukana perustamassa nyt käsiteltävää yhtiötä. Hänellä oli takanaan kaupallinen koulutus, mutta aluksi hän toimi yrityksen teknisenä johtajana ja vasta vuodesta 1937 lähtien toimitusjohtajana, jolloin hän peri isänsä paikan. Kurt Grönbergin tulo johtajaksi liittyy olennaisesti johtajan asunnon, Villa Grönbergin rakentamiseen, sillä se valmistui nimenomaan hänen ja hänen perheensä käyttöön. Siten Kurt Grönberg täydensi edellisellä vuosikymmenellä toimintansa aloittanutta tehdasaluetta siihen kiinteästi liittyvällä johtajan ja pääomistajan asuinympäristöllä. Villa Grönberg pysyi samalla omistajasuvulla 1980-luvun lopulle asti eli kunnes sekä tehdasalue että asuinrakennus tulivat Vantaan kaupungin omistukseen. Omistus ja tuotanto kestivät siten melko tarkalleen kuusikymmentä vuotta. Grönbergin suvun toiminnasta alueella jää muistuttamaan johtajan asunto, mutta sen perustana olleet tuotantorakennukset tullaan poistamaan luonnettaan lähitulevaisuudessa voimakkaasti muuttavasta radanvarsimaisemasta (liite 4).

---

8 RTMA; kokoelma Jung & Jung.

2. VILLA GRÖNBERG

2.1. ALUE

Kuten mainittiin, hankkivat Grönbergit jo 1931 Lövkulla-nimisen alueen tehtaan eteläpuolelta. Kyseinen tontti muodosti kolmion, jonka kanta oli etelään sekä hyvin kapea ja pitkä kärki pohjoiseen, jossa se yhtyi tehdasalueen vanhempaan Björkdala-nimiseen osaan. Tontin länsilaita sivusi tietä, joka rataa myötäillen johti kohti tehdasalueen eteläistä sivua. Lövkulla, tie ja tehdasalue leikkasivat toisiaan tehdasalueen portilla. Näin yhtiö oli jokseenkin keinotekoisesti saanut yhdistettyä tuotantoalueensa tontin, jonka eteläinen osa soveltui asuinrakennukselle ollen kyllin kaukana itse tehtaista, mutta kuitenkin tien avulla siihen suorassa ja välittömässä yhteydessä. Etäisyys tehtaiden portilta Lövkullan peralle oli noin sataviisikymmentä metriä.

2.2. ARKKITEHTI LARS SONCK

2.2.1. Taustaa

Asiakirja-aineiston yksipuolisuudesta johtuen on epäselvää, missä vaiheessa uutta johtajan asuntoa ryhdyttiin suunnittelemaan. Joka tapauksessa arkkitehdiksi saatiin vielä tuolloinkin nimekäs Lars Sonck (1870-1956).[9] Sonck oli jo vanheneva, yli kuusikymmenvuotias arkkitehti. Hänen tuotantonsa taiteellinen huippuvaihe ajoittui 1890-luvun puolivälistä ensimmäiseen maailmansotaan. Sotaa seuranneina vuosina hän sai edelleen runsaasti tilauksia, etenkin 20-luvun korkeasuhdanteen aikana, mutta ei enää kuulunut suomalaisen arkkitehtuurin tyyliä luovaan kärkeen. Etenkin kansainvälisen modernismin funktionalismiksi kutsutun suuntauksen voittaessa ripeästi alaa 20-luvun lopulta alkaen miellettiin Sonck yleisesti traditionalistiksi eli vanhentuneiden, aikansa eläneiden suunnitteluperiaatteiden edustajaksi. Oman ikäpolvensa rakennuttajil-

---

9 Lars Sonckin arkkitehtuurista yleensä kts. julkaisua Lars Sonck Arkkitehti 1870-1956. Suomen Rakennustaiteen museo, 1981. Kirjoittajina Paula Kivinen, Pekka Korvenmaa ja Asko Salokorpi. Siinä on myös Korvenmaan laatima, nyt jo vanhentunut työluettelo, jonka avulla Villa Grönbergin voi sijoittaa arkkitehdin kokonaistuotantoon.

le Sonck edusti kokemusta ja vankkaa, aikanaan kansainvälisestikin laajalti arvostettua ammattitaitoa. Hän itse oli 1900-luvun vaihteessa osa yleiseurooppalaista ja kansallista avantgardea, ja häntä kuuluisampi, vaikka ei välttämättä taiteellisesti merkittävämpi, oli ainoastaan Eliel Saarinen.

Saavutettuaan tunnustetun aseman suomalaisen arkkitehtuurin kärjessä 1900-luvun alussa töillä, joista mainittakoon Tampereen Johanneksen kirkko (nyk. Tuomiokirkko; 1900-1907), Helsingin puhelinyhdistyksen rakennus (1901-05), Privatbanken (1903-04) ja Eiran sairaala (1904-05), Sonck alkoi saada yhä enemmän merkittäviä tilauksia pääkaupungin liike-elämän taholta. Suomen hypoteekkiyhdistyksen rakennuksen (1907-08) jälkeen oli vuorossa Helsingin rahapiirien mittava yhteishanke, Helsingin arvopaperipörssin rakennus eli Pörssitalo (1910-11). Sen tarvitsemien varojen keräämiseksi perustettiin Pörssiklubi, joka veti jäsenikseen suurimman osan kaupungin merkittävimmistä liikemiehistä. Jäsenistöön kuului myös useita ajan johtavia arkkitehteja, luonnollisesti myös rakennuksen suunnittelija eli Sonck. Hankkeessa oli mukana myös Artur Grönberg. Hänen ja Sonckin välinen yhteys syntyi ilmeisesti viimeistään Pörssiklubin piirissä. He olivat myös ikätovereita. Kun Artur Grönberg 1930-luvun alussa, suhdanteiden jo parannuttua 30-luvun taitteen lamasta, ryhtyi kaavailemaan edustavaa asuinrakennusta uusien tehtaittensa yhteyteen, oli luonnollista, että hän otti yhteyttä arkkitehtiin, joka edusti hänen oman sukupolvensa elämyspohjaa sekä oli todennäköisesti myös henkilökohtaisesti tuttu.[10] Aivan samoin hän oli muutamaa vuotta aiemmin kääntynyt saman ikäpolven suunnittelijoiden, veljesten Jung, puoleen halutessaan uutta yksityisasuntoa. Nyt ei ollut kyseessä hänelle itselleen rakennettava asunto, vaan pojalle, Kurt Grönbergille tuleva johtajan talo. Artur Grönberg oli vielä 30-luvun puolivälissä kommandiittiyhtiöidensä johtaja ja sikäli ilmeisesti myös yhtiöiden varallisuuden päävastaava. Rakennushankkeen aloite sekä pääasiallinen rahoitus lienee tullut häneltä, joten myös arkkitehdin valinta on ilmeisesti ollut hänen vastuullaan. Tuntematta pojan, Kurt Grönbergin mahdollisia tavoitteita kulttuuriympäristönsä muokkaamiseksi voisi ajatella hänen pikemminkin samaistuneen

---

10 Arkkitehti Olof Hanssonin mukaan Artur Grönberg ja Lars Sonck olivat tuttuja keskenään; suullinen tieto 6/1989.

nuorempaan arkkitehtipolveen, jonka joukosta myös olisi vaivatta löytynyt traditionaalisen muotokielen kyvykkäästi hallitsevia henkilöitä. Ajateltakoon tässä esimerkiksi J. S. Sireniä.

2.2.2. Sonck ja Grönbergien toimeksianto

Lars Sonckin ensimmäinen piirustussarja Villa Grönbergiä varten on huhtikuulta 1934,[11] joten toimeksiannosta oltiin päästy yksimielisyyteen viimeistään saman vuoden talvella. Sonckille työ ajoittui vaiheeseen, jolloin hän edelleen sai merkittäviä tilauksia, mutta toimiston tuotteliaisuus oli selvästi laskusuunnassa. Muutamaa vuotta aikaisemmin Sonck oli menettänyt lähes kaiken omaisuutensa talouslaman jalkoihin jääneen suuren rakennushankkeen velkaselvityksissä. Näin ollen olivat työtilaisuudet tervetulleita etenkin, kun kyseessä oli nyt edustava, tontillaan vapaasti sijaiseva yksityistalo. Tehtävähän oli perinteisesti arkkitehtien erityisesti suosima ja tarjosi usein mahdollisuudet toimeksiantajan ja suunnittelijan väliselle läheiselle kanssakäymiselle. Mainittakoon samoilta vuosilta hyvin samantyyppinen, joskin laajempi työ, nimittäin Alvar Aallon johtajapariskunta Gullichseneille piirtämä Villa Mairea Noormarkussa.

Saadessaan Villa Grönbergin suunniteltavakseen, Sonckin piirustuspöydältä oli hiljattain lähtenyt sarja suuria, punatiilisiä rakennuksia, joissa kaikissa hän oli tavoitellut vaihtelevilla tiililimityksillä ja -reliefivaikutelmilla aikaansaatua elävää, mutta monokromaattista julkisivupintaa. Edellisen vuosikymmenen lopulla oli valmistunut Maarianhaminan kirkko (1927-28), suuri asuinkerrostalo Tehtaankatu 11-13 Helsinkiin (1929-30) ja satamavarasto Helsingin Jätkäsaareen. Ennenkaikkea Sonckilla oli juuri 1934 työn alla hänen myöhäiskautensa merkittävin luomus, Helsingin Tehtaanpuiston eli Mikael Agricolan kirkko. Kirkon suunnittelukilpailu 1932 toimi vedenjakajana traditionalistien ja modernistien välillä. Varsinaisen kilpailun jälkeen järjestetyn rajoitetun kutsukilvan voitti Sonck historistisia aiheita soveltaneella ja - eittämättä - välittömästi kirkon mieleen tuovalla ehdotuksella. Vuonna 1935 valmistunut kirkko oli kuitenkin

---

11 RTMA, kokoelma Sonck, B-sarja.

huomattavasti yksinkertaisempi kuin kilpailuehdotus. Sen niukasti jäsenneltyjen volyymien teho perustui nimenomaan korkeatasoiseen tiilimuuraukseen, jossa yhtenäisen värityksen puitteissa pintoja elävöitettiin tiilen ominaislaatua hyödyntävillä varioinneilla. Traditionaalinen rakennusvolyymi sai pelkistetyn asun, ja Sonck ilmeisesti reagoi aiemmin saamaansa kritiikkiin ja pyrki eroon ilmiselvästi historisoivien lainojen käytöstä. Tarkasteltaessa Villa Grönbergin kehitystä suunnitelmista toteutukseen sekä sen ulkoasua hallitsevaa tiilimuurausta, on syytä pitää mielessä juuri edellämainitun kirkon vaiheet. Työt etenivät nimittäin samanaikaisesti. Myös Villa Grönbergin asu muuttui aiottua yksinkertaisemmaksi. Ei kuitenkaan pidä nähdä Sonckin pyrkineen kohti funktionalismin doktriinin mukaisia vakioratkaisuja ja tavallaan epäonnistuneen muotokielensä ajanmukaistamisessa, vaan pikemminkin hänen 30-luvun arkkitehtuurinsa lähenee sen kaltaista volyymien abstrahointia, mitä esimerkiksi Willem Dudok edusti Manner-Euroopassa.

Vapaasti tontillaan sijaitsevia yksityistaloja Sonck oli luonnollisesti piirtänyt urallaan useitakin. Mittakaavaltaan, materiaaleiltaan ja kerrosluvultaan Villa Grönbergiä muistuttavat läheisesti eräät 10-luvun työt, kuten Villa Ekblom Latviassa, Villa Baumgartner Helsingissä sekä Billnäsin ruukilla sijaitseva Villa Billnäs. Jälkimmäinen rakennus on sikälikin mielenkiintoinen, että kyseessä on tuotantolaitoksen läheisyydessä, maaseudulla sijaitseva johtajan ja omistajan asunto. Villa Grönbergin toimeksiantohan ei koskenut asuinrakennusta yleensä, vaan nimenomaan rakennuksessa asuvan henkilön johtaman ja osittain omistaman tuotantolaitoksen yhteyteen tulevaa taloa. Tässä mielessä Villa Grönberg jatkoi teollisten yhdyskuntien ja etenkin vanhojen rautaruukkien miljööperinnettä. Vaikka kokonaisuus, tehtaat ja asuinrakennus, oli tässä tapauksessa pienehkö ja yksinkertainen, oli kyseessä jo vakiintuneen miljöötyypin uusi variantti. Seikka on muistamisen arvoinen, kun tarkastelee Sonckin valitsemia ratkaisuja sekä sitä, miten rakennus liitettiin tuotantolaitoksiin.

2.3. SIJOITUS

Sonckille tullut tilaus käsitti yhden perheen tarpeisiin rakennettavan, puutarhan keskellä sijaitsevan asunnon, jota

ympäröivät ratapiha-alue, omistajan teollisuuslaitokset sekä viljelysmaisema. Rungon sijoitus tontille ei ollut minkään rakentamis- tai asemakaavan määrittelemä. Se asetettiin tontin eteläosaan siten, että suorakaiteen volyymin pohjoinen pitkäsivu oli kohtisuorassa tehdasalueen etelälaidan suhteen. Mitään koordinoivaa akselia ei kuitenkaan päässyt syntymään, sillä asuntoa ja tuotantolaitoksia yhdistävä tie leikkasi akselin diagonaalisesti. Talon ja tehtaiden väliin tuli lisäksi puustoa, joka esti vapaan näkyvyyden. Asuinrakennuksen pääjulkisivu suunnattiin pois tuotannosta eli etelään. Vanhempi teollisen rakentamisen perinne kytki yleensä omistajan asuintilat visuaalisesti hänen vaurautensa lähteeseen, tuotantoon. Siten ei tässä toteutunut kuin osaksi, muuttuneessa muodossa, tuo esimerkiksi ruukkiyhteisöille ominainen käytäntö. Sitäpaitsi oli luontevaa suunnata asunnon päätilat kohti valoa ja lämpöä. Rakennuksen toinen pääty suuntautui tielle. Sen seurauksena käynti sekä pääsisäänkäynnille että takapihan taloustiloihin johtavalle "keittiönovelle" oli varsin vaivatonta.

2.4. SUUNNITTELUVAIHEET

2.4.1. Vuoden 1934 piirustukset

Tarkasteltaessa rakennuksen tilaohjelmaa on muistettava, että kyseessä oli ylemmälle, omistavalle keskiluokalle suunniteltava koti ja edustusasunto. Näin ollen siinä oli oltava riittävästi myös huoltotiloja sekä tilat palvelusväelle ja mahdollisille vieraille. Kyseiset tilat Sonck jakoi perinteiseen tapaan kolmeen kerrokseen. Pohjakerros, joka oli ns. maakerros tai basementtikerros (piirustuksissa nimellä källarvåning), käsitti huolto- ja varastotiloja, mutta oli valaistu ikkunoin. Tämäntapainen kerros oli alkuaan saattanut käsittää myös keittiön kuten esimerkiksi oli normina brittiläisessä rakennuskulttuurissa. Sonckin vuoden 1934 piirustuksissa pohjakerrokseen tuli kellari, varastoja sekä lämpökeskuksen eli pannuhuoneen molemmin puolin tilat koksille ja haloille. Toisiinsa liittyvän huoneparin muodostivat pesutupa sekä mankeli- ja silityshuone. Pohjakerros oli siten säilyttämistä ja lämmittämistä varten, mutta myös asukkaiden vaatteiden sekä liinavaatteiden huoltoa varten (liite 5).

Ensimmäisen kerroksen, rakennuksen pääkerroksen, pohjakaava kertoo havainnollisesti Sonckin tavan jakaa tila omistajille, huollolle ja liikenteelle. Rakennuksen jakaa pitkittäissuuntaan sydänmuuri. Pääsisäänkäynti ja palvelusväen sisäänkäynti sijaitsevat vastakkain, mutta epäsymmetrisesti. Epäsymmetria on eräs koko suunnittelua ohjannut pääperiaate, jonka puitteissa on kuitenkin sommiteltu pienimuotoisempia, keskiakselinsa suhteen symmetrisiä aihelmia. Saman tehtävän Sonck esimerkiksi 1910-luvulla usein ratkaisi hallitsevalla keskiakselilla, joka myös dominoi huoneryhmitystä. Näin oli esimerkiksi Villa Baumgartnerissa. Villa Grönberg, huolimatta statuksestaan johtajan asuntona, oli kuitenkin maaseutuasunto, joten Sonck on voinut mieltää sen liittyväksi huvilarakentamisen asymmetriaa ja pittoreskiutta tähdentävään lajiperinteeseen. Toisaalta modernistinen arkkitehtuurikäsitys taisteli juuri kokoavia akseleita vastaan. Täten rakennuksen pitkän sivun ja huonetilojen sommittelu hallitsevan keskeisportaalin varaan olisi saattanut vaikuttaa 30-luvulla jo anakronistiselta. Vielä, sijoittamalla pääoven julkisivun laitaan, Sonck sai aikaan ehyen, toisiinsa liittyvän huonesarjan (liite 6).

Sonckin ensimmäisessä, vuoden 1934 piirrossarjassa pääovi antaa keskiakselin varaan koottuun tilasarjaan, joka koostuu avoimesta mutta katetusta esihallista, eteisestä ja hallista. Eteisen molemmin puolin ovat vaatehuone ja käymälä. Eteisen ja hallin katot ovat aiotut kasetoitaviksi. Halliin on ilmeisesti aiottu palkiston jäsentämää rakennetta. Tämän kerroksen puutarhan puoleiset päätilat on kytketty kolmen huoneen aksiaaliseksi sviitiksi. Tulija saapuu eteiseen, luovuttaa päällysvaatteensa vaatehuoneeseen, astuu halliin ja kääntyy yhdeksänkymmentä astetta. Pilarein korostetun aukon takaa avautuu ensin avoimella tulisijalla varustettu seurusteluhuone, sali, ja sen takaa ruokasali. Tämä tilasarja on rakennuksen pääkerroksen, piano nobilen, hallitsevin osuus. Se on tarkoitettu perheen yhteiselämälle, mutta myös edustavaan kanssakäymiseen vieraiden kanssa. Siihen liittyy tasavertaisena, mutta erilleen sijoitettuna perinteinen herrainhuone (herrum), johon pääsee suoraan hallista, pääoven akselilta. Kyseinen tila on aiottu omistajan työhuoneeksi, kirjastoksi sekä samalla hieman jo vanhentuneella tavalla huoneeksi, johon päivällisseurueen miehet vetäytyvät juomaan ja tupakoimaan.

Edellisissä tiloissa tapahtuvia toimintoja tukemassa on takapihalle antava tilasarja, jonka muodostaa rakennuksen pääportaikko, keittiö, palvelijanhuone käymälöineen sekä tarjoiluvälikkö. Pääportaikko, johon tilana palataan myöhemmin, on ensimmäisessä kerroksessa yhteydessä sekä halliin että keittiöön. Siten palvelija pystyy liikkumaan käyttämissään tiloissa, pohjakerroksessa, keittiössä ja omassa huoneessaan sekaantumatta omistajien elämänpiiriin. Sfäärit on määrätty kohtaamaan ruokasalissa, jonne aterioijat saapuvat seurusteluhuoneen/olohuoneen kautta, palvelija taas keittiöstä tarjoiluvälikön kautta. Rakennuksen tilaohjelma, kerrosluku ja palvelusväen määrä ei kuitenkaan anna aihetta toiseen kerrokseen vievään, erilliseen palvelusväen portaaseen, vaan yläkertaan kulkevat kaikki samasta pääportaikosta.

Rakennuksen kerrokset kytkee pystysuunnassa yhteen pääportaikko, jonka tilasommitteluun Sonck on kiinnittänyt paljon huomiota. Sen osuutta on korostettu muovaamalla siitä rungosta erkaneva torni, jonka ulkosivu on segmenttikaarinen. Sen alaosan ovi antaa porrastasanteelle, joka sijaitsee pohjakerroksen huonekorkeuden puolivälissä. Näin rakennuksen kaksi sisäänkäyntiä on sijoitettu mahdollisimman paljon erilleen. Takapihan ovesta ei voi nähdä päätiloihin, ja porrasnousun jälkeenkin jää palvelusväen liikenne näkymättömiin hallista katsoen (liite 8). Portaan päänousu alkaa hallista. Alunperin tämä päänousu on muovattu korkeaksi, valoisaksi tilaksi. Torniseinän yläosaan on merkitty kolme ikkunaa ja portaikon kaide on rakenteeltaan avoin. Kaareva seinä myötäilee porrastasanteella tapahtuvaa kulkusuunnan muutosta. Kuten tulemme näkemään, muuttuu erityisesti tämän tilan luonne päästäessä rakennuksen toteutusvaiheeseen.

Yläkertaan tultaessa porrashallin aloittama tila jatkuu samanlevyisenä pääjulkisivuun asti. Rappuja seuraa välikkö, josta kahden pylvään välistä aukenee halli. Kerroksen tilajako on monimuotoinen. Neljän makuuhuoneen lisäksi siihen on sijoitettu kylpemis- ja käymälätiloja sekä huone, joka on merkitty nimellä domestikrum. Ensimmäisessä kerroksessa vastaava huone on selvästi palvelijan asuintila. Toisen kerroksen palvelijanhuone olisi tällöin aiottu huonepalvelijalle, jonka tehtävänä olisi sisätilojen huolto, alakerran palvelijan vastatessa ruokataloudesta, astiastosta sekä mahdollisesti

tarjoilusta.[12] Huoneen yhteyteen ei kuitenkaan ole merkitty edes vesiklosettia. Hallin ohella Sonck muovasi tilajakoon kaksi aluetta, jotka olivat tarkoitetut yhteiskäyttöön. Toinen, loggia sijaitsee koilliskulmassa ja toinen, altaani, pääsisäänkäynnin ulkohallin yllä. Koska tilat tulivat myös toteutettuun rakennukseen puututaan niihin tarkemmin vasta lopullisen työn arvioinnissa. Tässä vaiheessa altaani liittyy välittömästi, kolmella suurella aukolla, sen takana olevaan makuuhuoneeseen. Käynti altaanille tapahtuu kuitenkin hallin kautta. Siten altaanin takainen makuuhuone olisi erityisen valoisa, sillä edellämainittujen aukkojen lisäksi siihen antaa länsiseinällä kaksi ikkunaa. Kaikissa makuuhuoneissa on kaksi ikkunaa. Yksi makuuhuoneista on aiottu vierashuoneeksi. Se, yhdessä altaanin takaisen makuuhuoneen kanssa, muodostaa portaikon ja hallin muista tiloista selvästi erottaman yhdistelmän. Vierashuoneella on oma peseytymistilansa, mikä on perheen yksityisyyden kannalta ymmärrettävää. Sen sijaan on vaikeampaa tulkita erillisen peseytymistilan sijoittamista myös vierashuonetta vastassa olevan makuuhuoneen yhteyteen (liite 7).[13]

Edellä selvitetty tilajako siirtyi pääpiirteissään toteutettuun rakennukseen. Sonck oli jakanut suorakaiteisen volyymin perinteiseen tapaan kolmeen osaan: vähempiarvoiseen huoltokerrokseen, sen yllä ja selvästi maanpintaa korkeammalla sijaitsevaan pääkerrokseen sekä lähinnä makuutiloja, mutta myös pihaan välittömästi liittyviä osia käsittävään yläkertaan. Kolmea kerrosta yhdistävä portaikko oli saanut oman, rungosta erkanevan volyyminsa kuten myös pääsisäänkäynti. Seuraavaksi on katsottava, mitä tämä merkitsi julkisivukäsittelylle ja mikä oli näiden kahden keskinäinen riippuvaisuussuhde.

Rakennuksen ulkoinen hahmo vastaa vuoden 1934 piirustuksissa pitkälle sisätilojen viitoittamaa, ehjää suorakaidetta, josta erkanevat

---

12 Kysyttäessä asiaa, oli johtaja M. Westerlund sitä mieltä, että toisen kerroksen huone olisi hyvinkin voinut olla sisäpalvelijalle. Lämmittämisestä eli koksin lapioimisesta lämpökeskuksen uuniin vastasi hänen mukaansa talon väki. Toisen kerroksen domestikrum-huoneen alkuperäisestä käytöstä 1930-luvulla ei ole tietoa, mutta ainakin myöhemmin sitä käytettiin muuna kuin palvelijanhuoneena.

13 Rakennuksen tilaohjelman analyysiä vaikeuttaa se, ettei ole tarkasti selvillä rakennuttajan toivomaa kokoa, huonelukua ja sitä, miten tilat aiottiin asukkaiden kesken jakaa. Jos pysymme oletuksessa, että rakennus oli aiottu nimenomaan Kurt Grönbergille perheineen, oli kyseessä mies, vaimo ja kaksi tytärtä. Makuupaikkojen vuodeluku oli kuitenkin, vierashuone poislukien, vähintäinkin viisi. Kaakkoiskulman makuuhuone oli jätetty ilman vuodepiirrosta, joten se mahdollisesti oli aiottu laajentamisvaraksi.

vain pääsisäänkäynti sekä takajulkisivun porrastorni. Julkisivut ovat vailla merkittäviä yksittäisiä, plastisia korostuksia tai reliefejä. Tässä vaiheessa tiilipinta on aiottu laastittavaksi ja vain räystään alle on merkitty paljaaksi jätettävää tiiliprofilointia. Suorakaiteen yllä on hyvin laakeasti aumattu katto, jonka harjalle on koottu siitä nouseva koko harjan mittainen hormiryhmä. Kaikkien julkisivujen merkittävin korostus muodostuu nauharustikoinnista, joka kiertää rakennuksen ensimmäisen kerroksen ikkunoiden korkuisena. Rustikoinnin, perinteisesti rakennuksen pohjakerroksiin kuuluneen aiheen, sijoittaminen pääkerroksen koristeeksi kertoo Sonckin suhtautuneen traditioon vapaasti. Pääkerros on nyt voimakkaammin käsitelty kuin pohjakerros, jonka säännönmukaisesti tulisi olla hahmotettu yläosia kantavaksi, ja tämä olisi ilmaistu juuri esimerkiksi rustikoinnilla.

Pääjulkisivun merkittävin yksittäinen osa on rungosta, sen läntisellä laidalla, suorakaiteena esiintyöntyvä portaali. Sonck on muovannut pääoven keskiakselin ympärille avoimen pilarihallin, jonka katto on samalla toisen kerroksen parveke, altaani. Sen julkisivupinnasta sisäänvedetyt kolme ikkunaa asettuvat niinikään osaksi symmetristä kokonaisuutta. Pääovelle johtavalle portaikolle päästään joko suoraan lännestä tieltä käsin tai sitten puutarhasta nousevia portaita myöten. Yksinkertaisuudestaan huolimatta on pääjulkisivun sommittelu jännitteinen. Ääriviiva on yksinkertainen, ja ikkunoiden sijoittelu yhtenäisille pystyakseleille korostaa säännönmukaisuutta. Portaalisommitelma on itsessään täysin symmetrinen, mutta rikkoo sijoituksellaan koko julkisivun perusidean. Rakenteen taustaa ei nytkään pidä nähdä myönnytyksenä modernismin asymmetriatavoitteille, sillä vastaavaa ratkaisua Sonck oli soveltanut jo eräissä 1910-luvun asuinrakennuksissaan (liite 9).

Vuoden 1934 piirustussarjan päädyt ja takajulkisivu on päivätty kymmenen päivää myöhemmin kuin pääjulkisivu (6.4.34 ja 16.4.34), mutta ne kuuluvat samaan suunnitteluvaiheeseen. Niiden elementit eivät ratkaisevasti eroa pääjulkisivusta. Ainoastaan ikkunoiden puitejako on ensimmäisessä kerroksessa yksinkertaisempi. Länsipääty on ikkuna-asetelmiltaan symmetrinen, kun taas itäpäädyssä on toisen kerroksen kahta ikkunaa vastaamassa loggian laaja, yhtenäinen valopinta. Takajulkisivusta on säilynyt kaksi samalla päiväyksellä

varustettua, mutta toisistaan poikkeavaa suunnitelmaa.[14] Molempien perussommittelu on yhtenevä. Pääjulkisivun portaalisommitelmaa vastaa rungosta voimakkaasti erkaneva porrastorni, joka nousee lähelle räystäskorkeutta. Tornia ei kuitenkaan ole sidottu rakennuksen kattolinjaan, mikä korostaa sen osuutta erillisenä, plastisena elementtinä. Sen seinä on ulkoasun ainoa kaareva pinta. Kuten todettiin sisätiloja käsiteltäessä, oli porrastornin yläosaan alunperin merkitty kolme samansuuruista ikkunaa. Lisäksi oli julkisivun itälaidan toisessa kerroksessa saman linjan muita vastaava suorakaiteinen ikkuna. Tätä suunnitelmaa on kuitenkin muutettu samantien.[15] Toisessa saman dateerauksen takajulkisivussa on porrastornin yläosan ikkunoiden määrä vähentynyt yhteen, loggian ikkuna on muutettu pyöreäksi ja ensimmäisen kerroksen läntisen ikkunan leveys on kasvanut. Samalla on merkitty tiililimitystä porrastornin oven ja ikkunoiden ylle. Ilmeisesti nämä kaksi suunnitelmaa on esitetty vaihtoehtoina, joista rakennuttaja on voinut valita haluamansa.(liite 10 ja 11)

Edellä käsitellyt pohjapiirrokset päiväyksellä 6.4.34 ja osaksi 16.4. merkityt julkisivut eivät kaikin osin vastaa toisiaan. Takajulkisivuun on ensimmäisen kerroksen pohjapiirroksessa merkitty yksi, suuri ikkuna. Julkisivupiirroksessa on porrastornista itään antavaan osaan kuitenkin piirretty kaksi ikkunaa. Näin alunperin tähän suuntaan umpinainen herrainhuone (herrum) on saanut ikkunansa. Pohjien ja julkisivujen valmistumisen välillä on rakennuttaja saattanut esittää toiveitaan esimerkiksi ikkunoiden suhteen. Sonckin arkkitehtuuria oli perinteisesti leimannut pyrkimys suljettuihin muuripintoihin, ja tähän tavoitteeseen hän oli usein päässyt uhraamalla valaistuksen kannalta keskeisiä tekijöitä.[16] Kokonaisuutena vuoden 1934 suunnitteluvaihe loi toteutukselle perustan, joka

---

14 Toinen on kokoelmassa RTMA, toinen OHA. Itse asiassa samasta julkisivusta on kolme varianttia. Ensimmäinen on päivätty 16.4.34 ja siinä on nuo tekstissä mainitut kolme ikkunaa porrastornin ylimmässä kerroksessa. Samalla päiväyksellä on toinen piirros, jossa tornin ylimpien ikkunoiden luku on vähentynyt yhteen ja loggian ikkuna muuttunut pyöreäksi. Tuolle piirustukselle on annettu uusi dateeraus 7.11.35, mutta sitä ei kuitenkaan ole liitetty rakennuslupahakemukseen, vaan sen liitteenä on tuo vanhempi versio. Toteutus tuli kuitenkin vastaamaan versiota, jossa loggian ikkuna on pyöreä ja porrastornin yläikkunoita on yksi.

15 Vaikka päiväys on sama, on suunnitelmista alkuperäisempi se, jossa porrastornin ikkunoita on kolme. Arkistossa OHA on nimittäin säilynyt piirroskopio, jossa loggian pyöröikkuna on piirretty suorakaiteisen päälle ja porrastornin poistetut ikkunat häämöttävät jäljelle jätetyn aukon sivuilla.

16 Esimerkiksi Villa Billnäsissä vaikuttavat, ehyet pinnat johtivat runsaaseen kattoikkunoiden käyttöön. Ne puolestaan eivät ilmastossamme ole tavallisten ikkunoiden vertaisia.

ei enää oleellisesti muuttunut. Volyymin hahmo ja suhteet, samoin kuin siitä ulkonevien osien koko sekä ikkunatyypit, pysyivät pääosin ennallaan. Samoin huonejako säilyi.

2.4.2. Vuoden 1935 piirustukset

Villa Grönbergin suunnittelu eteni Sonckilla seuraavaan vaiheeseensa vasta yli vuoden kuluttua ensimmäisen piirrossarjan valmistumisesta. Lokakuulta 1935 on säilynyt uudistettu sarja pohjapiirroksia, joissa on eräitä myös toteutukseen päässeitä muutoksia suhteessa edellisen vuoden kevään suunnitelmiin.[17] Kellari on pysynyt ennallaan (liite 12). Ensimmäisessä kerroksessa on portaalirakennelma säilynyt, mutta hallin, portaikon ja seurusteluhuoneen eli salin keskinäiset suhteet ovat muuttuneet ratkaisevasti. Halli on pienentynyt, sen palkisto on poistettu ja sali on ulotettu eteiseen asti poistamalla erillinen vaatehuone (kapprum). Alunperin eteinen, halli ja portaikko olivat suoranaisessa yhteydessä keskenään, mutta muutosten jälkeen portaikkoon käydäänkin salista. Huoneen tulisijaa on samoin siirretty lähemmäs portaikkoa. Tämä johtuu siitä, että edelliset muutokset tekivät mahdolliseksi myös ruokasalin huomattavan laajentamisen. Huhtikuun 1934 suunnitelmissa halli on laaja, rikkaasti käsitelty tila, josta hallin alkuperäisen idean mukaan lähtee rakennuksen sisäinen pääporras. Lokakuun 1935 piirrokset esittävät tilasarjan, jossa sali ja ruokasali ovat keskenään samanarvoiset, mutta jossa halli on muovautunut lähinnä laajennetuksi eteistilaksi. Samalla on murtunut alkuperäinen sommitelma, jossa yhden akselin varaan rakennettu tilasarja alkaa ulkoisesta eteishallista, supistuu eteiseksi ja laajentuu jälleen symmetriseksi halliksi, jossa akseli päätyy rakennuksen isännän huoneeseen (herrum).

Samoin muuttuivat takapihalle antavat keittiö-, tarjoilu- ja palvelijantilat. Tarjoiluvälikkö on käännetty pohjois-eteläsuuntaiseksi ja palvelijanhuone on muuttanut orientoitumistaan vastaavasti saaden samalla toisen ikkunan (liite 13). Yläkerran huomattavin muutos koskee altaanin ja sen takaisen makuuhuoneen suhteita. Altaanin seinä on vedetty samaan linjaan muun ulkoseinän kanssa ja sen kolmesta ikkunasta vain kaksi antaa makuuhuoneeseen. Yksi

---

17 Villan Grönberg-Dickursby. Pohjapiirrokset 15.10.1935. RTMA.

ikkunoista on muutettu oveksi, joka johtaa tuulikaapin kautta halliin. Lisäksi on muutettu kylpyhuoneen kalusteiden järjestystä sekä lisätty sinne lepotaso (brits). Lokakuulta 1935 ei ole julkisivupiirustuksia. Toisen kerroksen huonejako perustuu edelleen siihen versioon, jossa porrastornin yläosassa on kolme ikkunaa (liite 14).

Viimeinen sarja piirustuksia, jotka myös pääosin on liitetty tammikuussa 1936 hyväksyttyyn rakennuslupa-anomukseen, on marraskuulta 1935.[18] Tämä sarja on sikälikin lopullinen, että se on varustettu Lars Sonckin omakätisellä nimikirjoituksella, edellisten ollessa merkitty toimiston leimalla. Edellisen kuukauden pohjapiirroksiin nähden ei kellarin suhteen ole tapahtunut muutoksia. Sen sijaan ensimmäinen kerros on palannut lähemmäs alkuperäistä tilajakoaan. Halli on jälleen niin leveä, että käynti portaikkoon on sen kautta. Sali on lyhentynyt ja samoin ruokasali. Hallin, salin ja ruokasalin aksiaalinen tilasarja on lopullisessa muodossaan yhdistelmä kahdesta edellisestä suunnitteluvaiheesta. Lopullisessa versiossa halli vastaa jokseenkin vuoden 1934 suunnitelmaa, kun sen sijaan ruokasali on saanut pitää lokakuussa 1935 laajennetun alansa. Ruokasalin itäikkunaa on nyt huomattavasti suurennettu, mikä liittyy koko rakennuksen ikkunajaon muuttamiseen. Salin tulisija on siirretty huoneen keskiakselille. Eteisen yhteyteen on nyt saatu erilliset tilat päällysvaatteille (kapprum) sekä vaatehuone (garderob). Ratkaisevin muutos koskee pääsisäänkäynnin sekä ulkoista että sisäistä järjestelyä. Pääovea on siirretty itään, ulkoiseen eteishalliin antaa idästä julkisivun suuntainen porras ja eteinen ei enää ole hallin keskiakselilla (liite 15). Palaan tämän muutoksen ulkoiseen toteutukseen julkisivujen yhteydessä. Toisessa kerroksessa on muutettu altaanin takaisen makuuhuoneen ovi antamaan samaan käytävään kuin vierashuoneen ovi. Kaakkoiskulman makuuhuone on menettänyt itään antavan ikkunansa, mutta on saanut yhden lisää etelään päin. Tämä liittyy edellä mainittuihin ikkunajaon muutoksiin. Tässä vaiheessa muuttuvat myös koko rakennuksen mittasuhteet aikaisempaan nähden, sillä runko on nyt yli puoli metriä aiempaa pidempi sekä jonkin verran, alle puoli metriä

---

18 Piirustukset on päivätty 7.11.1935. Ne jätettiin hyväksyttäväksi 8.11.1935 ja hyväksyttiin 8.1.1936. - Rakennuslupa-anomus liitteineen; OHA. - Piirustukset ovat kopioina arkistossa OHA sekä lyijykynäpiirroksina arkistossa RTMA.

leveämpi. Volyymin korkeus sen sijaan pysyy ennallaan.[19](liitteet 16 ja 8).

Edellä esille tulleet muutokset pääovella, ikkunajaossa sekä ulkomitoissa ovat vaikuttaneet luonnollisesti ratkaisevasti pääjulkisivun ulkoasuun. Sen perussommittelu on kuitenkin pysynyt alkuperäistä muistuttavana. Portaalisommitelmaan kuuluvan ulkoisen hallin, samoin kuin sitä jatkavan altaanikerroksen, kolmijako on säilytetty, mutta pääovi sijaitsee nyt sommitelman itälaidassa ja sen porras on käännetty niinikään itään. Koko ulkohallin luonne on muuttunut akselia tukevasta, hyvin avoimesta välitilasta suojatuksi verannaksi, johon pohjapiirroksessa on merkitty pöytä istuimineen. Se on edelleen avoin, katettu ulkotila. Koko tieltä pääovelle johtavan reitin koordinaatisto on samaten muuttunut. Alunperin olisi oven edustalla olevalle tasanteelle päässyt jokseenkin vaivattomasti ja symmetrinen sekä avoin sommitelma olisi johtanut selvästi esille asetetulle pääsisäänkäynnille. Lopullisten piirustusten ja toteutuksen reitti vaatii kulkua ensin ohi ulkohallin pihan puolelle, josta vasta päästään itse portaille, joiden jälkeen on edelleen käännyttävä ovelle.

Pääjulkisivun ikkunajako on muuttunut paitsi luvultaan niin myös keskinäiseltä suhteutukseltaan. Alunperin ikkunat oli asetettu samoille pystysuorille akseleille, ja portaalista itään sijaitsevien aukkojen määrä oli kaikissa kerroksissa kolme. Sonck on vähentänyt ensimmäisen kerroksen ikkunat kolmeen ja vastaavasti tihentänyt yläkerran aukot kuudeksi. Samalla on menetetty aukkojen pystyakselit, vaikka pääkerroksen ikkunat on sovitettu yläkerran ikkunoiden välien kohdalle.

Viimeistään tässä vaiheessa on päädytty rakennuksen ulkoasua ehkä selvimmin hallitsevaan tekijään, nimittäin punaisen julkisivutiilen kattavaan käyttöön ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa. Marraskuun 1935 piirustuksissa se antaa voimakkaan, yhtenäistävän yleisilmeen kaikille näiden kerrosten osille, mukaan lukien ulkoisen hallin pilarit ja altaanin kaiteen. Samalla on ensimmäisen kerroksen harkotusta, nauharustikaa korostettu aiempaa selvemmillä

---

19 Tästä johtuu, että Sonck saattoi lopullisten piirustusten yhteyteen liittää vuoden 1934 leikkauspiirroksen.

välityksillä. Aukkojen yläosat on harkotettu pystytiilillä. Volyymin kasvanut pituus lisää vaikutelmaa horisontaalisuudesta ja sitä voimistaa sekä rustika että tiilien limitys. Sonck on nyt päätynyt samankaltaiseen tiilen käsittelyyn kuin tuolloin työn alla olleessa Tehtaanpuiston kirkossaan (liite 17).

Päädyissä muutettiin lähinnä itäpäädyn aukotusta. Pääjulkisivun muuttunut aukotus johti siihen, että ruokasali sai päätyyn huomattavan suuren, jaotukseltaan muista poikkeavan ikkunan. Vastaavasti, koska kaakkoiskulman makuuhuone sai lisäikkunan, voitiin huoneen itäikkuna poistaa. Sen kohdalle muovattiin tiilellä profiloitu pyörylä, tondo, joka on vastine saman kerroksen loggian takapihalle antavalle pyöröikkunalle. Pyörylän keskiö on merkitty vaaleaksi, mikä viittaa laastipintaan. Pyöröikkuna oli Sonckin mieliaiheita, ja se toistuu hänen töissään kautta koko tuotannon. Samalla itäpäädyn tondo palautuu keskiaikaisen tiiliarkkitehtuurin suosimiin koristeaiheisiin, joita Sonck oli soveltanut jo 1890-luvulla (liite 18).

Edellä käsiteltyyn sarjaan ei liity uutta pohjoisjulkisivua, vaan Sonck on käyttänyt 16.4.1934 päivättyä versiota (liite 19). Lupahakemukseen on liitetty kuitenkin piirros, jossa porrastornin yläikkunoiden luku on kolme, mikä myös vastaa marraskuun 1935 pohjapiirrosten tilannetta.

2.5. TOTEUTUS

Villa Grönberg nousi kesällä 1936 ja se mainitaan valmiina jo elokuulla suoritetussa palovakuutustarkastuksessa.[20] Toteutus seurasi jokseenkin tarkkaan edellä käsiteltyjä marraskuun 1935 piirustuksia, joita oltiin täydennetty vuoden 1934 takajulkisivulla sekä leikkauksella.[21] Rakennusteknisesti Villa Grönberg oli aikaansa nähden tavanomainen: betonisokkeli, kantavat tiiliseinät sekä

---

20 Inspektionsprotokoll 7.8.1936. TVA.

21 Rakennuksen tekniset ominaisuudet sekä yksityiskohdat tulevat jokseenkin tyhjentävästi esiin Laura Tuomisen inventoinnissa, joten niihin puututaan vain osittain.

betoniset välipohjat puisine palkituksineen.[22] Betonia oli lisäksi portaikko. Sisätilojen varustukseen tullaan seuraavassa puuttumaan vasta ulkoasun käsittelyn jälkeen.

Lopullisen rakennuksen julkisivukäsittely perustuu pitkälti rapatun pohjakerroksen ja kahden ylemmän kerroksen tiiliverhouksen väliseen kontrastiin. Pohjakerros eli kellarikerros on yllättävän korkea. Se on nostettu ensimmäisen kerroksen ikkunoiden alarajaan asti. Perimätiedon mukaan siitä tuli aiottua korkeampi koska rakennuksen perusta oli pohjavesitilanteen vuoksi paalutettava. Sonck itse oli ollut tyytymätön lopulliseen pohjakerrokseen, joka oli puolisen metriä hänen piirtämäänsä korkeampi.[23] Vuoden 1935 piirustukset eivät kuitenkaan esitä mitenkään selvästi matalampaa pohjakerrosta, joten toteutuksen on katsottava läheisesti noudattaneen Sonckin näkemyksiä. Ainoastaan pääsisäänkäynnin esihallin edustalla maanpinta on matalammalla kuin piirustuksissa. Joka tapauksessa kukin kolmesta kerroksesta on käsitelty eri tavoin. Ensimmäistä kerrosta kiertää kauttaaltaan tiilinen nauharustika. Sen sisempien nauhojen tiilien väliset saumat on värjätty muistuttamaan tiiltä, joten nämä nauhat luovat mielikuvan katkeamattomana jatkuvista vöistä, kun taas muun limityksen saumat ovat selvästi vaaleat.

Pääjulkisivun osalla tapahtui vielä eräs muutos suhteessa hyväksyttyihin piirustuksiin. Niissä pääoven ulkoinen esihalli oli vielä avoin, eikä tiilipilareiden väliin oltu merkitty lasipintoja. Toteutuksessa tuosta hallista tuli lasiveranta, jonka ainoa avoin sivu antaa portaikkona pihamaalle. Tuon verannan länsipäätyyn tuli yhdeksänruutuinen ikkuna, kun taas pihasivun kolme ikkunaa saivat muita aukotuksia vastaavan jaotuksen. Näin pääovi jäi entistäkin näkymättömämmäksi. Se paljastuu vasta noustaessa portaita verannalle.

Molemmat päädyt toteutuivat aiempien suunnitelmien mukaan, mutta takajulkisivuksi valittiin vuoden 1934 piirustuksista vaihtoehto, jossa porrastornin yläosassa on vain yksi ikkuna. Se heikensi oleellisesti portaikon valaistusta. Syynä on voinut olla pyrkimys

---

22 Piirustukset sekä työpiirustukset (OHA) antavat lievästi viitteellisen kuvan välipohjien betonoinnista. Kuitenkin mainitaan vuoden 1936 vakuutuskatselmuksessa (TVA) että rakennus on ... med betongmellantak...

23 Kertonut Olof Hansson.

säännönmukaisuuteen, sillä nythän kaikki takasivun suorakaiteiset ikkunat ovat samoilla pystyakseleilla.

Kuten julkisivut niin myös sisätilat saivat hahmonsa ja varusteensa pitkälti hyväksyttyjen piirustusten mukaisesti. Ylipäänsä pysytteli huonejako siinä perusrakenteessa, jonka Sonck oli määritellyt jo huhtikuun alussa 1934. Muutamat yksityiskohdat sen sijaan muuttuivat matkalla piirustuksista toteutukseen.

Sonck käytti rakennuksessa lähinnä kahdentyyppisiä ovia. Toiset olivat varta vasten rakennukseen piirrettyjä,[24] toiset 30-luvun puolivälille tyypillisiä standardiovia, joita sovellettiin etenkin komeroihin. Suurinta painoa pantiin tietysti tammisen pääoven muotoilulle, samoin ensimmäisen kerroksen kolmea peräkkäistä päätilaa jakaville oville. Sonckin piirustuksissa ne on mainittu merkinnällä vikdörr ja saranoinnista päätellen ne suunniteltiin kokoontaittuviksi. Toteutuksessa päädyttiin kuitenkin liukuoviin, joita varten salin seinät rakennettiin pihan puolelta kaksinkertaisiksi. Näin päästiin lähelle sitä ideaalia, jossa halli, sali sekä ruokasali muodostaisivat pitkän, valoisan ja yhtenäisen tilasarjan.

Portaikko menetti toteutuksessa sekä valaistustaan että aiottua keveyttään. Ulkovalon määrä väheni edellä selostetun ikkunaratkaisun vuoksi. Alunperin avoimeksi suunniteltu kaide muovattiin täysin umpinaiseksi seinämäksi ja siihen asennettiin puinen, musta standardikaide.

Eräänlaista loistokkuutta antaa sisätiloille marmorin käyttö ikkunapenkeissä sekä etenkin salin mittavassa, avoimessa tulisijassa. Ikkunapenkeissä on sekä valkoista että tummaa marmoria. Tulisijan suorakaiteinen, tummaa marmoria oleva kehys on kuin koru keskellä muuten hyvinkin hillitysti käsiteltyä sisätilaa. Rakenteen askeettinen muodonanto sekä kivipintojen sileys ovat rakennuksen ehkä selvimmin modernistisia yksityiskohtia, joskin niiden spartalainen ilme voidaan myös palauttaa 20-luvun klassisoiviin virtauksiin.

---

24 Ovista ja ikkunoista tarkemmin kts. liitteet 20-22 arkisto OHA sekä Tuomisen inventointi.

Kurt Grönbergille oli valmistunut kesän 1936 lopuksi edustava yksityisasunto. Sen pääkerroksen tilat soivat mahdollisuudet paitsi perheen keskeiseen kanssakäymiseen niin myös edustavaan sosiaaliseen elämään. Tehtaiden johtaja saattoi työskennellä hallin takana sijaitsevassa huoneessa. Ainakin yhdelle palvelijalle oli varattu huone keittiötilojen yhteyteen ja yläkerran makuuhuoneissa oli väljät tilat niin perheelle kuin heidän vierailleen. Pääkerroksen kolmen huoneen tilasarjan yhteyteen Sonck oli muovannut korkean porrashallin, joka antoi kahden pylvään välistä edelleen yläkerran halliin. Jo 1900-luvun alussa Sonck oli käyttänyt kahta pylvästä rajaamaan laajoja aukkoja. Ne rajasivat tilaa pelkkää aukkoa selvemmin, ja antoivat siirtymälle tiettyä juhlavuutta.

Villa Grönberg pyrittiin yhdistämään ympäröivään luontoon muovaamalla tiloja, jotka toivat ulkotilan osaksi rakennuksen huonejakoa. Yläkerran loggia varustettiin suurella ikkunalla, jonka saattoi lämpimänä vuodenaikana taittaa kokonaisuudessaan syrjään (piirustuksissa merkinnällä vikfönster). Loggian kaksinkertainen ovi puolestaan esti sitä kautta tulevan kylmyyden leviämisen muihin tiloihin. Sonck oli käyttänyt vastaavaa kulmaloggiaa aikaisemminkin, muun muassa Villa Petersenissä Kulosaaressa 20-luvulla. Tuon tiilihuvilan loggia on kuitenkin täysin avoin ja sen käyttöä rajaa pohjoinen ilmastomme. Villa Grönbergissä Sonck kehitti tilan, jonka käyttöastetta voitiin säädellä vuodenajasta ja ilmasta riippuen. Ikkunan ollessa täysin suljettu vastasi loggia lähinnä perinteistä lasiverantaa. Saman kerroksen altaaniparveke antoi mahdollisuuden nauttia ympäröivistä näkymistä ja oli avoin, vailla seiniä ja katetta. Pääsisäänkäynnin yhteyteen lopulta syntynyt, osaksi avoin veranta oli suojattua ulkotilaa.

Villa Grönberg oli alunperinkin varustettu keskuslämmityksellä, jonka pannu sijaitsi kellarissa. Rakennuksen sähkö saatiin tehtaalta. Huoneissa oli soittokellot, joilla palvelija voitiin kutsua paikalle. Saniteettitilat olivat modernit ja toisen kerroksen kylpyhuone oli hyvinkin väljä. Keittiöön asennettiin antrasiitilla lämmitettävä ja varaava ns. AGA-liesi.[25]

---

25 M. Westerlundin antama tieto.

Eräistä 40-luvulla otetuista valokuvista voi päätellä rakennuksen perinteisen sisäarkkitehtuurin vastanneen omistajien makua. Perhe on kalustanut alakerran päätilat osaksi ilmeisesti perityillä tyylihuonekaluilla, osaksi uudemmilla, mutta historiasta innoituksensa hakevilla kalusteilla. Seikalla on merkitystä, kun ajattelemme sitä yleiskuvaa, joka helposti syntyy ajateltaessa 30-luvun puolivälin interiöörikulttuuria. Läheskään kaikilla, vaikka heidän varallisuutensa olisikin antanut siihen mahdollisuudet, ei ollut tarvetta ympäröidä itseään ajan modernististen virtausten luomuksilla.

Lars Sonckin tuotannossa Villa Grönberg oli viimeinen suuri yksityistalo. Sen valmistuessa nousi myös hänen loppukautensa merkittävin työ, Helsingin Tehtaanpuiston eli Mikael Agricolan kirkko. Se merkitsi Sonckille hänen tuotteliaan kirkkosuunnittelunsa viimeistä laajaa toteutusta. Siten Villa Grönberg ja Mikael Agricolan kirkko molemmat, samanaikaisesti, lopettivat kaksi Sonckin elämäntyön keskeistä linjaa. Villa Grönbergissä hän sovelsi lukuisia, erityisesti 10-luvulla koettelemiaan ratkaisuja sekä volyymin osalta että sisätilojen jaossa. Asymmetriassa, horisontaalisuutta painottavassa hahmossa sekä tiilinauhoituksessa voidaan nähdä ajan uudenaikaiseksi mielletyn arkkitehtuurin piirteitä. Villa Grönberg on kuitenkin enemmän tulosta Sonckin laajasta kokemuksesta ja viittaa läheisesti hänen 20-luvun tiiliarkkitehtuurinsa detaljointiin, vaikkakin niukoin keinoin ja vailla ilmeisiä historiallisia muotolainoja.

2.6. RAKENNUKSEEN TEHTYJÄ MYÖHEMPIÄ MUUTOKSIA

Villa Grönberg pysyi vuoden 1936 asussaan ulkoisesti yli kaksikymmentä vuotta. Sota-aikana kellariin rakennettiin pommisuoja, joka ei kuitenkaan vaikuttanut ulkoasuun tai asuintilojen jäsentelyyn.[26] Sen sijaan rakennuksen sisätilat, etenkin pinnoitteet, muuttuivat huomattavasti 1957 tehdyssä kunnostuksessa ja osittaisessa kiintokalusteuudistuksessa. Arkkitehti Olof Hansson, jonka lapsuudenkoti Villa Grönberg on, laati sisätiloille värityssuunnitel-

---

26 Pommisuojasta kts. Tuomisen inventointi sekä liite 30.

man, uudisti keittiötä sekä makuuhuoneiden komerointia.[27] Tällöin porrashallin kaarevasta sisäseinästä poistettiin lämpöpatteri ja seinä päällystettiin kankaalla. Keittiön kaapistoja ja tasoja uudistettiin osittain. Huonejaot jäivät kuitenkin olennaisesti entisen kaltaisiksi, joskin avaamalla eräitä uusia ovia yläkertaan, kulku makuuhuoneisiin muuttui alkuperäisestä.

Rakennuksen ulkoasu muuttui eteläisen julkisivun keskeisellä kohdalla, pääsisäänkäynnin yllä. Alkuperäinen vuoden 1936 parvekkeen tiilikaide poistettiin ja sen tilalle tuli puinen, ristikkokuvion muodostava aitaus. Uudistus oli sikäli ratkaiseva, että se rikkoi ylempien kerrosten ehyen ja kaikenkattavan tiilipinnoitteen. Samassa uudistuksessa muutettiin pääoven ulkohallin materiaalit nykyistä vastaaviksi. Kellarikerrokseen tehtiin sauna pukuhuoneineen. Vuoden 1957 jälkeen ei rakennuksen ulkoasuun tai sisätiloihin ole merkittävästi kajottu, joten säilynyt kokonaisuus on valtaosin peräisin alkuperäisestä rakennusvaiheesta, eräin vuonna 1957 suoritetuin muutoksin.

---

27 Näistä muutoksista, jotka pitkälle ovat osa nykyasua kts. Tuomisen inventointia.

III VILLA GRÖNBERG, NYKYTILAN INVENTOINTI

1. RAKENNUKSEN JA YMPÄRISTÖN YLEISKUVAUS

Entinen Lyijyvalkoistehdas ja Hiilihappotehdas Grönberg & Co:n johtajan asuinrakennus Villa Grönberg sijaitsee Vantaan Tikkurilan Jokiniemessä aivan ratapihan tuntumassa. Katuosoite on Väritehtaankatu 9 ja tontin pinta-ala on 4558 neliömetriä. Rakennuksen länsipäätyä sivuava radansuuntainen, kapea Väritehtaankatu päättyy noin 200 metrin päässä Grönbergin tehdasalueelle. Tontin itäpuolella maa hieman laskeutuu ja maisema muuttuu peltoaukeaksi.

Pienehköä tasaista piha-aluetta rajaamaan on istutettu (etelässä tontin rajaa myötäillen) pienen arboretumin tapaan koivua, haapaa, tuomea, pihlajaa ja sireeniä sekä jaloa kuusi-ja mäntylajia. Länsipäätyä suojaa myös tuuhea orapihlaja-aita. Talon pohjois-puolella, takapihalla on koira-aitaus ja sen takana tiheämpää metsikköä, mm. lehtikuusia. Pääsisäänkäynnin eli etelän puoleisella pihalla talon edustalla on pieniä puumaisia orapihlajia. Muun osan pihasta on vallanut matala pensaisto. Kuistin edustalla on puoliympyrän muotoinen liuskekiviterassointi. Taloa peittää tuuhea villiviini.

Vuonna 1936 rakennettu Villa Grönberg on puhtaaksimuurattua tiiltä, kaksikerroksinen ja siinä on matala, vihreäpeltinen aumakatto. Korkean betonisokkelin jälkeen, ensimmäisen kerroksen kohdalla, tiilimuuraus muodostaa kohoraitoja. Pääsisäänkäynti on etelästä kuistilta, jonka päällä on parveke. Toinen sisäänkäynti on pohjoispuolella sijaitsevan porrasulonteen kautta. Rakennuksen pituus on n. 18,5 metriä ja korkeus n. 10 metriä. Kerrosalaa siinä on 290, huoneistoalaa 182 neliömetriä.

2. RAKENNUSTEKNIIKKA (liitteet 23-25)

Savinen maaperä on ensin paalutettu ja perustukset on valettu betonista 173 puupaalun varaan. Peruspalkkien päällä on sorakerros, jonka päälle on valettu 10 cm:n raudoitettu betonilaatta. Sen päällä puolestaan on paine-eristyskerros (bitumia; sydänmuurin, rapun seinien, pannujen, savukanavan ja savupiipun kohdalla bitumilla siveltyä lyijylevyä) ja 2,5 cm:n suojalaasti.

Kellarin ikkunoiden yläreunasta lähtien rakennuksen ulkoseinät ovat 60 cm paksua tiilimuurausta, jonka laastisaumat ovat n. 2,5 cm:n paksuisia. Seinät on kuitenkin ensimmäisen kerroksen ikkunoiden alareunaan päällystetty betonilla, ts. sokkeli jatkuu vähintään 2,75 metrin korkeudelle. Sokkelista alkaen 1,62 metrin verran, eli ensimmäisen kerroksen ikkunoiden yläreunaan saakka joka neljäs tiilikerta on vedetty sisään 2,5 cm ja laastisaumat värjätty relief-iraitojen aikaansaamiseksi. Kaikkien suorakulmaisten ikkunoiden (myös parvekkeen oven) päällä on yksi julkisivutiilikerta nostettu pystyyn ikkunan leveydeltä.

Välipohjissa kantavan betonirakenteen päälle on puupalkkien varaan laskettu lauta- tai betonilattia, jälkimmäinen lähinnä kosteisiin ja huoltotiloihin. Välipohjien täytteenä on koksikuonaa. Sisäseinät ja porrasulonteen seinät ovat 45 cm paksua muurausta. Kattotuolira-kenteet ovat puusta (raakaponttilautaa) ja kate on 4,5 kg:n galvanoitua peltiä. Ulkoneva räystäs on raudoitettua betonia. Katolla

on pellitetty harjan pituinen hormiryhmä.

3. JULKISIVUT (liitteet 20-22)

Ellei toisin mainita, on ikkunoiden puitteet ja karmit maalattu valkoisiksi ja ikkunalaudat pellitetty kellarinikkunoita lukuunottamatta.

Eteläinen eli pääjulkisivu (KUVA 2)

Julkisivun vasemmassa laidassa on muurattu kuisti, jonka päällä on vuoden 1957 lisäyksiin kuuluva altaanin eli parvekkeen puusäleinen kaide. Kuistille johtavat raput ovat graniittia, askelmien seinämät betonia.

Kellarikerroksessa on yksi kaksiruutuinen F2 -tyyppinen ikkuna ja kaksi neliruutuista ikkunaa tyyppiä F1. Ensimmäisessä kerroksessa on kuusi kuusiruutuista ikkunaa tyyppiä C. Niistä kolme on tiilipilarien erottamaa harmaalistaiseksi maalattua kuistin ikkunaa. Kuistin takaseinässä on kaksi pientä ikkunaa tyyppiä G, joiden listat on maalattu oliivinvihreiksi. Toisessa kerroksessa on kahdeksan pienempää kuusiruutuista E-tyyppistä ikkunaa, joista kaksi E1-ikkunallisen, valkoisen erikoisoven vieressä parvekkeella. Julkisivun molemmissa reunoissa on nelikulmaiset vihreäpeltiset rännit.

Länsipääty (KUVA 3)

Kellarikerroksessa on yksi kaksiruutuinen ikkuna tyyppiä F2 ja yksi neliruutuinen laudoitettu ikkuna tyyppiä F1. Ensimmäisessä kerroksessa on kaksi kuusiruutuista C-tyyppistä ikkunaa sekä kuistin länsipäädyn harmaalistainen yhdeksänruutuinen ikkuna. Toisessa kerroksessa on neljä kuusiruutuista ikkunaa tyyppiä E.

Pohjoinen eli takajulkisivu (KUVA 4)

Julkisivun oikealla puoliskolla sijaitsevassa porrasulonteessa on "keittiön sisäänkäynti", jossa on aiemmin tummansiniseksi maalattu ulko-ovi tyyppiä II (maali poistettu). Ulko-oven molemmilla puolilla on kaksijakoinen kalterein varustettu ikkuna tyyppiä Fa. Kellarikerroksen kalterillisista ikkunoista kaksi on tyyppiä F1 ja yksi F2 -tyyppinen. Ensimmäisessä kerroksessa on yksi kuusiruutuinen ikkuna tyyppiä D ja kaksi C-tyyppistä kuusiruutuista. Toisen kerroksen ikkunoista yksi on pyöreä, tiilireunuksinen, neliruutuinen ja tyyppiä F, muut neljä ovat pienempää kuusiruutuista E-tyyppiä. Niistä yksi sijaitsee peltikatteisessa porrasulonteessa ja sen yläreunasta puuttuvat pystytiilet. Julkisivun molemmissa reunoissa on nelikulmaiset peltiset rännit ja vasemmalla puoliskolla rautaiset vihreäksi maalatut palotikkaat.

Itäpääty (KUVA 5)

Kellarikerroksessa on kaksi neliruutuista ikkunaa tyyppiä F1. Ensimmäisessä kerroksessa on yksi suuri kolmijakoinen ja seitsemänruutuinen ikkuna tyyppiä A ja yksi kuusiruutuinen tyyppiä C1. Toisessa

kerroksessa on yksi kaksinkertaisesta tiilikehyksestä muodostuva, pyöreä valeikkuna ja yksi leveä, kolmesta kuusiruutuisesta ikkunasta koostuva ikkuna tyyppiä B.

4. KUISTI JA TUULIKAAPPI

Kuistin lattia on päällystetty tiilenvärisellä keraamisella laatalla. Sen ulkoseinään on vuoden 1957 korjausten yhteydessä lisätty yksi tiilikerta. Sisäseinä on samalla laudoitettu ja kyllästetty ruskeaksi sekä katto päällystetty kyllästetyllä rimalla. Kattoon on myös lisätty vuorattu syvennys ulkovalaisinta varten. Ulko-ovi, jonka päällä on ritilävalaisin, on lakattua puuta, ilmeisesti tammea, tyyppiä I. Sen yläosassa on kahdesta G-kirjaimesta ja rattaan-pyöräkuviosta muodostettu koriste. Tuulikaapin lattia on kehystetty tiilenvärisellä klinkkerillä, keskellä on syvennys ovimattoa varten. Seinät on maalattu ensin vihertävällä ja sitten valkoisella. Katto on valkoinen.

5. KELLARITILAT (huonejärjestys liite 27)

Kellaritilojen huonekorkeus on 2,25 metriä. Tiilivuoratut seinät on maalattu valkoisiksi, lattia on paljasta betonia, samoin katto. Ellei toisin mainita ovat kaikki ovet valkoiseksi maalattuja. Ikkunat on varustettu kalterein. Kellaritilat käsittävät talouskellarin perunalaareineen, entisen halkovaraston, joka sittemmin on toiminut työkaluvarastona, pannuhuoneen, kahtia jaetun entisen hiilikellarin (nyt pieni varastotila, josta luukku öljysäiliölle varattuun suurempaan tilaan), pommisuojaksi 1940 muutetun varastohuoneen, pesutuvan lipeäpatoineen sekä saunan ja pukuhuoneen, jotka on myöhemmin rakennettu mankeli-ja silityshuoneen paikalle.

Huone K.1, talouskellari

Huoneen eteläseinällä on puisia perunalaareja ja muilla seinustoilla varastohyllyjä myös puusta. Länsi- ja pohjoisseinustalla on F2-tyyppiset ikkunat. Kulkuyhteys IX-tyyppisen 90x200 -kokoisen oven kautta portaikkoon K.2.

portaikko K.2

Portaikon askelmat ja keittiön oven luona oleva ylätasanne ovat sementtimosaiikkia. Seinät on maalattu tummansinisiksi, kuten myös kaksinkertainen ulko-ovi, josta ylöspäin välikköön 1.3 seinät ovat keltaiset. Alatasanteelta kulkuyhteys IX-tyyppisten 90x200 -kokoisten ovien kautta talouskellariin, käytävään K.8 ja entiseen halkovarastohuoneeseen K.3 sekä teräspäällysteisen paksun palo-oven kautta suojahuoneeseen eli pommisuojaan.

Huone K.3, entinen halkovarasto

Viimeksi jonkinlaisena työkaluvarastona toimineen huoneen eteläseinässä kulkee hormi. Seinälle on sijoitettu kapeita varastohyllyjä. F1-tyyppinen ikkuna on pohjoisseinällä. Länsiseinällä sijaitsevat sähkötaulut. Kulkuyhteys portaikkoon K.2 on IX-tyyppisen 90x200 -kokoisen oven kautta ja huoneeseen K.4 IX-

tyyppisen 85x200 -kokoisen oven kautta.

Huone K.4, pannuhuone (KUVA 6)

Pannuhuoneen keskilattialla on SIRO N:o 4 -merkkinen Högforsin koksikamina, korkeus n.97 cm, sekä mahdollisesti Heureka- merkkinen, n. 120 cm korkea kattila, johon on äskettäin yhdistetty uusi öljypoltinlaite. Näihin yhdistetyssä putkistossa ovat tekstit T.A SHUNTVENTIL TYP VTL, TOUR AGENTURER AB, STOCKHOLM sekä GRUNDFOS TYPE UM 36-20 F. Eteläseinustalla, katon rajassa, on kapealla laudoituksella päällystetty sylinterinmuotoinen kuumavesisäiliö. Huoneen pohjoisseinällä on F1-tyyppinen ikkuna. Pannuhuoneesta on kulkuyhteys halkovarastoon K.3 sekä huoneeseen K.5 IX-tyyppisten, 85x200 -kokoisten ovien kautta.

Huoneet K.5 ja K.6

Entinen koksi- eli hiilikellari, johon hiilet lastattiin ikkunan kautta, on jaettu kahtia. Etummaisesta, pienemmästä huoneesta K.5 on vain 75x82 cm:n kokoinen luukku huoneeseen K.6, jonka 1957 öljylämmityksen myötä asennettu öljysäiliö täyttää kokonaan. Säiliöhuoneen pohjoisseinällä on ikkuna tyyppiä F1. Huoneesta K.5 on kulkuyhteys pannuhuoneeseen IX-tyyppisen, 85x200-kokoisen oven kautta.

Huone K.7, pommisuoja (KUVA 7, liite 28)

Alunperin varastohuoneeksi tarkoitetun huoneen K.7 tehtävä muuttui sota-aikana, kun se tuettiin kauttaaltaan puupylväillä ja tukirakenteilla kestämään pommituksia. Huoneen länsiseinustan ikkuna tyyppiä F1 peitettiin laudoilla ja IX-tyyppinen palo-ovi pellitettiin. Vuonna 1940 tehtyjen piirustusten mukaan talouskellariin suunniteltiin kaasutiivistä suojahuonetta siten, että sen ovi olisi ollut myös ainoa ovi huoneeseen K.7. Toteutusvaiheessa päädyttiin kuitenkin pelkkään pommisuojaan. Myöhemmin jälleen varastona toimineesta huoneesta K.7 on siis kulkuyhteys portaikkoon K.2.

Käytävä K.8

Käytävän pohjoisseinustalla on kapeita lautahyllyjä ja hormista johtuva ulonne. Länsipäädyn tiilimuurauksen päälle on lisätty betonia pommisuojan seinän vahvistamiseksi. Käytävästä on kulkuyhteys IX-tyyppisen 90x200 -kokoisen oven kautta pesutupaan ja IX-tyyppisen 85x200 -kokoisen oven kautta saunan ja pukuhuoneen eteiseen K.11.

Huone K.9, pesutupa

Pesutuvan länsiseinä on myös pommisuojan seinää ja siten vahvistettu betonilla. Huoneen eteläseinällä on yksi F1- ja yksi F2- tyyppinen ikkuna. Vesipisteet ovat itäseinällä, pohjoisseinustalla on suorakulmainen betoniallas ja suuri jalallinen rautapata. Kulkuyhteys käytävään K.8 on IX-tyyppisen 90x200 -kokoisen oven kautta.

Huone K.10, sauna

Entinen mankeli- ja silityshuone on jaettu neljään osaan siten, että käytävää K.8 on hieman jatkettu ja muodostettu välikkö K.11 sekä sauna ja pukuhuone. Saunan seinät on päällystetty pyöröhirsipaneelilla, lattia on kuitenkin paljasta betonia. Lauteet on poistettu. Itäseinällä on yksi F1-tyyppinen ikkuna ja luoteisnurkkauksessa suorakulmainen kiuas. Saunasta on kulkuyhteys saunan ja pukuhuoneen eteisvälikköön K.11 IX-tyyppisen 85x200 -kokoisen oven kautta.

Välikkö K.11 ja huone K.12, pukuhuone

Välikön K.11 länsiseinällä on hyllytilaa. Ahtaasta väliköstä on käynti käytävään K.8 ja saunaan IX-tyyppisten 85x200 -kokoisten ovien kautta, sekä pukuhuoneeseen K.12, jonka oviaukon peittona on vain kovalevyportti. Pukuhuoneessa on pidetty koiria, jotka ovat järsineet lautarakenteisia, huonetta kiertäviä selkänojallisia penkkejä. Kulkuyhteys pukuhuoneesta on vain välikköön K.11.

6. **SISÄTILAT** (huonejärjestys liitteet 29 ja 30)

Kaikissa sisätiloissa kynnyksissä on uralliset messinkivahvisteet. Seinissä on laastin päällä kellertävä tasoitekerros. Seuraavassa tekstissä väritystiedot perustuvat oletukseen vain kahdesta maalikerroksesta päätiloissa (mm. keittiössä kolme kerrosta). Arkkitehti Olof Hanssonin värisuunnitelmasta vuodelta 1957 on ilmeisesti joka tapauksessa osittain poikettu. Niiltä osin kuin suunnitelma täsmää inventointitietojen kanssa, on maalityypit mainittu sulkeissa. Ellei toisin mainita, on ikkunoiden puitteet ja karmit sekä ikkunasyvennykset maalattu kahdesti valkoisiksi. Ikkunalautojen syvyys on 35 cm. Tuuletusluukkujen vetimet ovat bakeliittia. Ellei toisin mainita, on ovissa alla vaalean vihertävä maalikerros ja päällä valkoinen (Malerlaug nro 3).

Kerros 1

Huone 1.1, kirjasto eli herrainhuone ja työhuone

Lattia on tummaksi petsattua pohjois-etelä -suuntaista, 9 cm:n levyistä lautaa, joka on myöhemmin päällystetty kovalevyllä ja sinisellä linoleumilla. Ohut (n. 1x2 cm) lattialista on maalaamatonta rimaa. Suorat, profiloimattomat (n. 2x4 cm) jalkalistat on maalattu ensin vihertävällä vaalealla sävyllä ja myöhemmin valkoisella puolimatalla maalilla (Malerlaug nro 3). Seinät on maalattu ensin vihertävällä vaalealla sävyllä ja myöhemmin harmaalla (Joker nro 1). Katto on alunperin valkoinen, myöhempi maalikerros on samoin mattaa valkoista (Malerlaug nro 1). Ikkunat pohjois-ja länsiseinällä ovat tyyppiä C, alkuperäiset ja kahdesti valkoisiksi maalatut. Jälkimmäinen kerros on samaa maalia kuin katossa käytetty. Ikkunasyvennysten toinen maalikerros on puolikiiltävää valkoista (Malerlaug nro 1). Huoneen kaksi ikkunalautaa on päällystetty vaalean ruskealla marmorilevyllä, paksuus n. 2 cm. Toisen ikkunan alta on patteri poistettu. Oven, tyyppiä IV, viereisellä seinällä on alkuperäinen, bakeliittinen katkaisin ja soittokello sekä toisella puolella Minneapolis Honeywell-merkkinen termostaatti-lämpömittari. Kirjastohuoneesta on kulkuyhteys huoneeseen 1.8 eli halliin. Ovi on tyyppiä IV.

Portaikko 1.2 (KUVAT 12,13)

Yläkertaan johtavan portaikon askelmat on päällystetty mustalla, kiveä jäljittelevällä linoleumilla. Askelmien reunat ovat kumilevystä. Portaikon seiniä kiertää musta, maalattu lattialistaa imitoiva reunus. Länsiseinä on maalattu ensin harmaanvihertävällä ja punertavanharmahtavalla vaalealla maalilla. Idänpuoleinen portaikon seinä on maalattu ensin harmaanvihertävällä ja sitten voimakkaan keltaisella maalilla. Seinämät, joita kiertää puinen, kiiltävällä mustalla maalattu standardikaide, on valettu betonista. Porrastasanteen alunperin vihertävänharmaa seinä, jolla sijaitsee yksi E-tyyppinen ikkuna, on päällystetty kangastapetilla. Katto on ensin maalattu valkoiseksi, myöhempi väritys on tummansininen.

Välikkö 1.3

Välikön seinät ovat keltaiset, samoin portaikkoon 1.2 johtava ovi. Alla on vihertävä vaalea sävy. Kulkuyhteys portaikkoon K.2 on IV-tyyppisen oven sekä keittiöön (1.4) ja portaikkoon 1.2 V-tyyppisten ovien kautta.

Huone 1.4, keittiö (KUVA 11)

Keittiön lattialla on myöhempi kuviollinen linoleumi. Aiemmat päällysteet on ilmeisesti poistettu. Lattialistat on maalattu tummanruskeiksi, jalkalistojen ensimmäinen maalikerros on vaaleanvihertävä, toinen tummanruskea. Seinissä on kolme maalikerrosta: vaalean vihertävä, tumma levänvihreä ja kolmantena vaalean keltainen maalikerros. Katossa on valkoiset maalikerrokset. Pohjoisseinällä on yksi C-tyyppinen ikkuna, jonka ikkunalauta on päällystetty valkoisella marmorilevyllä. Ikkunan molemmilla puolilla on alkuperäiset standarditYyppiset komerot, länsiseinällä yksi uudempi. Tiskipöytä ja alakaapistot ovat ilmeisesti alkuperäisiä, A.W. Liljeberg -yhtiössä piirrettyjä, yläkaapit on sen sijaan uusittu 1950-luvulla. Länsiseinällä on puuta ja lasia oleva soittokellolaite. Katkaisimet on uusittu. Keittiöstä on kulkuyhteys välikköön 1.3 ja välikköön 1.6 V-tyyppisen oven kautta.

Huone 1.5, WC

Lattia kuusikulmaista vaaleaa laattaa. Seinissä alla vihreä, päällä valkoinen maalikerros, katto valkoinen. Ovi tyyppiä VI, kahva tyyppiä III.

Välikkö ja huone 1.6, tarjoilukeittiö

Välikön ja tarjoiluhuoneen 1.6 lattia sekä lattia- ja jalkalistat kuten huoneessa 1.4. Myöskin seinät ja katto kuten huoneessa 1.4. Välikössä pohjoisseinällä ilmeisesti vähän käytetyn ruokahissin standardiovi 45x60 cm. Tarjoiluhuoneen pohjoisseinällä ikkuna tyyppiä D. Ikkunalauta kuten huoneessa 1.4. Itäseinustalla on ollut kiinteä A.W. Liljeberg -yhtiössä piirretty astiakaapisto. Alkuperäinen bakeliittikatkaisin jäljellä. Patteri uusittu. Kulkuyhteys huoneisiin 1.4. ja 1.7, ovet tyyppiä V.

Huone 1.7, kodinhoitohuone, eli palvelijanhuone

Lattia kuten huoneissa 1.4 ja 1.6. Seinissä ensin turkoosinvihreä sitten punertavan vaalea maalikerros. Katto valkoinen. Itäseinällä ikkuna tyyppiä C, ikkunalauta kuten huoneissa 1.4 ja 1.6. Luoteisnurkassa standardiovinen alkuperäinen komero, länsiseinustalla uusittu pesuallas. Patteri alkuperäinen, samoin katkaisin ja pistoke. Kulkuyhteys välikköön 1.6, ovi tyyppiä V.

Huone 1.8, halli (KUVA 9)

Huoneen lattia on vinoruutuista tammiparkettia. Lattialistat puunväristä rimaa, jalkalistat ensin vihertävää vaaleaa sävyä, myöhempi kerros puolimattaa valkoista (Malerlaug nro 3). Seinissä ensimmäinen maalikerros vaaleaa sinivihertävää sävyä, toinen vaaleaa siniharmaata (Joker nro 165/2 ?). Katto kuten huoneessa 1.1. Länsiseinällä oleva ikkuna on tyyppiä C. Ikkunalauta on päällystetty harmaan ja punertavan sävyisellä marmorilevyllä, paksuus n. 2 cm. Seinällä valkea, profiloitu kaksitappinen katkaisin ja lattianrajassa alkuperäinen bakeliittinen pistorasia. Hallista on kulkuyhteys tiloihin 1.10 eli välikköön, vaatehuoneeseen (VI -tyyppisen oven kautta) ja naulakkoon.

Huone 1.9, WC

WC:n lattia ja jalkalistat ovat kuusikulmaista klinkkeriä. Seinissä on alla vihertävä sävy sekä vahvempi vihreä maali. Katto on valkoinen. Eteläseinällä on ikkuna tyyppiä G. WC:stä on kulkuyhteys tilan 1.10 naulakolle VI -tyyppisen oven kautta, jossa on III -tyyppinen kahva (frei-besetzt).

Huone 1.10, eteistilat (KUVA 8)

Eteistilat koostuvat vaatehuoneesta eli naulakosta, eteisväliköstä ja suuresta vaatekomerosta. Naulakko, jonka päällä on ikkuna tyyppiä G, on kromattua metalliputkea ja vaatekomerossa on lautahyllyjä. Väliköstä on suora yhteys aulaan 1.8 ja kulkuyhteys Ia -tyyppisen oven kautta tuulikaappiin.

Huone 1.11, sali (KUVAT 9,10)

Salin lattia sekä lattia- ja jalkalistat kuten huoneessa 1.8. Seinissä on ensin vaalean vihertävä sävy sitten punertava, harmaalla taitettu vaalea. Katossa on kaksi valkoista maalikerrosta kuten huoneessa 1.1. Huoneen kaksi ikkunaa ovat tyyppiä C ja molemmat eteläseinällä. Ikkunalautojen marmoripäällyste kuten huoneessa 1.8. Pohjoisseinällä on muurattu, saman sävyisellä 1,5-3 cm:n paksuisella marmorilevyllä päällystetty takka, 155x90x40 cm, jonka molemmilta sivuilta on poistettu n. 30 cm leveät ja 92 cm korkeat kiinteät kirjahyllyt. Länsiseinällä on alkuperäinen bakeliittinen kruunukatkaisin. Salista on kulkuyhteys huoneeseen 1.8 ja huoneeseen 1.12 III-tyyppiä muistuttavien ensin taiteoviksi suunniteltujen liukuovien kautta (liukuovissa toisella puolella kolme peiliriviä, toisella yksi).

Huone 1.12, ruokasali (KUVA 9)

Ruokasalin lattia sekä lattia- ja jalkalistat kuten huoneessa 1.11. Seinissä on kaksi vaalean vihertävää värikerrosta. Katto kuten huoneessa 1.1. Itäseinällä on yksi suuri ikkuna tyyppiä A, eteläseinällä yksi C-tyyppinen ikkuna. Ikkunalaudat on päällystetty tummanharmaalla marmorilevyllä. Katkaisimet ja patterit on uusittu. Ruokasalista on käynti huoneeseen 1.11 edellä kuvatun liukuoven kautta ja välikköön 1.6 V-tyyppisen oven kautta.

Kerros 2

huone 2.1, vierashuone

Lattia on tummaksi petsattua pohjois-etelä -suuntaista lautaa. Jalkalistat ovat olleet ensin mustat, päällimmäinen värikerros on tummanruskea. Seinissä on alla kellertävä vaalea sävy, toinen maalikerros sinertävän valkoinen. Katto on valkoinen. Sekä länsi- että pohjoisseinällä on ikkuna tyyppiä E. Ikkunaseinät, -laudat ja -puitteet ovat olleet valkoiset , mutta ne on maalattu myöhemmin voimakkaan sinisiksi. Eteläseinällä oven vieressä on bakeliittikatkaisin ja soittokello, alkuperäisiä pistokkeita on kaksi kappaletta. Patterit on uusittu. Kulkuyhteys alkuperäisillä standardikomeroilla varustettuun välikköön, ovi tyyppiä IV sekä WC-tilaan 2.7 VI-tyyppisen oven kautta.

Portaikko 2.2 (KUVA 13)

Portaikon kuvaus kohdassa portaikko 1.2. Käytävää 2.8 vasten olevan betonikaiteen väri on kuitenkin voimakas oranssinpunainen.

Huone 2.3, "toinen palvelijanhuone"

Lattialla on ruskean korkkimaton päällä harmaa linoleumi. Lattia- ja jalkalistoissa on alunperin musta, mutta myöhempi maalaus on vihreä. Seinissä on vaalean harmaan kerroksen päälle maalattu kirkkaan vihreällä. Katto on valkoinen. Länsiseinällä alkuperäinen standardiovinen komero on myös vihreäksi maalattu, kuten itäseinän liitutaulukin. Huoneessa on ollut pesuallas itäseinällä. Kulkuyhteys käytävään 2.8 IV-tyyppisen oven kautta.

Huone 2.4, WC

Lattia klinkkeriä, seinissä harmaan maalin päälle maalattu vihreällä. Kaikki kalusteet uusittu. Kulkuyhteys käytävään 2.8, ovi tyyppiä VI, kahva tyyppiä III.

Huone 2.5, kylpyhuone

Lattia on klinkkeriä. Seinissä tummanvihreän maalin päällä on vaaleanpunainen maalikerros. Seinien alaosassa on valkoinen kaakelointi, itäseinällä kaakelointi on sinivihreä. Katto on valkoinen. Pohjoisseinällä ikkuna tyyppiä E ja lääkekaappi. Ikkunalauta on valkoista marmoria. Länsiseinällä muurattu, vihreäksi kaakeloitu kylpyamme ja alkuperäinen lämpiävä pyyhkeenkuivausteline.

Itäseinällä on kaksi alkuperäistä pesuallasta. Kulkuyhteys käytävään 2.8 V-tyyppisen oven kautta.

Huone 2.6, loggia (KUVA 14)

Lattialla on betonin päällä korkkilevyä sekä sinistä ja punaista linoleumia. Alunperin mustat jalkalistat on myöhemmin maalattu valkoisiksi. Seinissä on vaalea värisävy ja päällä harmahtava maalikerros. Pohjoisseinällä on pyöreä ikkuna tyyppiä F ja itäseinää hallitsee leveä B-tyyppinen ikkuna, joka voidaan taittaa syrjään siten, että huone avautuu eräänlaiseksi loggiaksi. Huone 2.6 on alunperin ollut lämmittämätöntä tilaa, lämmitys on asennettu myöhemmin. Kulkuyhteys kaksinkertaisen V-oven kautta käytävään 2.8.

Huone 2.7, WC

Lattia ja jalkalistat samaa klinkkeriä kuin muissakin WC-tiloissa. Seinissä alla kirkas vaaleanvihreä sävy ja päällä vaaleanpunainen. Katossa alempi sävy on sama kuin seinissä, päällimmäinen valkoinen. Kulkuyhteys sekä huoneeseen 2.1 että huoneeseen 2.9, ovet tyyppiä VI.

Käytävä 2.8

Lattialla on korkkilevyn päällä punainen linoleumi, lattialistat ovat puunväriset ja jalkalistat alkuperäisen mustat. Seinissä alla vaalea vihertävä sävy, päällimmäinen kerros tummansininen. Katto valkoinen.

Kulkuyhteys käytävästä miltei kaikkiin yläkerran huoneisiin (2.1, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.10, 2.11 sekä 2.12. Ovityypit ao. huoneiden kohdalla).

Huone 2.9, makuuhuone

Lattia on tummaksi petsattua itä-länsi -suuntaista lautaa, jonka päällä on punainen linoleumi. Lattialistat poistettu, jalkalistat alunperin mustat, nyt valkoiset. Seinissä on vaalea vihertävä sävy ja päällä taitettu valkoinen tai harmahtava maalikerros. Katto on valkoinen. Eteläseinän kaksi ikkunaa tyyppiä E johtavat parvekkeelle. Lounaisnurkassa on alkuperäinen standardiovinen komero ja itäseinustalla uudempi vaalea komerosarja. Kulkuyhteys huoneeseen 2.7 (WC), ovi tyyppiä VI, kahva tyyppiä II ja huoneeseen 2.10 (halli) IV-tyyppisen oven kautta, joka on ensin maalattu vihertävän ruskeaksi ja myöhemmin valkoiseksi.

Huone 2.10, ylempi halli (KUVA 13)

Hallin lattia on petsattua lautaa, jonka päällä on punaista linoleumia. Lattia- ja jalkalistat alkuperin maalaamattomat ja mustat, nyt valkoisiksi maalatut. Seinissä alla vaalea vihertävä sävy ja päällä harmahtava valkoinen. Katto valkoinen. Eteläseinällä ikkuna, tyyppiä E ja lounaisnurkkauksessa ovi tyyppiä V altaanin eli parvekkeen tuulikaappiin. Avointa kulkua käytävään 2.8 ja

portaikkoon 2.2 reunustavat valkoiset pylväät, jotka on alunperin maalattu taitetulla valkoisella.

Huone 2.11, makuuhuone (KUVA 15)

Suuren makuuhuoneen lattia on pohjois-etelä -suuntaista petsattua lautaa. Lattialistat alunperin maalaamattomat, nyt maalattu tummanruskeiksi kuten mustat jalkalistatkin. Seinissä vaaleaa vihertävää sävyä kaksi kerrosta. Katto valkoinen. Eteläseinällä kolme ikkunaa tyyppiä E. Koillisnurkkauksessa uudehko komero, joka peittää VI-tyyppisen oven huoneeseen 2.12. Huoneessa on kaksi alkuperäistä mustaa pistoketta.

Kulkuyhteys käytävään 2.8 alkuperäiset komerot käsittävän välikön kautta, ovi tyyppiä IV, päällemaalaus vaaleaa rusehtavaa sävyä.

Huone 2.12, makuuhuone

Huoneen lattia on alunperin petsattua lautaa, joka on maalattu harmaaksi ja peitetty turkista jäljittelevällä kokolattiamatolla. Lounaisnurkassa lattialaudoissa lahovaurio. Seinissä alla vaalea sävy ja päällä vaalea kellanrusehtava maali. Lattialistat puuttuvat, jalkalistat ovat alunperin mustat, nyt valkoiset. Eteläseinällä on kaksi ikkunaa tyyppiä E. Luoteisnurkassa on alkuperäiset komerot, ylemmässä sijaitsee lämminvesivaraaja. Itäseinällä irralliset hyllyköt. Kulkuyhteys huoneeseen 2.11 tukittu, ovi tyyppiä VI jäljellä. Pohjoisseinällä ovi käytävään 2.8 tyyppiä IV.

LÄHDELUETTELO

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Suullisia tiedonantoja:

Alanko, Arto, arkkitehti. Vantaa.
Hansson, Joakim, FM. Helsinki.
Hansson, Olof, arkkitehti. Helsinki.
Westerlund, M., toimitusjohtaja. Inkoo.

Arkistolähteet:

Arkkitehtitoimisto Olof Hansson (OHA). Helsinki.
Piirustusarkisto.
Villa Grönbergiä koskevia piirustuskopioita, asiakirjoja ja valokuvia.

Keskinäinen yhtiö Teollisuusvakuutus (TVA). Helsinki.
Arkisto.
Teollisuusvakuutukseen yhdistettyjen yhtiöiden palovakuutusasiakirjoja liitteineen.

Suomen rakennustaiteen museo (RTMA). Helsinki.
Piirustusarkisto.
Kokoelma Lars Sonck. Villa Grönbergin piirustuksia.

Uudenmaan läänin maanmittauskonttori (ULM). Helsinki.
Arkisto.
Kiinteistörekisteri ja jakokarttoja.

Vantaan kaupungin kaavoitus- ja kiinteistövirasto (VKK). Vantaa.
Kaavoitusosaston arkisto.
Rekisterikarttaote.

Vantaan kaupungin rakennusvalvontavirasto. Vantaa.
Yleinen osasto.
Otteita pääkaupunkiseudun tietokeskuksen rekisteristä.

Vantaan kaupungin rakennusvirasto (VKR). Vantaa.
Talosuunnitteluosasto.
Villa Grönbergin mittauspiirustukset 1989.

PAINETUT LÄHTEET

Grönberg, Artur: Barösund. Ett bidrag till kännedom om svenskbygdens historia. Helsingfors 1933.

Grönberg, Artur: Raumo-släkterna Grönberg och Blom. Helsingfors 1922.

Suomen insinöörejä ja arkkitehteja 1948. Vaasa 1948.

Suomen liikemiehiä. Hämeenlinna 1930.

Suomen liikemiehiä. Talouselämämme miesten elämäkertoja. Porvoo 1948.

Vem och vad? Biografisk handbok 1936. Helsingfors 1936.

LIITTEET

Liiteluettelo:

1. Maanjakokartta 11.12.1935. ULM.
2. Helsingin maalaiskunnan kartta 1937-50. Osa. VKK.
3. Asemapiirros 1:500, 18.12.1934. Vahvistettu 1936 ja 1938. Lyijyvalkoistehdas ja Hiilihappotehdas Grönberg & Co:n palovakuutusasiakirjojen liitekartta. TVA.
4. Asemapiirros 1:500, 1989. Vantaan kaupungin rakennusviraston talosuunnitteluosasto. VKR.
5. Kellarin pohjapiirros 1:100, 6.4.1934. Lars Sonck Arkitekturbyrå. RTMA.
6. I kerroksen pohjapiirros 1:100, 6.4.1934. Lars Sonck Arkitekturbyrå. RTMA.
7. II kerroksen pohjapiirros 1:100, 6.4.1934. Lars Sonck Arkitekturbyrå. RTMA.
8. Leikkaus A-B 1:100, 6.4.1934. Lars Sonck. OHA.
9. Pääjulkisivu 1:100, 6.4.1934. Lars Sonck Arkitekturbyrå. OHA.
10. Takajulkisivu 1:100, 16.4.1934. Lars Sonck Arkitekturbyrå. OHA.
11. Päätyjulkisivut 1:100, 16.4.1934. Lars Sonck Arkitekturbyrå. RTMA.
12. Kellarin pohjapiirros 1:100, 15.10.1935. Lars Sonck Arkitekturbyrå. RTMA.
13. I kerroksen pohjapiirros 1:100, 15.10.1935. Lars Sonck Arkitekturbyrå. RTMA.
14. II kerroksen pohjapiirros 1:100, 15.10.1935. Lars Sonck Arkitekturbyrå. RTMA.
15. I kerroksen pohjapiirros 1:100, 7.11.1935. Lars Sonck. OHA.
16. II kerroksen pohjapiirros 1:100, 7.11.1935. Lars Sonck. OHA.
17. Pääjulkisivu 1:100, 7.11.1935. Lars Sonck. OHA.
18. Päätyjulkisivut 1:100, 7.11.1935. Lars Sonck.OHA.
19. Takajulkisivu 1:100, 16.4.1934. Päivätty uudelleen 7.11.1935. Lars Sonck. OHA.
20. Ikkunapiirustukset, 11.1.1936. Lars Sonck. OHA.
21. Kellarin ikkunat, 27.11.1935. Lars Sonck. OHA.
22. Ovipiirustukset, 11.1.1936. Lars Sonck. OHA.

23. Ehdotus paalutussuunnitelmaksi 1:100, 10.10.1935. Ab Svenska Cementgjuteriet, Helsingfors. OHA.
24. Luonnoksia työselitykseen, perustukset ja sokkeli, altaani, päiväämätön. Lars Sonck. OHA.
25. Julkisivu-yksityiskohta 1:10, 23.1.1936. Lars Sonck. OHA.
26. Julkisivut 1:50, 1989. Vantaan kaupungin rakennusviraston talosuunnitteluosasto. VKR.
27. Kellarikerroksen pohjapiirros 1:100. Inventoinnin pohjalta vuoden 1935 rakennuslupapiirustukseen täydentänyt Laura Tuominen. Vantaan kaupunginmuseon arkisto.
28. Grönbergin talon pommisuojan dokumentointi 1991. Marjukka Dahl, Anni Lehtimäki. Vantaan kaupunginmuseon arkisto.
29. I ja II kerroksen pohjapiirrokset 1:50. Vantaan kaupungin rakennusviraston talosuunnitteluosasto. VKR.

6918/1

Förr. Nr 35.732

Karta

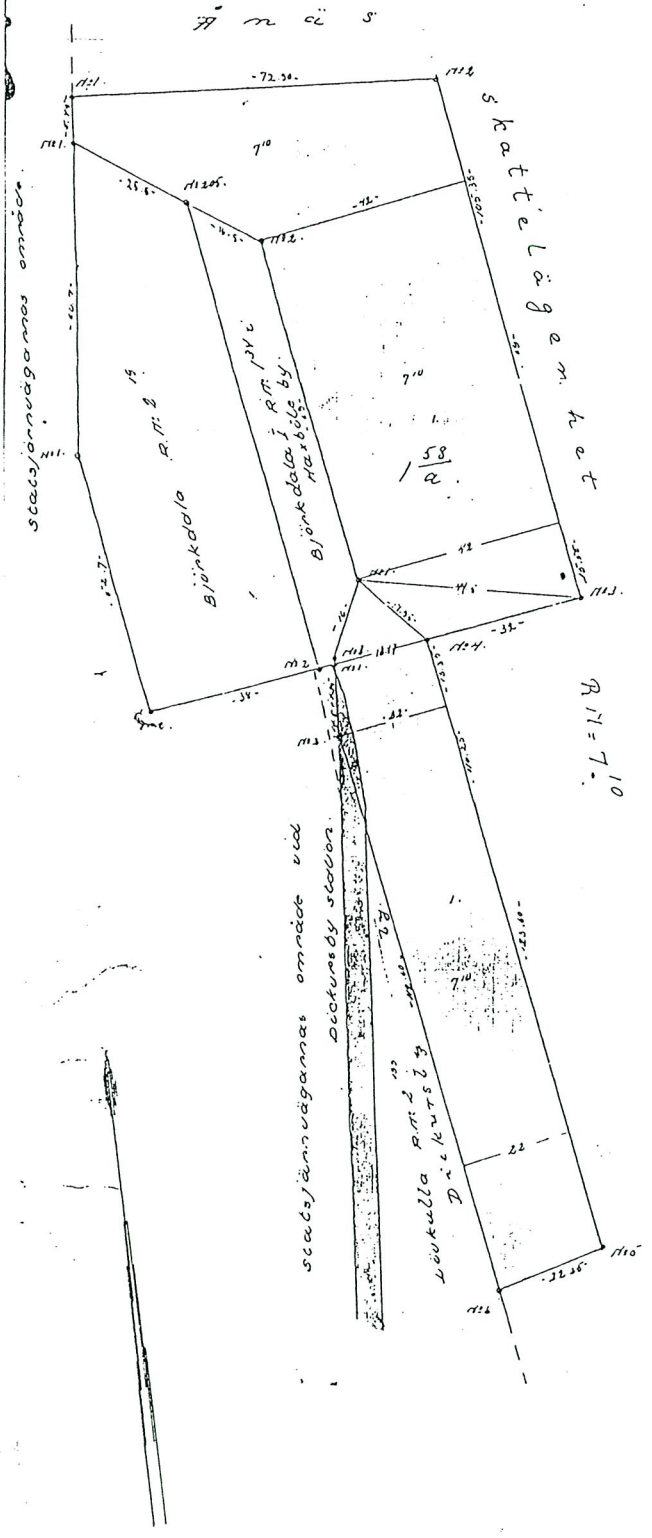
över Ställe lägenhets RNr 1:58 alla ägor i Haxböle by av Helsinge kommun och Nylands län. Ägorna rätt kopierade från förrättningskartan till FNr 26710 rörande ägobyte mellan denna lägenhet och Ånäs RNr 7:10 i Dickursby by för stycknings som verkställts år 1934 av lantmäteriingenjören

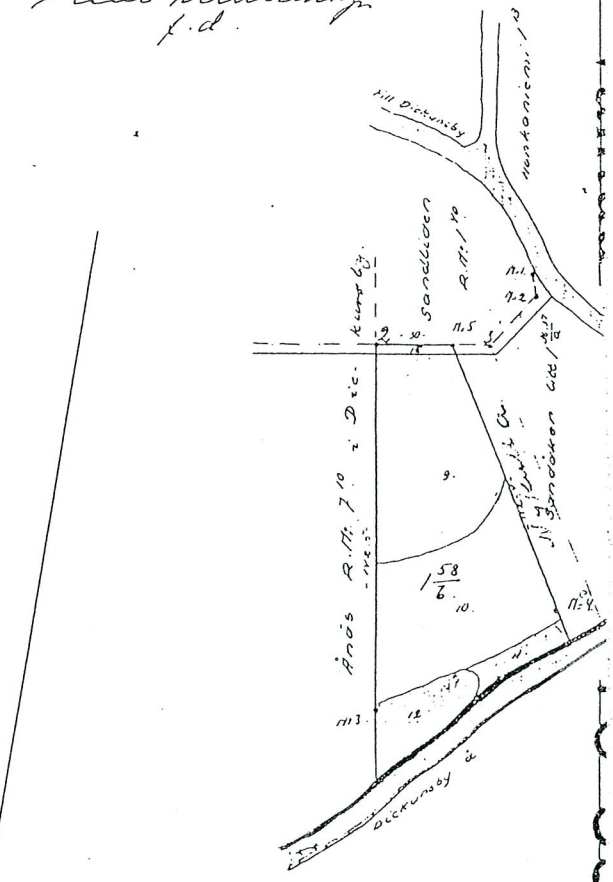
Emil Rautakorpi

Beskrivning:

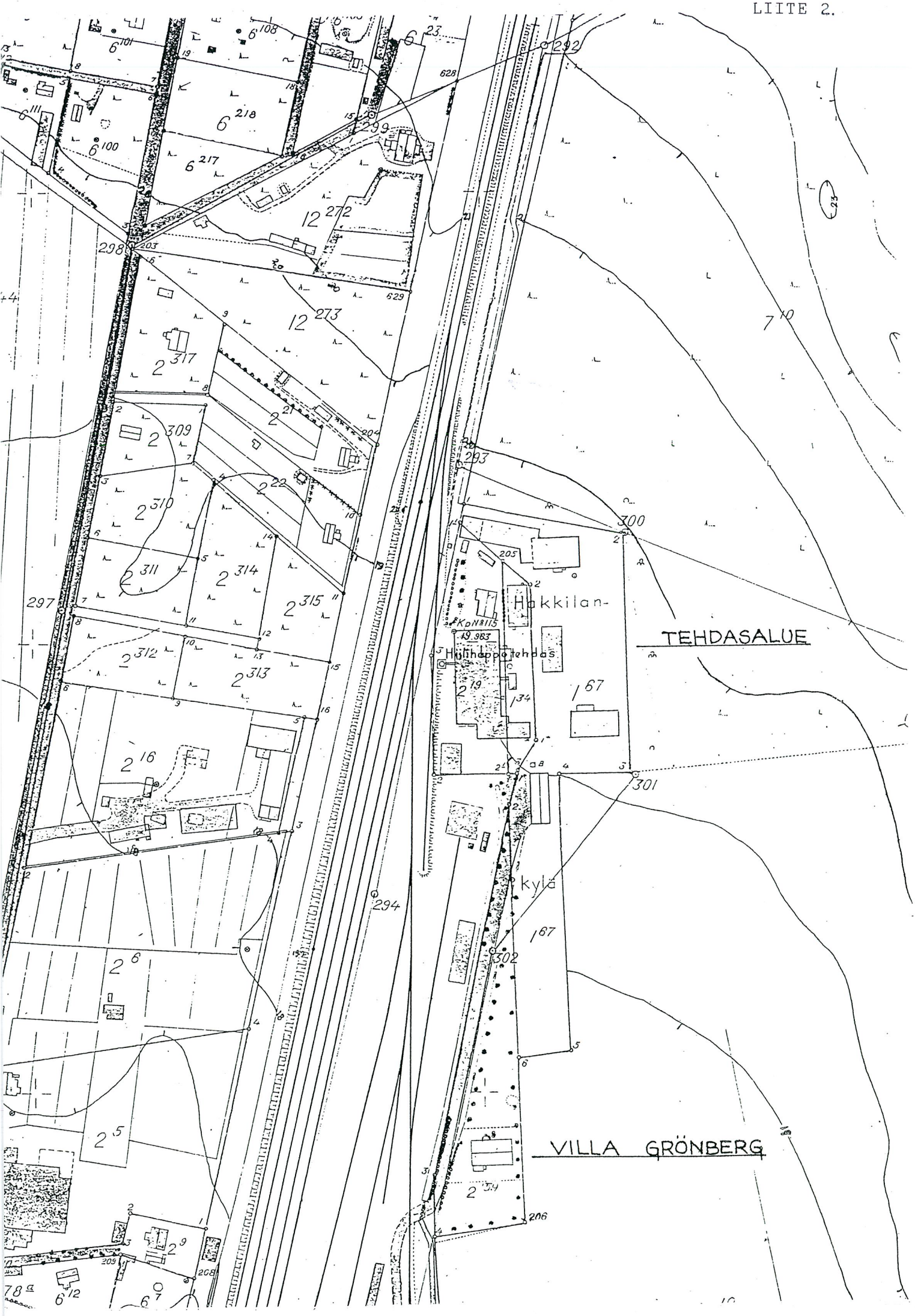
RNr	Litt	Lägenhetens namn och ägare	Areal ha.a.m.kv.
167	1/58 a	Blykulla [illegible] Blykulla fabriks fastighets aktiebolag	1
168	1/58 b	Ställe, D:e	1.

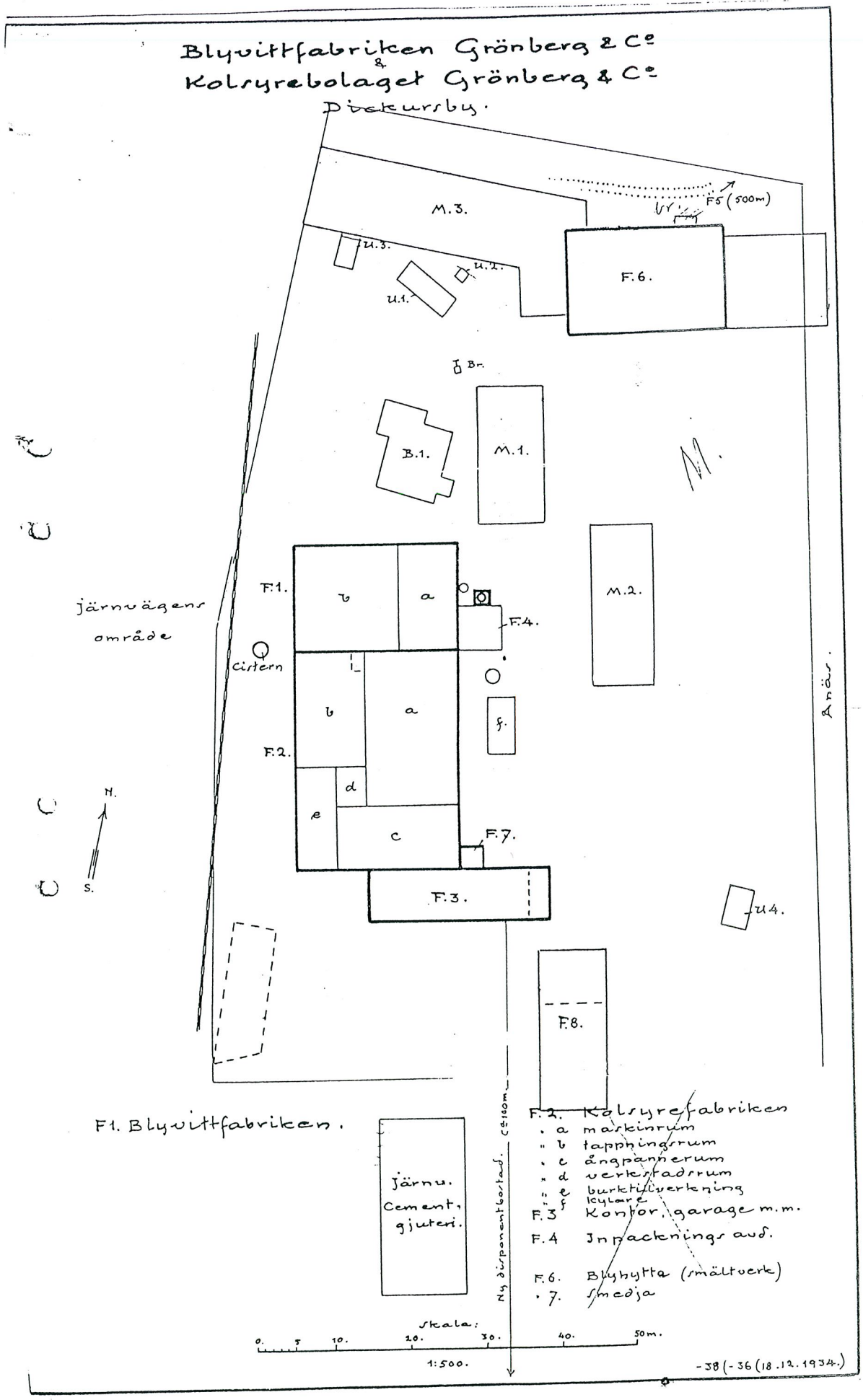
Införd i jordregistret [illegible]
11/12 1935
Emil Rautakorpi
f.d.

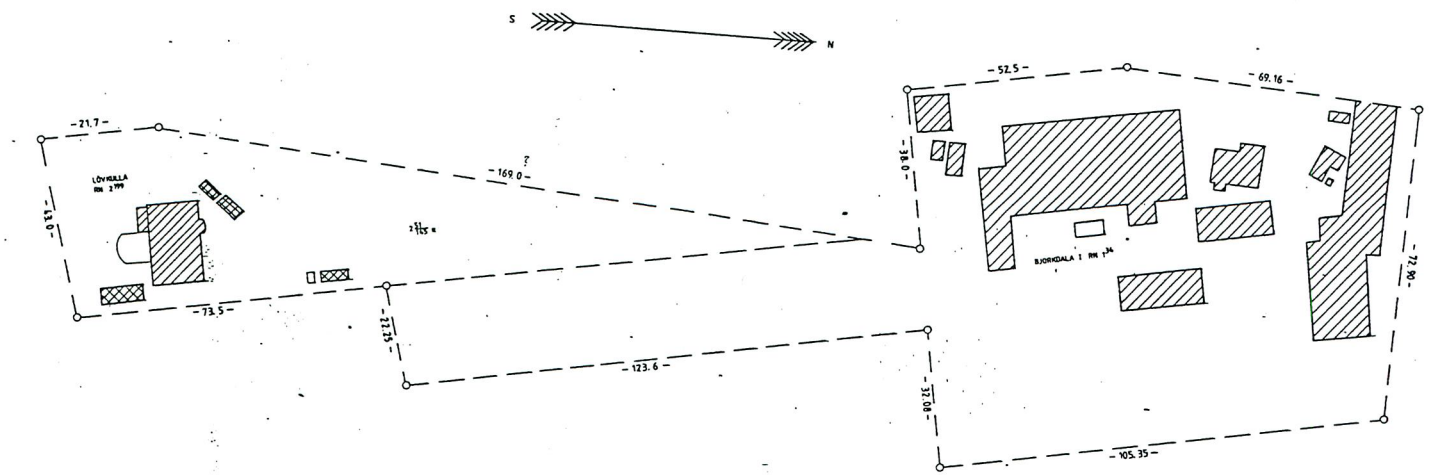

87/58

TEHDASALUE
Hakkilan-
Hiilihappotehdas
kylä
VILLA GRÖNBERG
292
293
294
297
298
299
300
301
302
206
628
629

Blyvittfabriken Grönberg & Co
&
Kolsyrebolaget Grönberg & Co
Diekursby.
M.3.
U.3.
U.2.
U.1.
F.5 (500m)
F.6.
Br.
B.1.
M.1.
M.2.
F.1.
b
a
F.4.
cistern
b
a
F.2.
g.
d
e
c
F.7.
F.3.
U.4.
F.8.
järnvägens område
Ångdr.
N.
S.
F1. Blyvittfabriken.
järnv. Cement, gjuteri.
Ny järnvägsbortad. c:a 100m.
F.2. Kolsyrefabriken
. a maskinrum
. b tappningsrum
. c ångpannerum
. d verkstadsrum
. e burktillverkning
. f lagare
F.3 Kontor, garage m.m.
F.4 Inpackningsavd.
F.6. Blyhytta (smältverk)
. 7. Smedja
Skala:
0. 5 10. 20. 30. 40. 50m.
1:500.
-38 (-36 (18.12.1934.)

GRÖNBERG & CO:N LYIJYVALKOISTEHTAAN TIKKURILAN TONTTIALUEEN KARTTA
KARTA ÖVER BLYVITTFABRIKEN GRÖNBERG & C:IE S TOMTOMRÅDEN I DICKURSBY

LIITE 4.

VILLA GRÖNBERG

TIKKURILA 61 62005

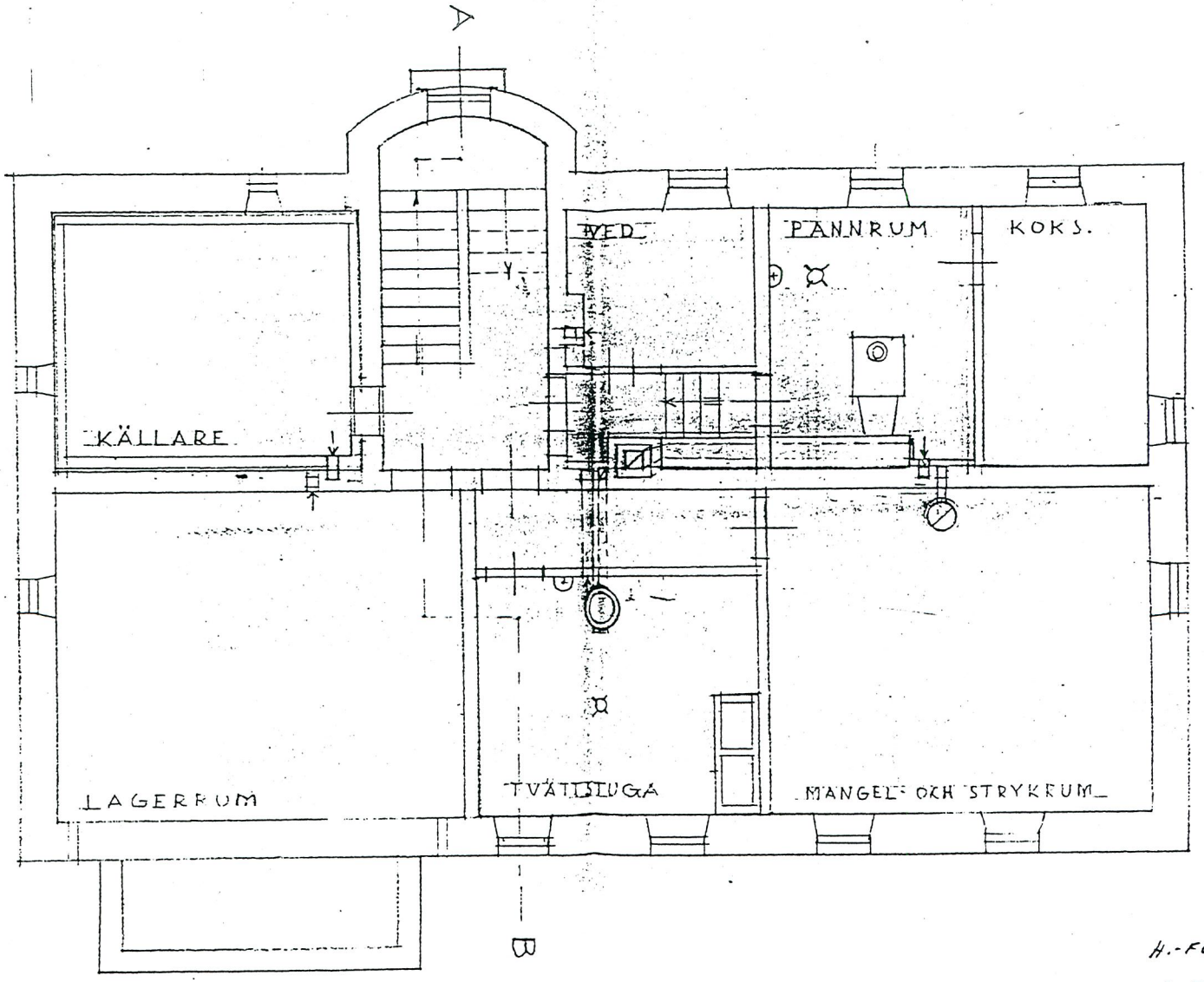
VANTAAN KAUPUNGIN
RAKENNUSVALVONTA TALOMERKINTÄTEKNIIKKA
KIELOTIE 13 01300 VANTAA

1:500

SL

ark

VILLA DIR GRÖNBERG.

KÄLLARPLAN.

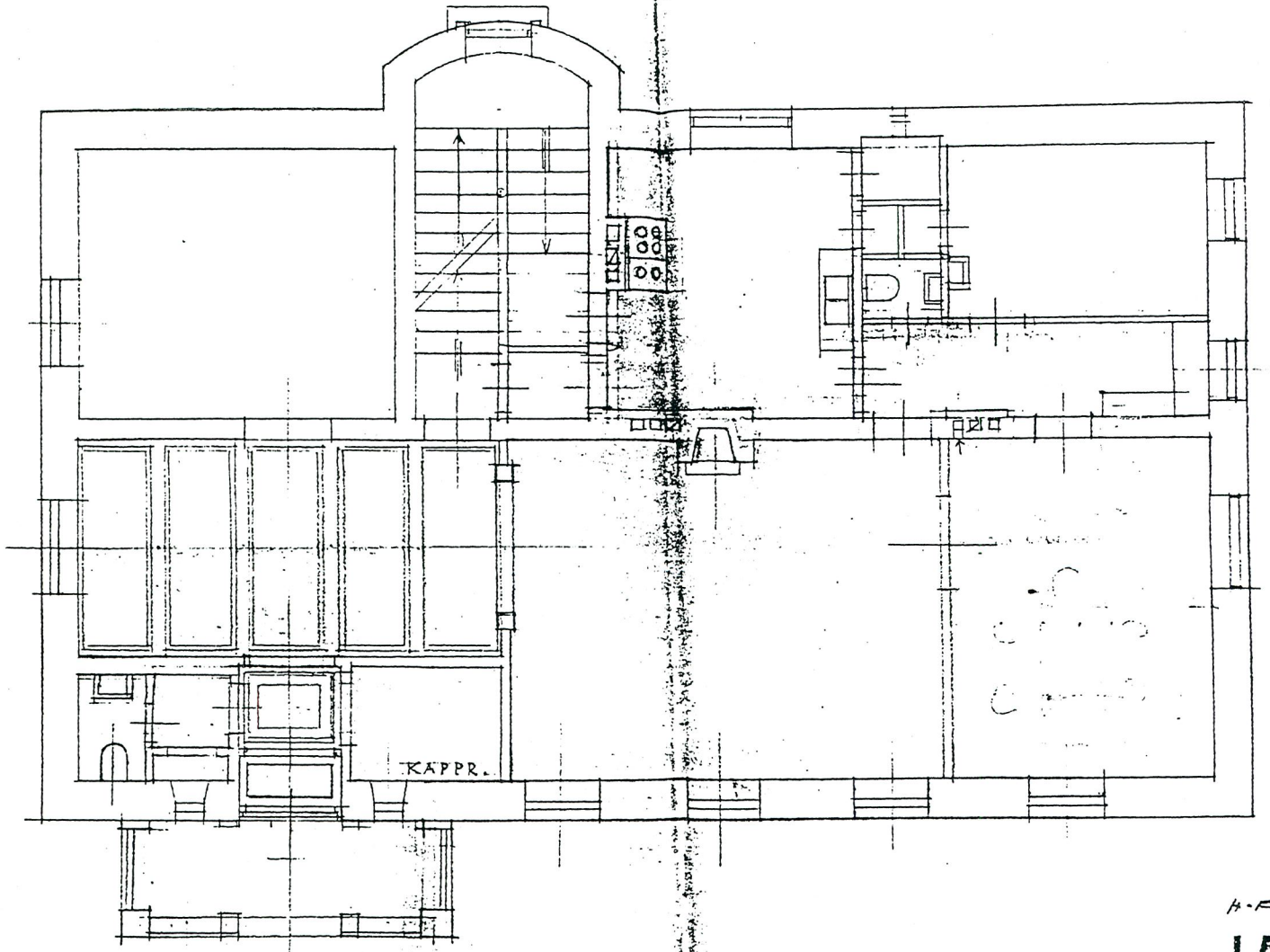
1:100.

H.-FORS. G.E. 1934

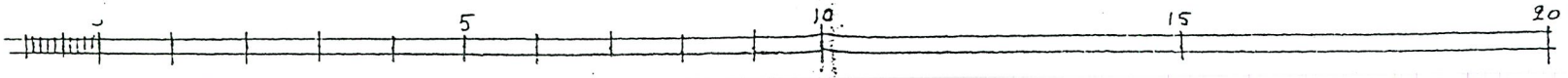
LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ

LIITE 5.

VILLA DIR. GRÖNBERG.

I. VÅNINGEN.

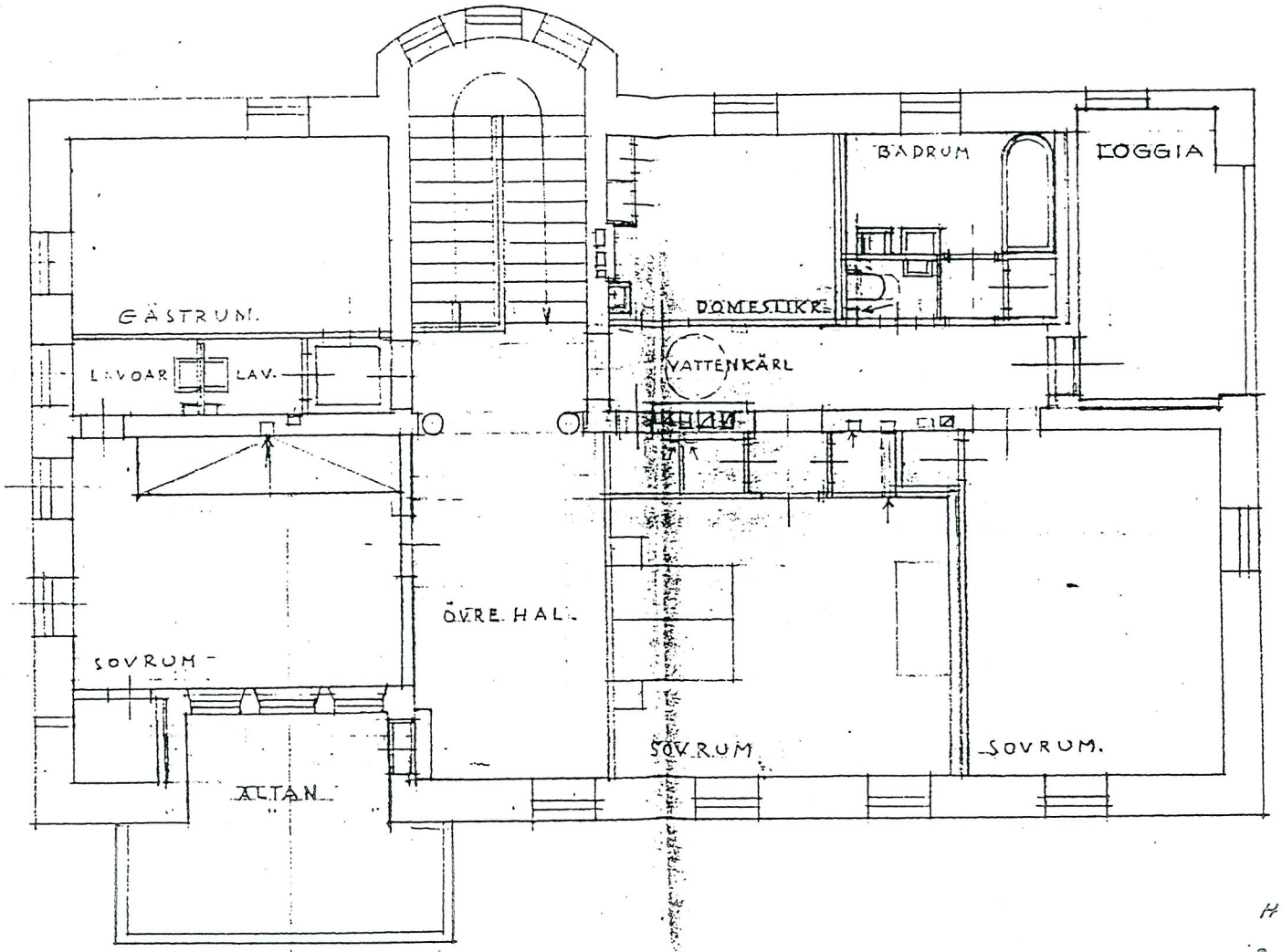

H:FORS. 6.II.1934

LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ

LIITE 6.

VILLA DIR. GRÖNBERG.

II. VÅNINGEN.
1:100.

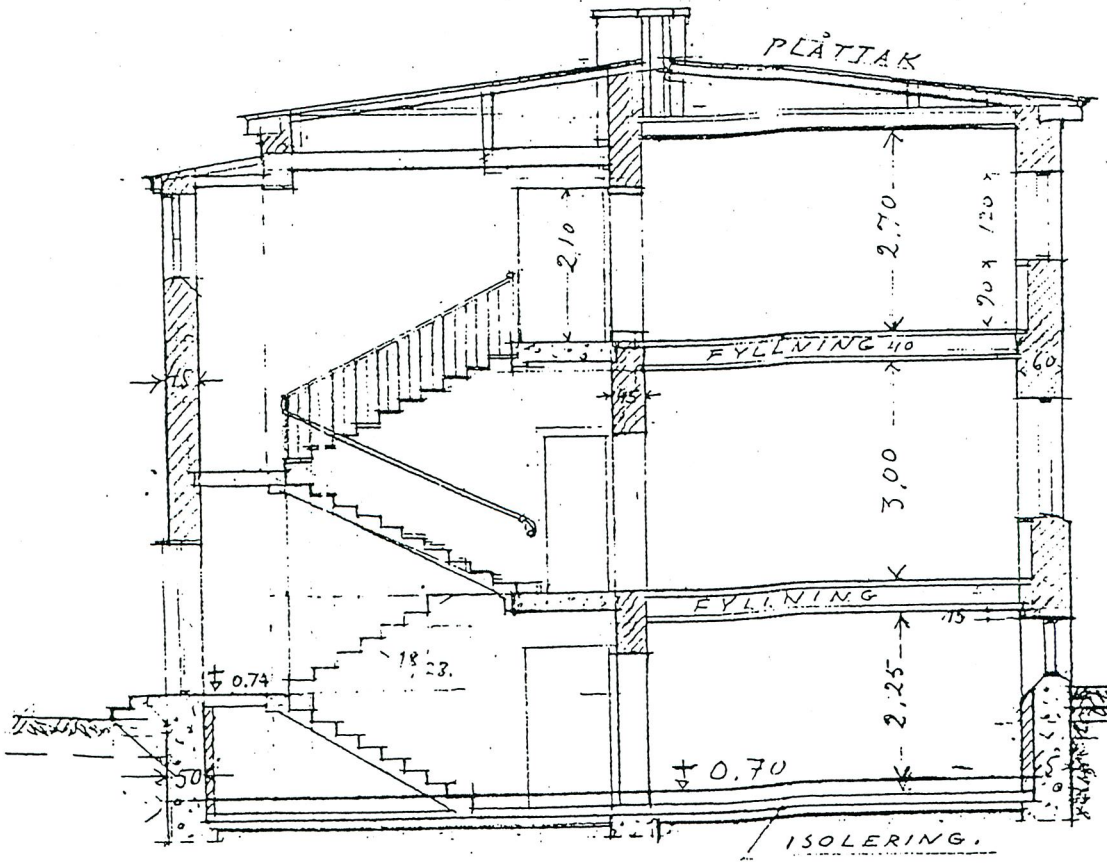
H-FORS. 6.IV.1934

LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ

LIITE 7.

VILLA GRÖNBERG - DICKURSBY.

V.

SKÄRNING. A-B.

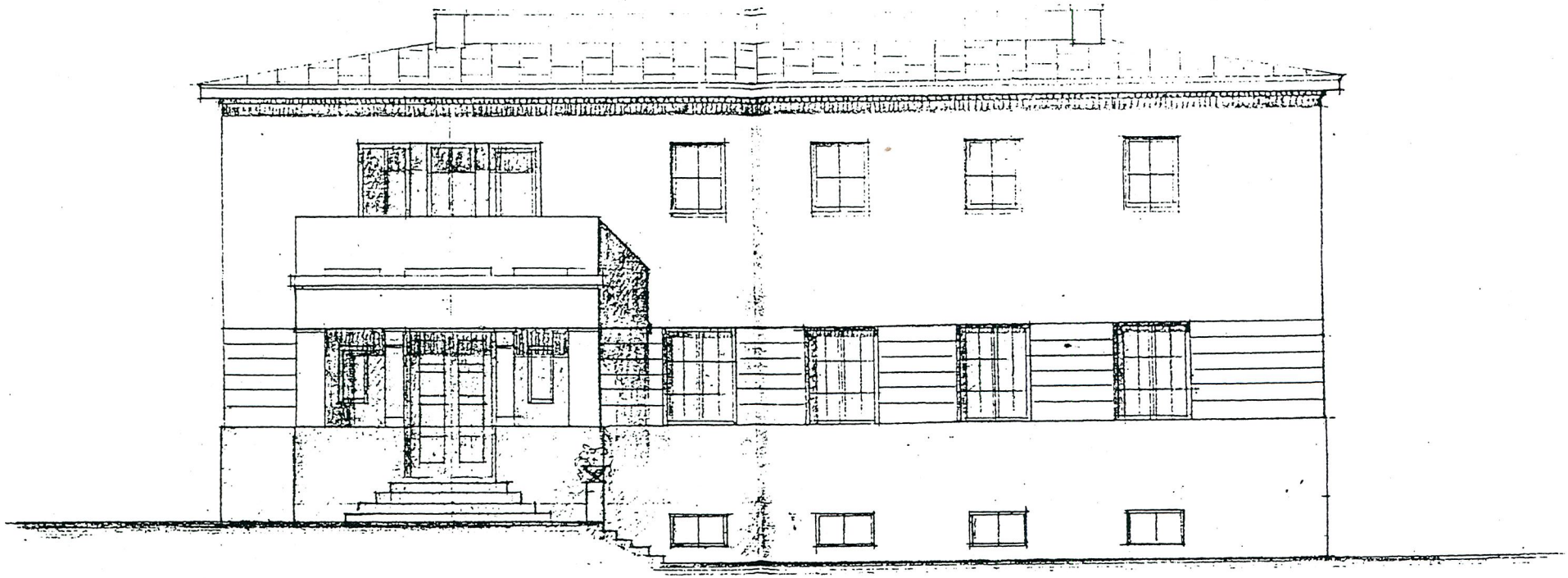
1:100.

H-FORS. 6.IV.1934

LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ
L. Sonck.

LITE 8.

VILLA DIR. GRÖNBERG.

HUVUDFASAD.

1:100.

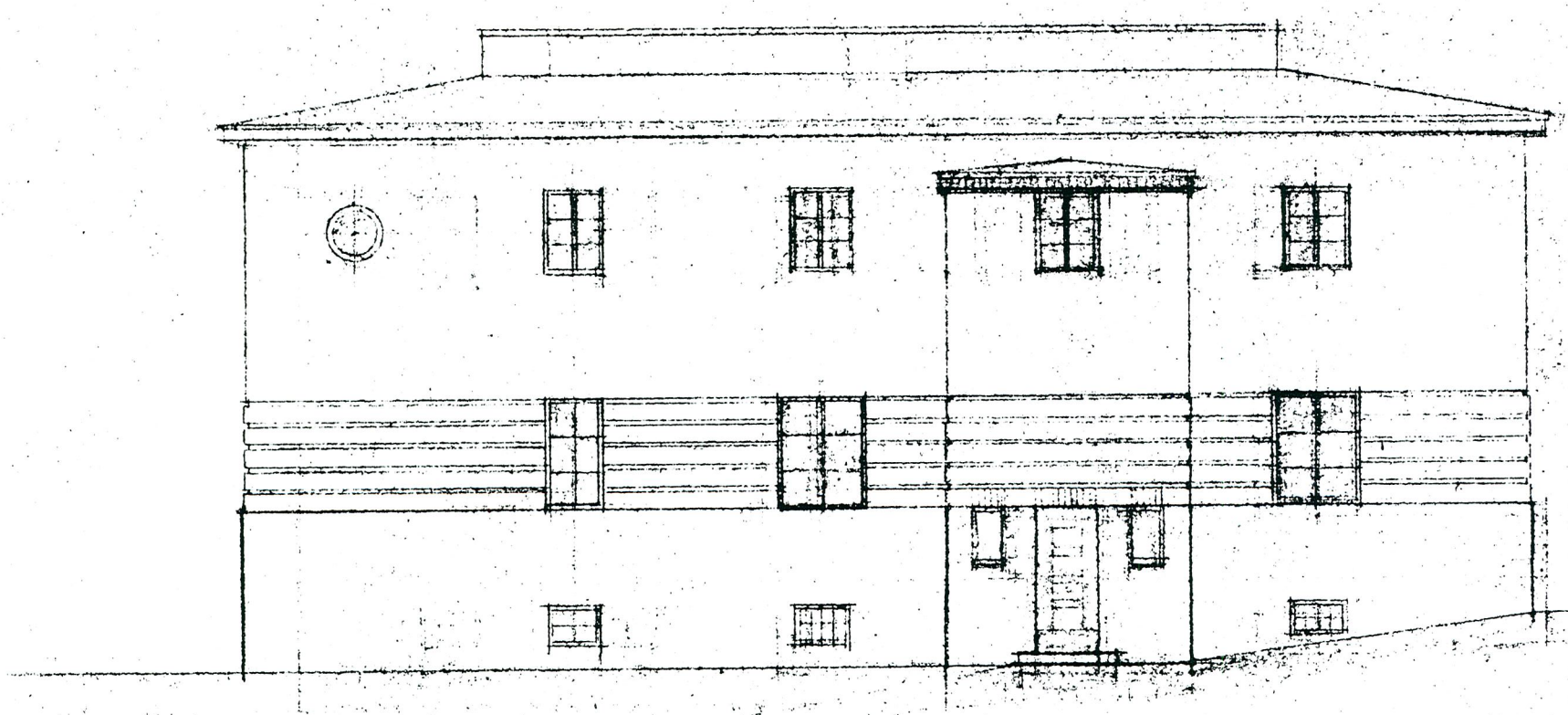
0 5 10 20 M.

HFORS. 6.IX.1934

LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ

LITE 9.

VILLA GRÖNBERG - DICKURSBY.

BAKFASAD

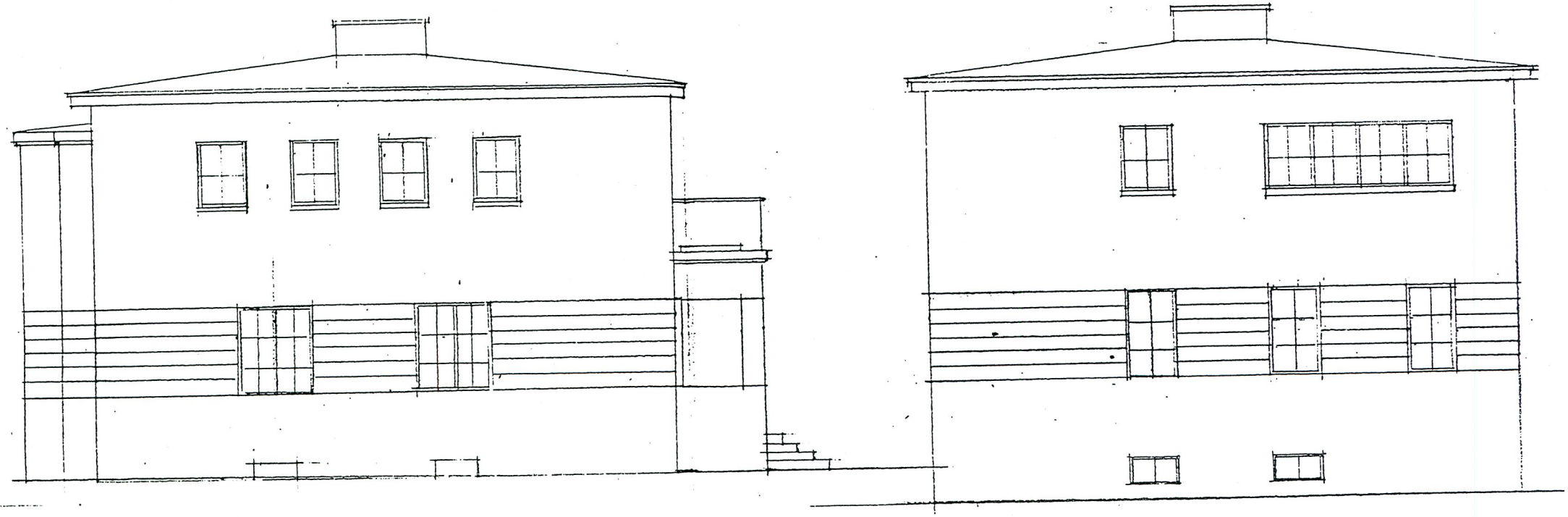
1:100

0 5 10 20 M

HITORPS 16/4 1939

LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ

VILLA DIR. GRÖNBERG.

HIFORS 16/4 1934

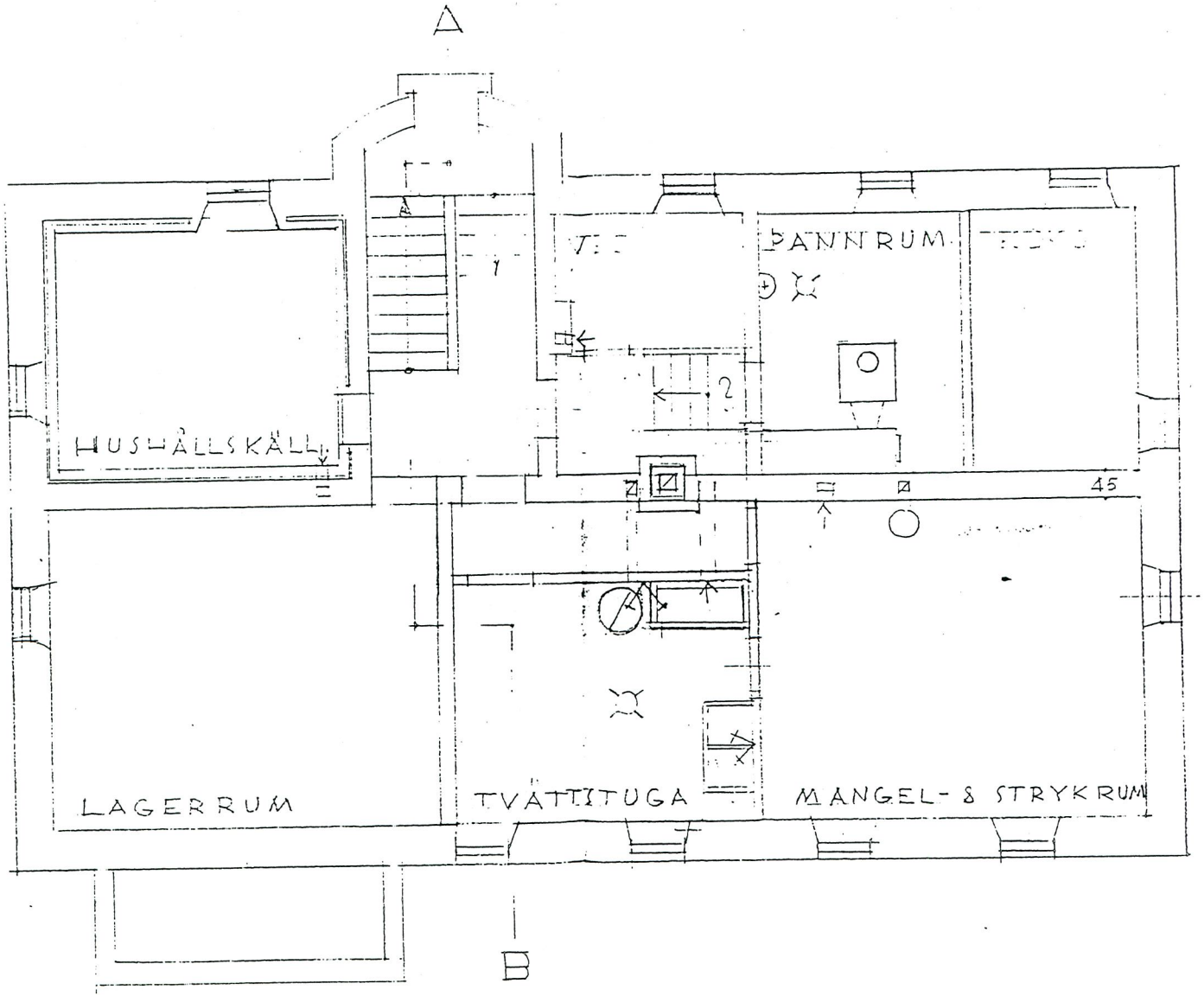
LITE 11.

ÄNDFASADER

1:100.

VILLAN GRÖNBERG – DICKURSBY.

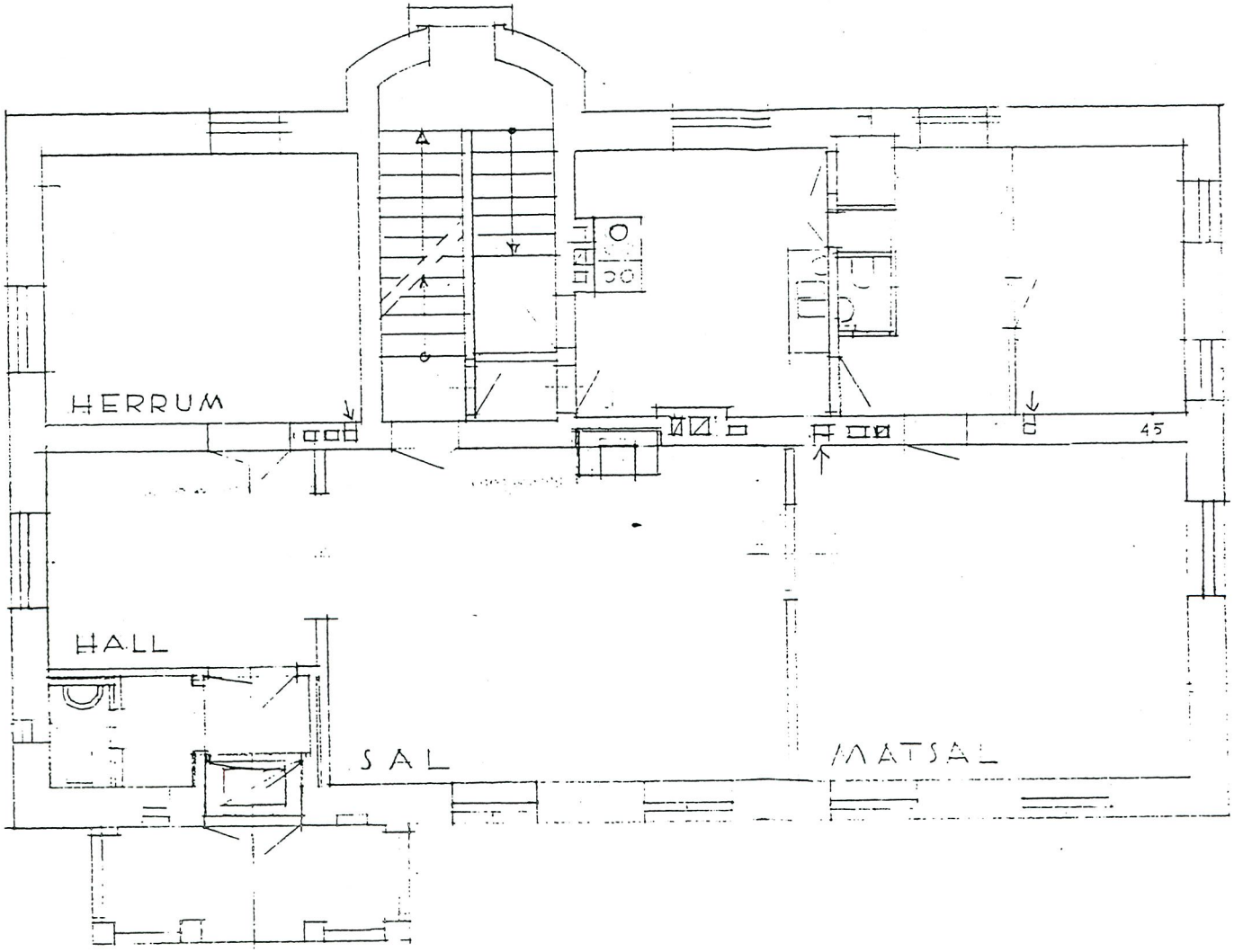
KÄLLARPLAN

1:100

H:fors. 15.X.1935.
LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ.

LIITE 12.

VILLAN GRÖNBERG – DICKURSBY.

I VÅNINGEN.

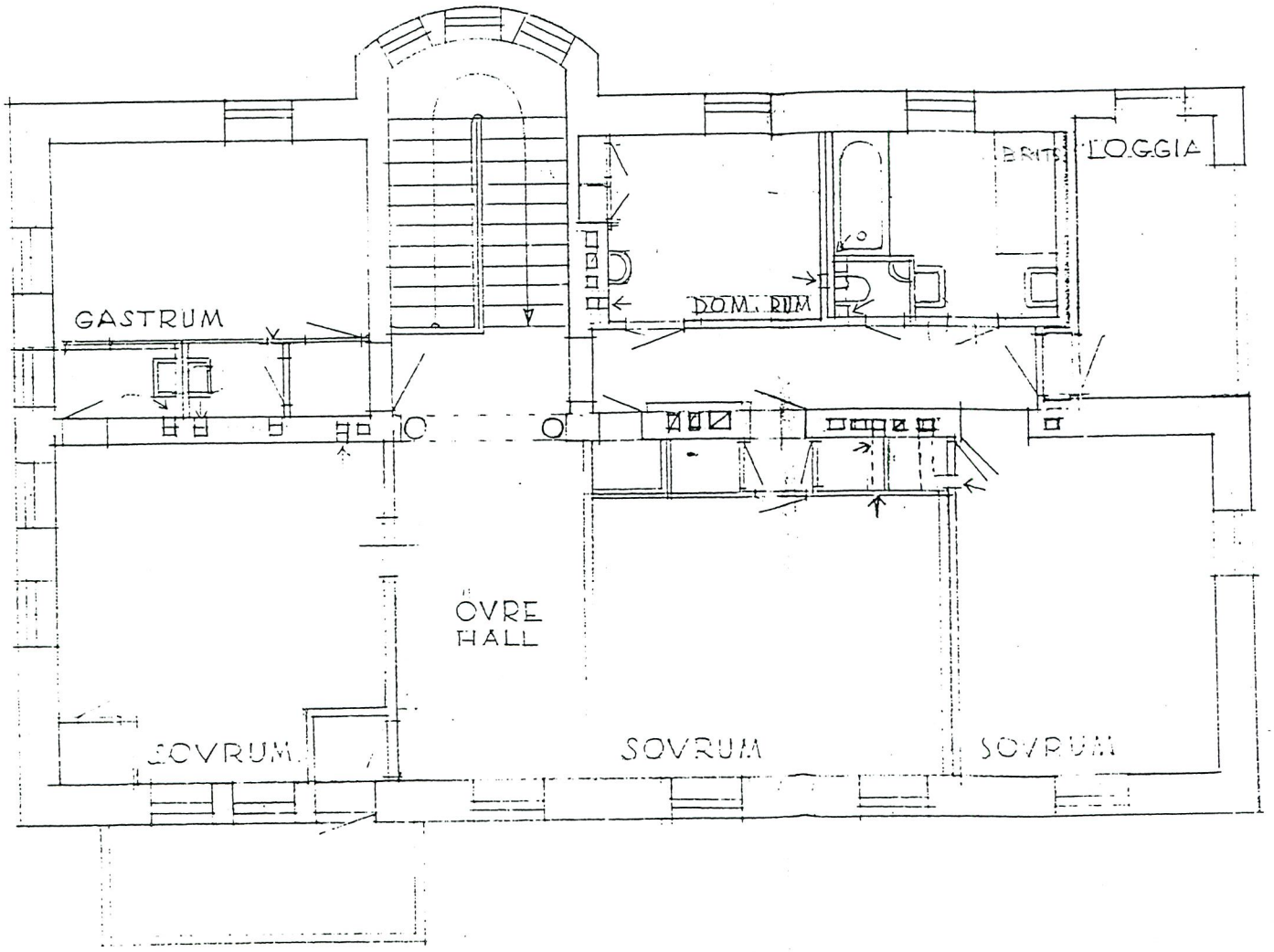
0 5 10 15 20M

H:fors. 15.X.1935

LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ

LIITE 13.

VILLAN GRÖNBERG - DICKURSBY.

II. VÅNINGEN.

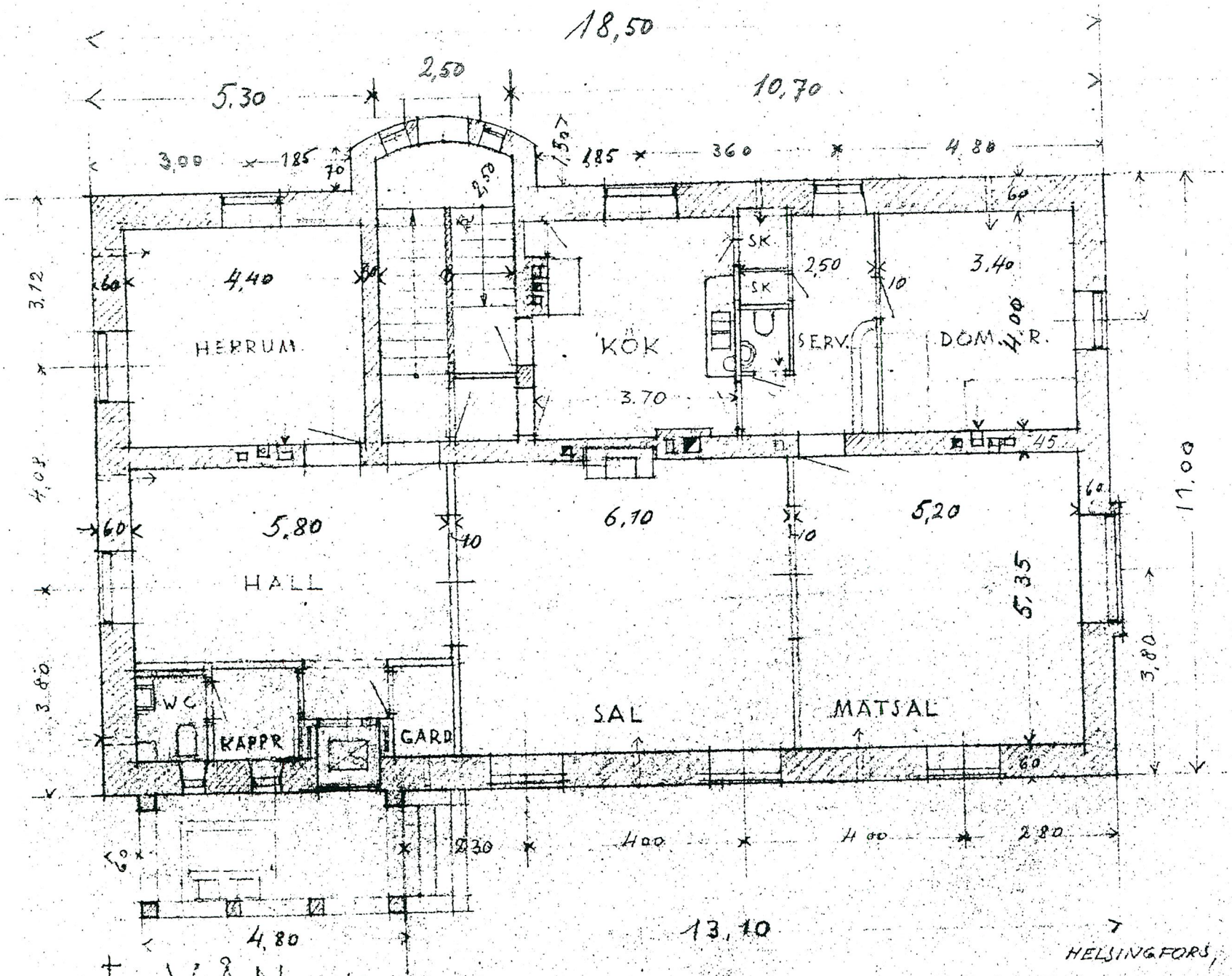
0 5 10 15

Hans. 15. X 1935

LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ.

LITTE 14.

VILLA GRÖNBERG - DICKURSBY.

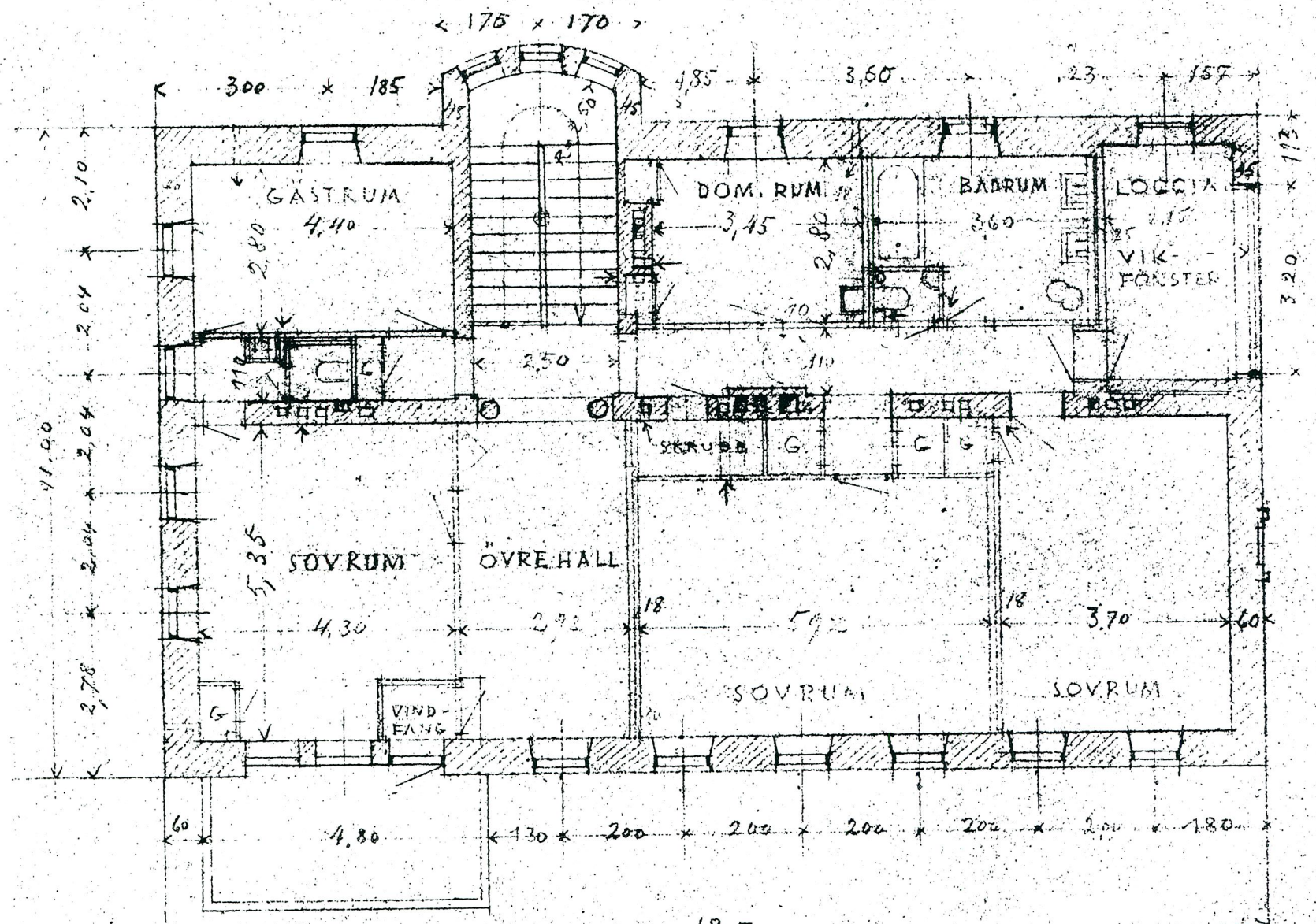

I. VÅN.

HELSINGFORS, 7.XI.1935.

LIITE 15.

VILLA GRÖNBERG DICKURSBY.

II. VÅN.

1:100

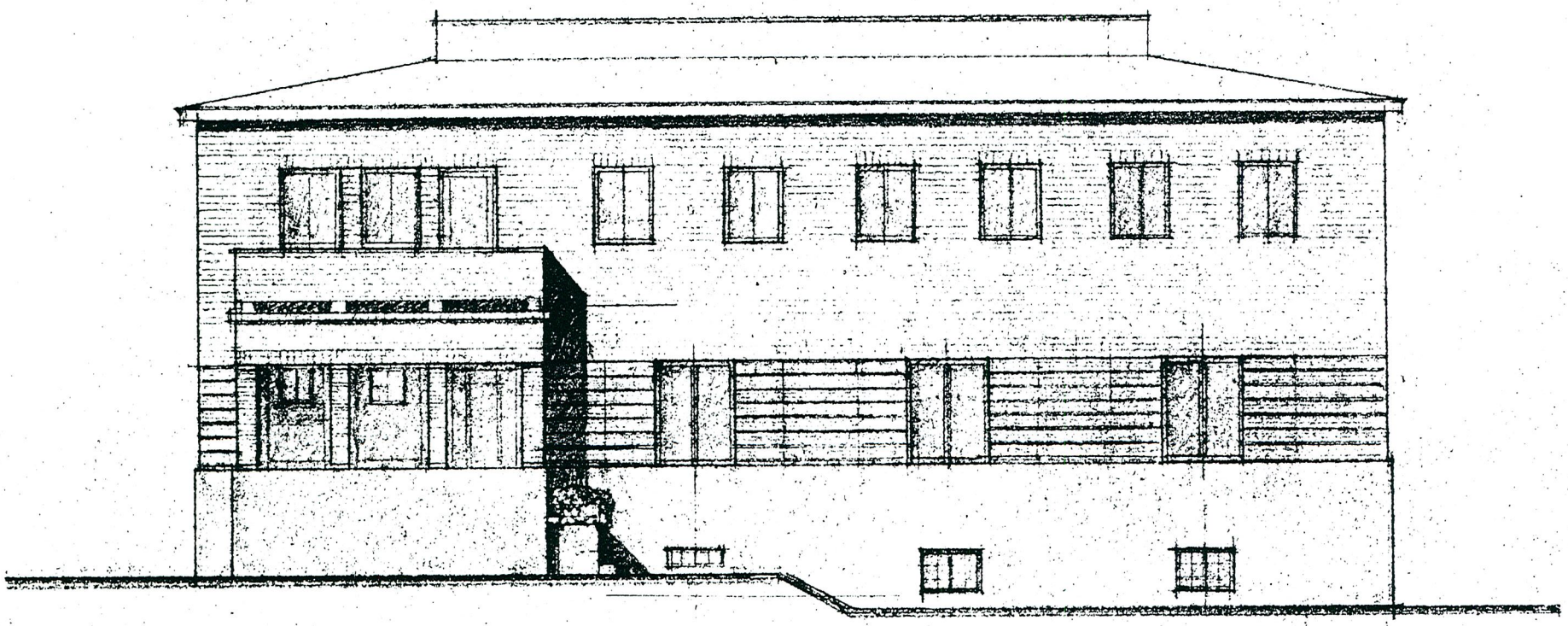
HELSINGFORS, 7. XI. 1935

L. Sonck

LIITE 16.

VILLA GRÖNBERG - DICKURSBY.

VI

FASAD MOT SÖDER.

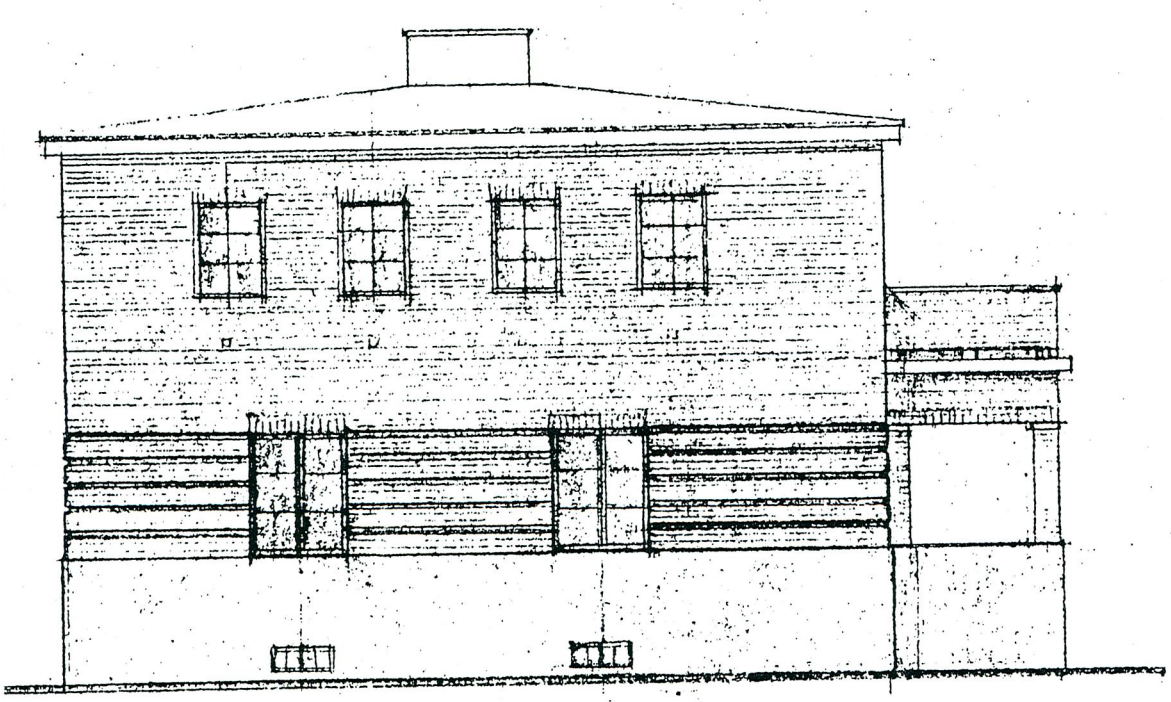
1:100.

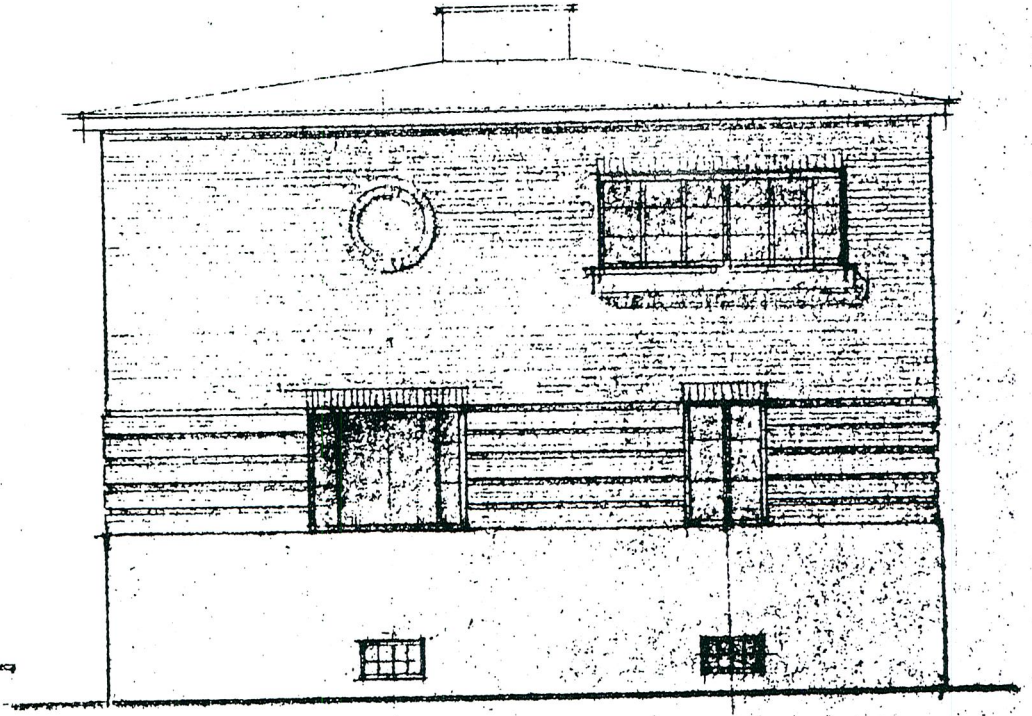
HELSINGFORS 7. XI. 1935.

L. Sonck

LIITE 17.

VILLA GRÖNBERG - DICKURSBY.

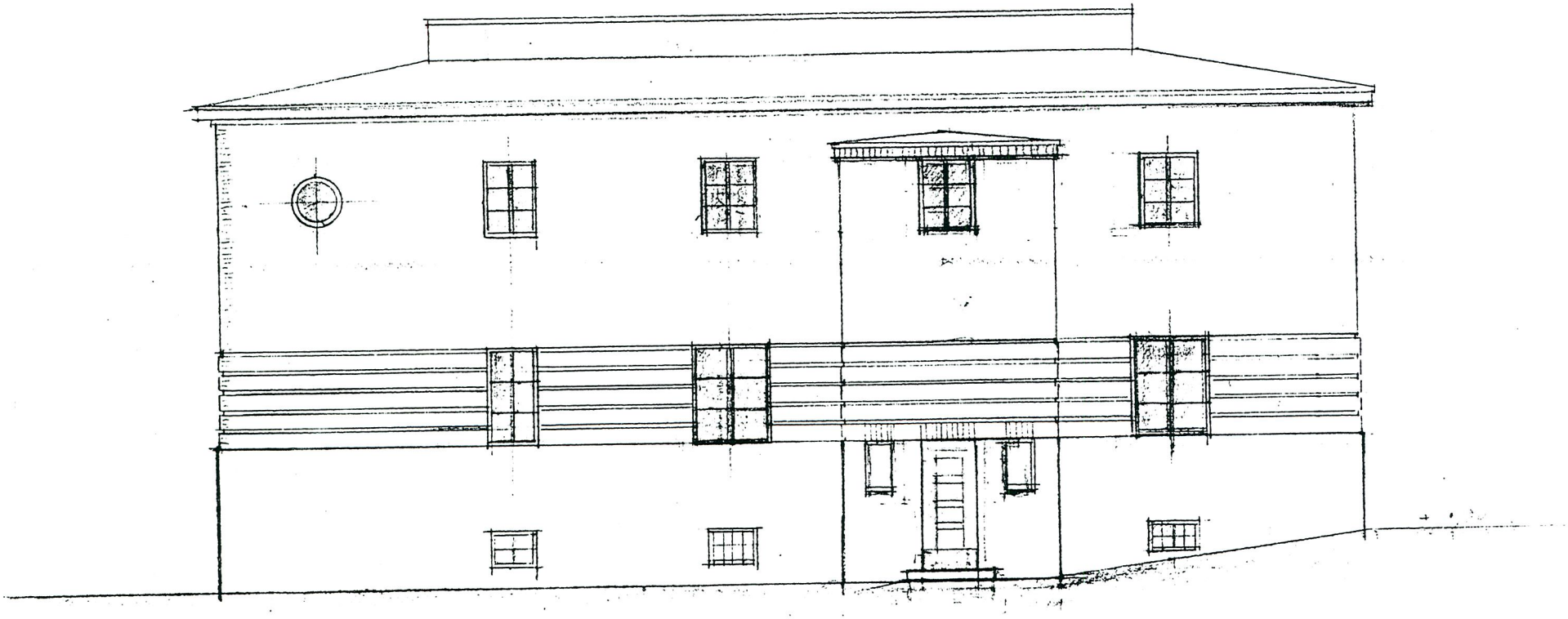
FASADER MOT VÄSTER OCH ÖSTER.

1:100.

HELSINGFORS 7. XI. 1935.

L. Sonck.

VILLA GRÖNBERG - DICKURSBY.

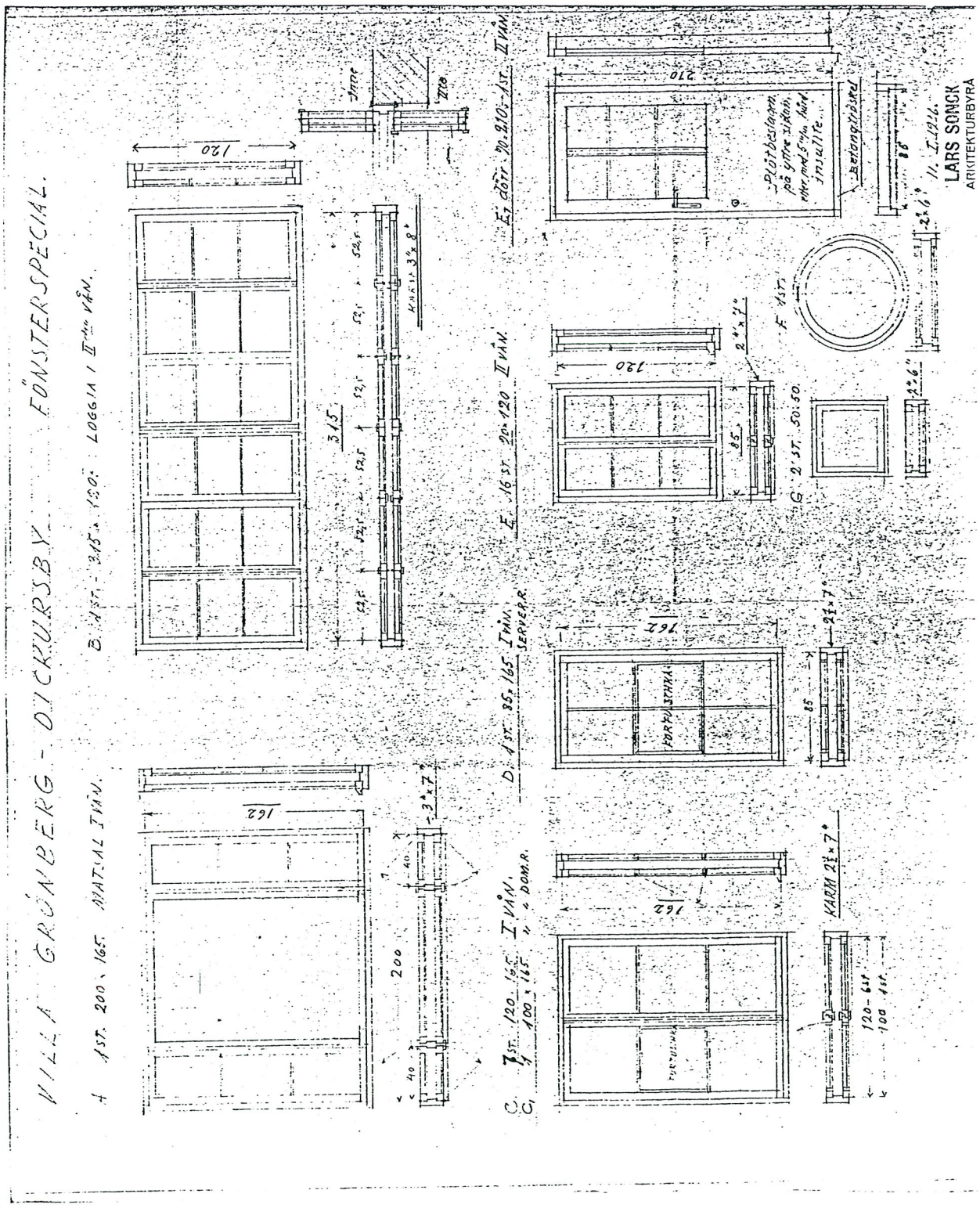
HITORS 16/4. 1934
7. 11. 1935

LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ

BAKFASAD

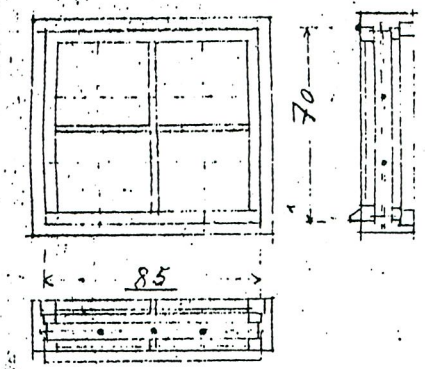
1:100

0 5 10 20 M

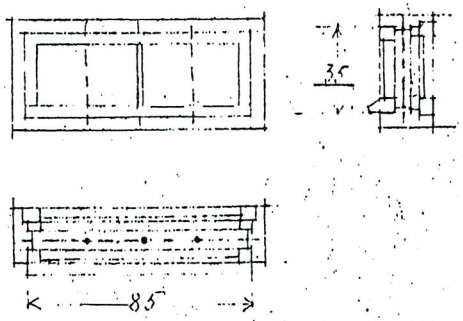

VILLA GRÖNBERG - DICKURSBY. FÖNSTERSPECIAL.
LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ

KÄLLARFÖNSTER TILL VILLAN GRÖNBERG - DICKURSBY.

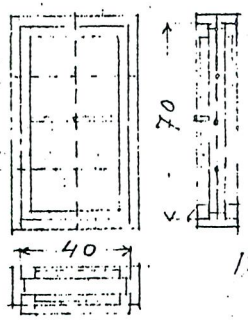
F 1. 85 × 70 7 ST.

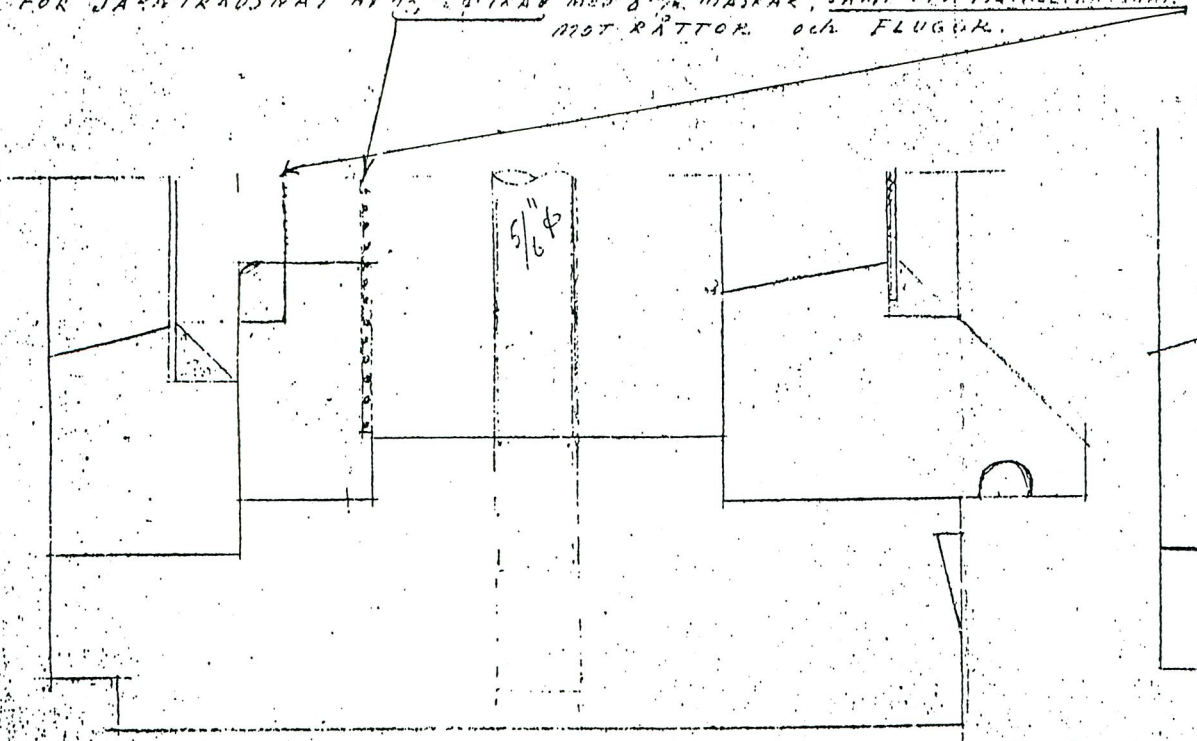
F 2. 85 × 35 8 ST.

Fa 2 ST 40.70. BREDVID KÖRSINGÅNGEN.
MED JÄRNGALLER AV 5/8" ⌀ JÄRN.

8 ST. FÖNSTREN FÖRSES MED JÄRNGALLER 5/8" ⌀; DESSUTOM MED 1 BÅGE 1" t. o. s.
FÖR JÄRNTRÅDSNÄT AV 1½ mm. ⌀ TRÅD MED 8 m/m. MASKAR, SAMT FINMASKIGT TRÅDNÄT MOT RÅTTOR OCH FLUGOR.

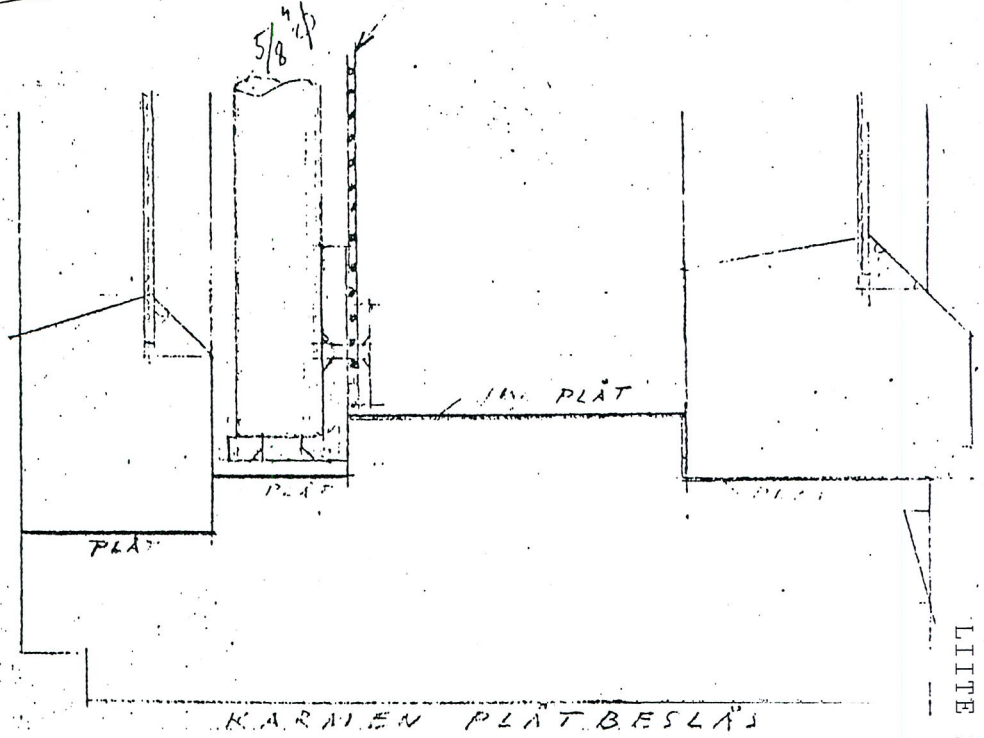

DETALJ 1:1 8 ST. (4 F1 och 4 F2)

DETALJ TILL 2 ST. FÖNSTER LIT. F 1.

JÄRNGALLER FÄST VID JÄRNRAM. SOM ÖPPNAS VID INKASTNING AV VED OCH KOKS.

JÄRNTRÅDSNÄT 1.5 m/m ⌀ MED 8 m/m MASKAR

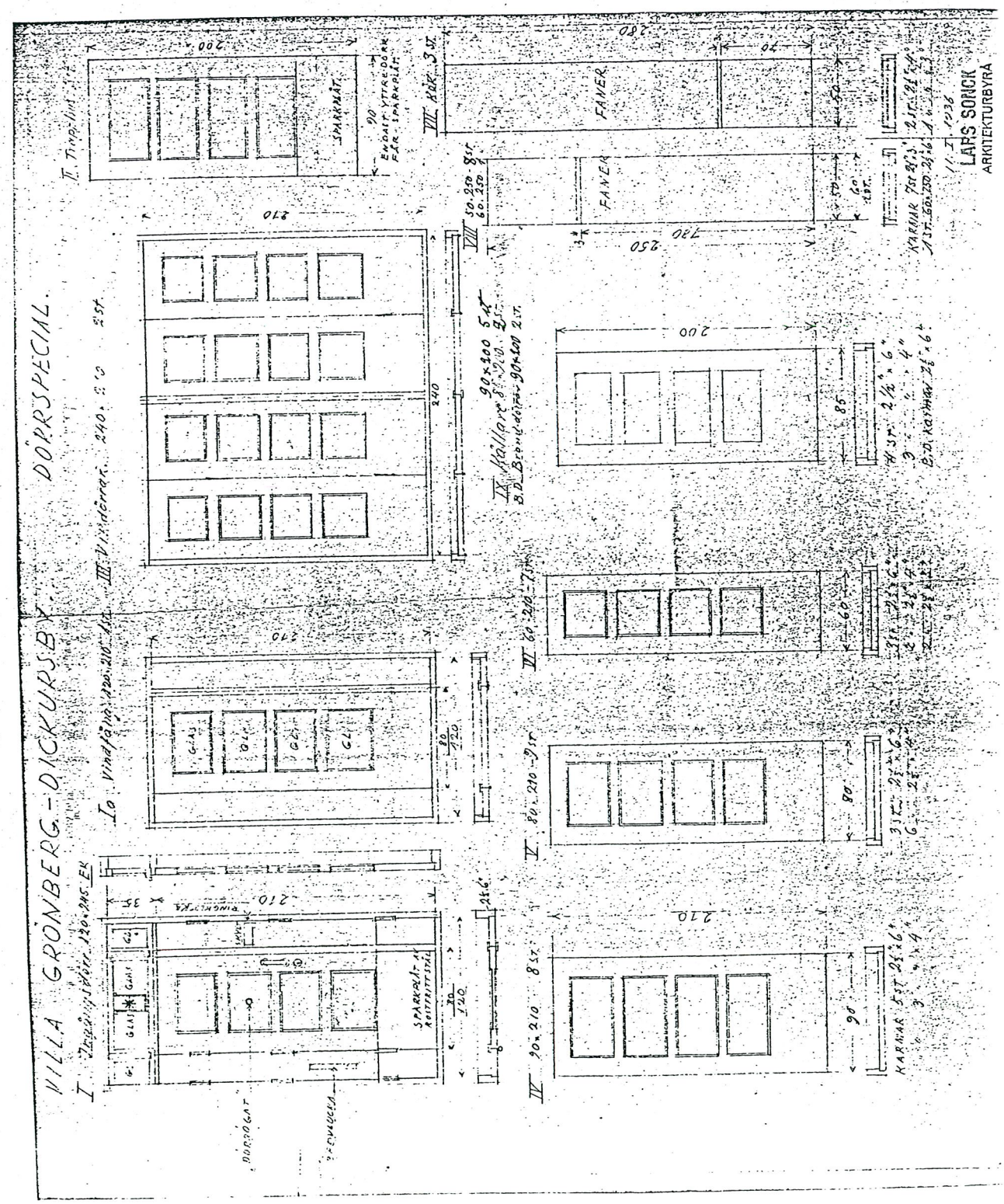

F 1. 2 ST. (VEDRUM & KOKSRUM)

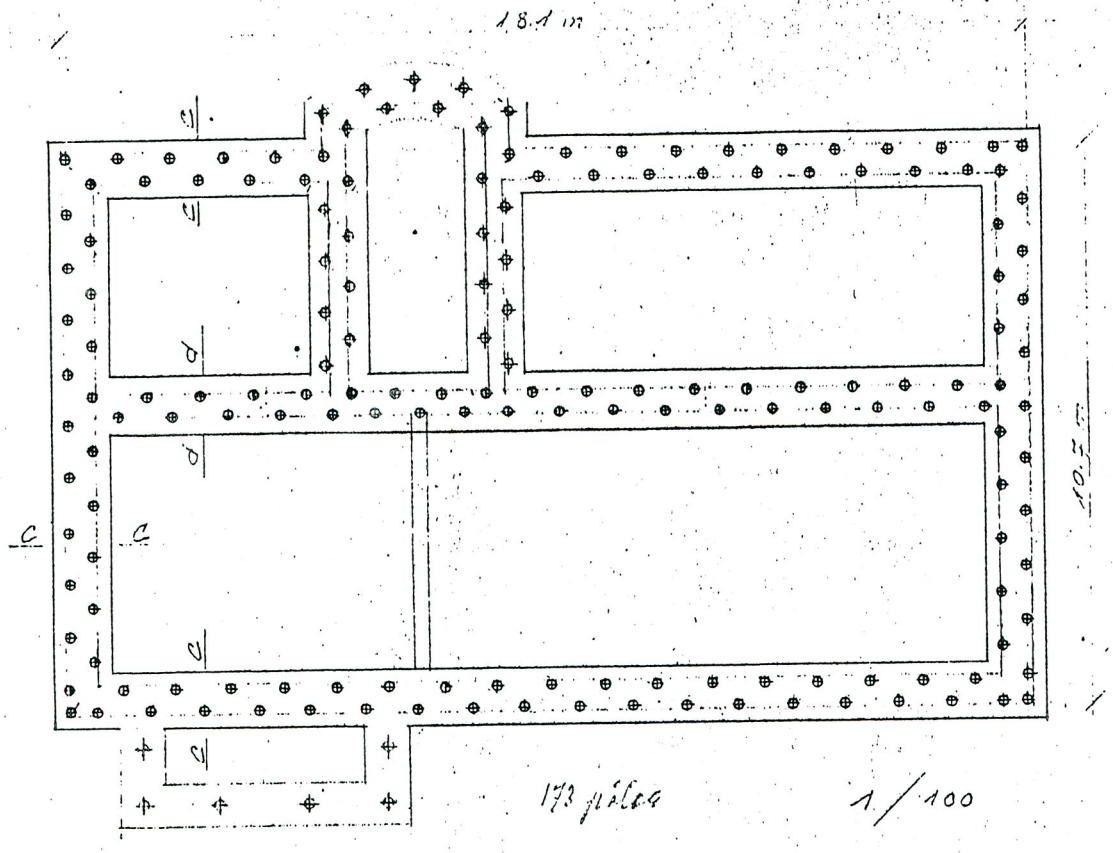
27. XI. 1935.

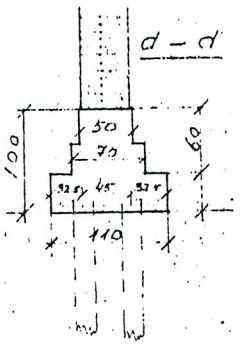
LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ

LITE 21.

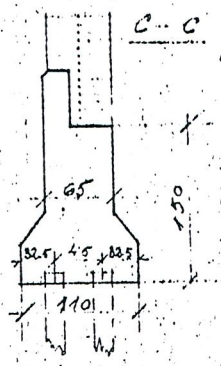

VILLA GRÖNBERG - DÖRRSPECIAL.
LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ
FANER
GLAS
SPARKAT
SPARKAT-ANSTRYKNING
KARMAR
DÖRRGLAN
TERRASSEN

Villa Grönberg i Dickursby. Förslag till pålnings-plan.

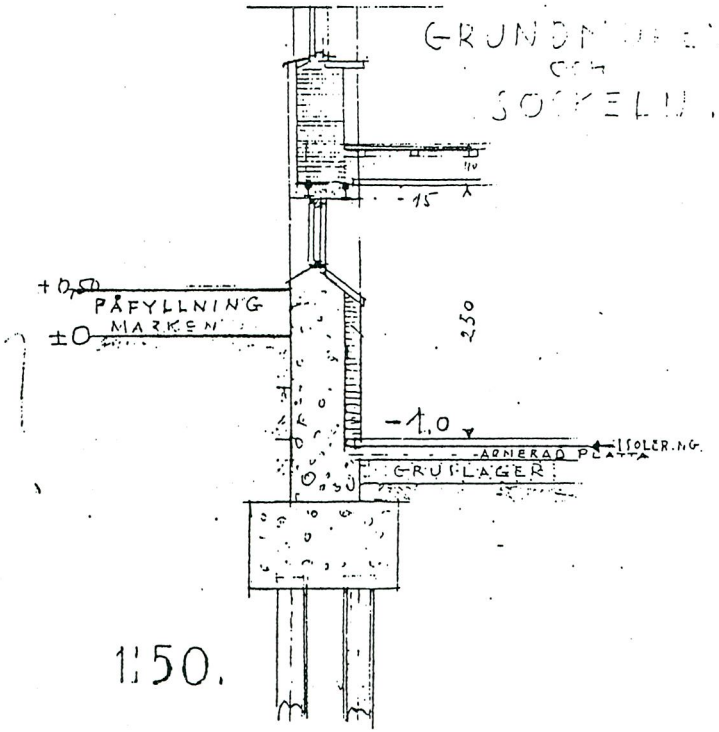

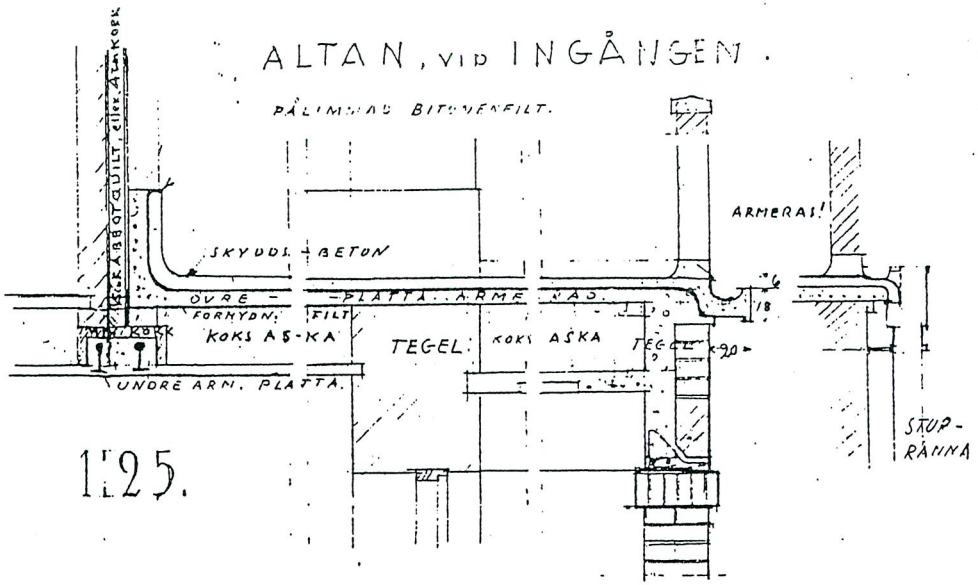
1/50

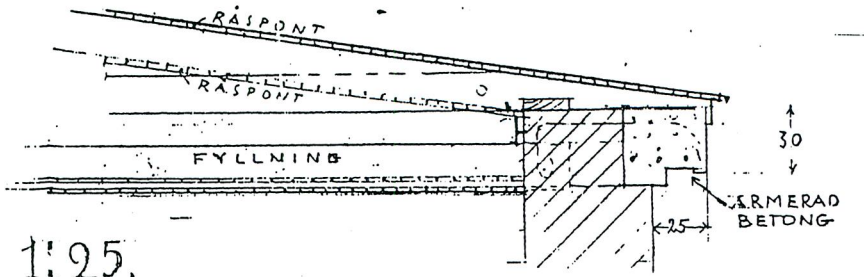
LIITE 23.

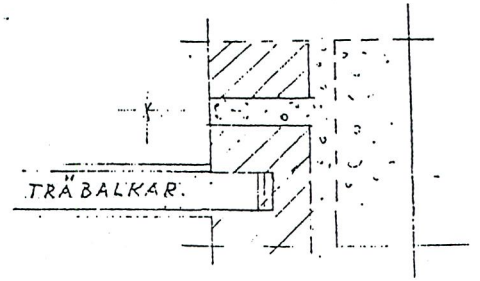
1:50.

1:25.

1:25.

VILLA GRÖNBERG DICKURSBY.

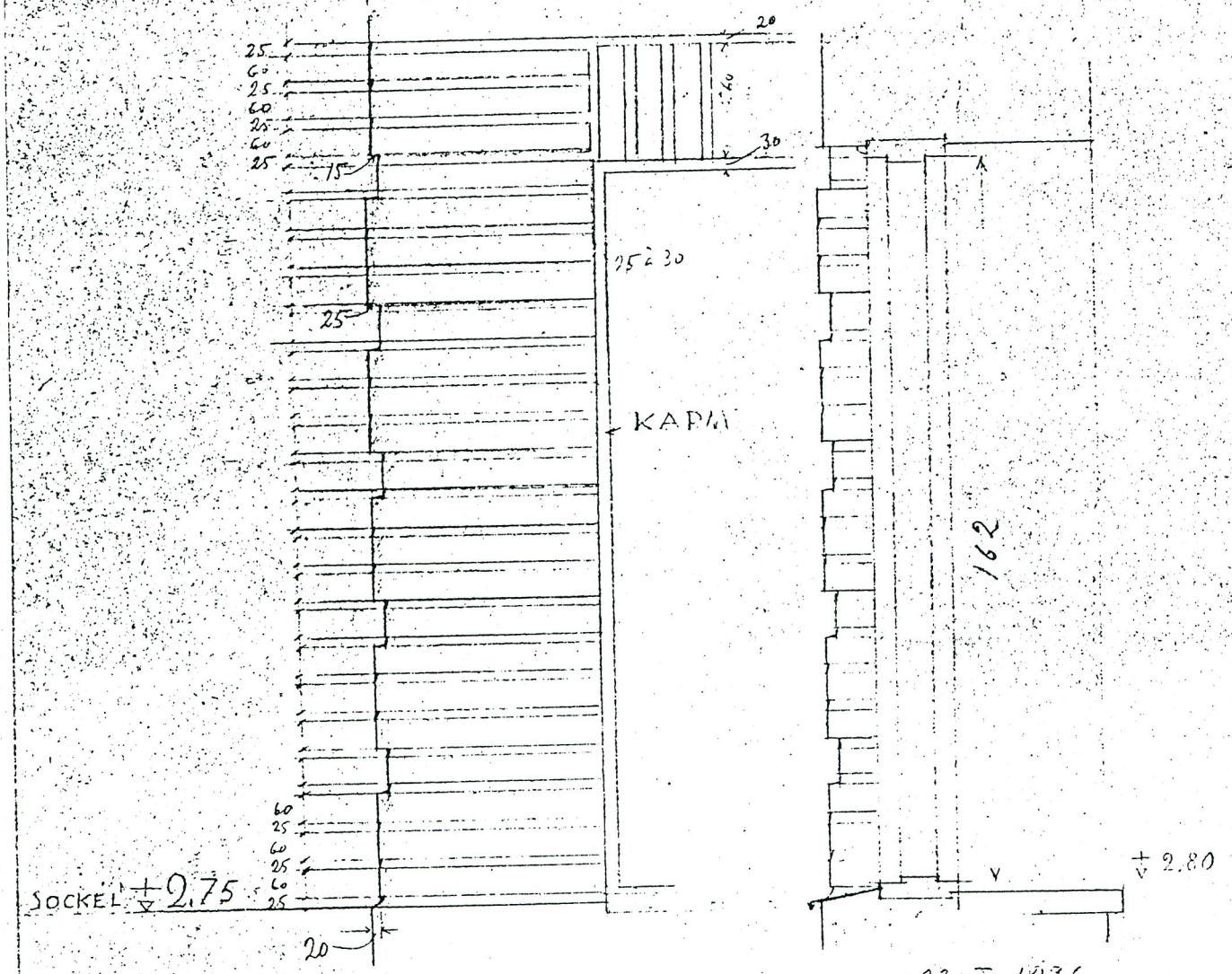
SKISSER TILL ARBETSBESKRIVNING.

LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ

LIITE 24.

VILLA GRÖNBERG-DICKURSBY

FASADSPECIAL 1:10

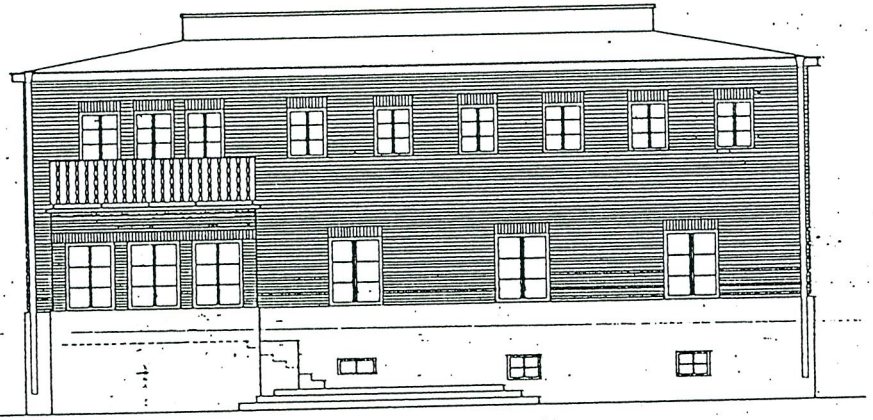

21. I 1936.

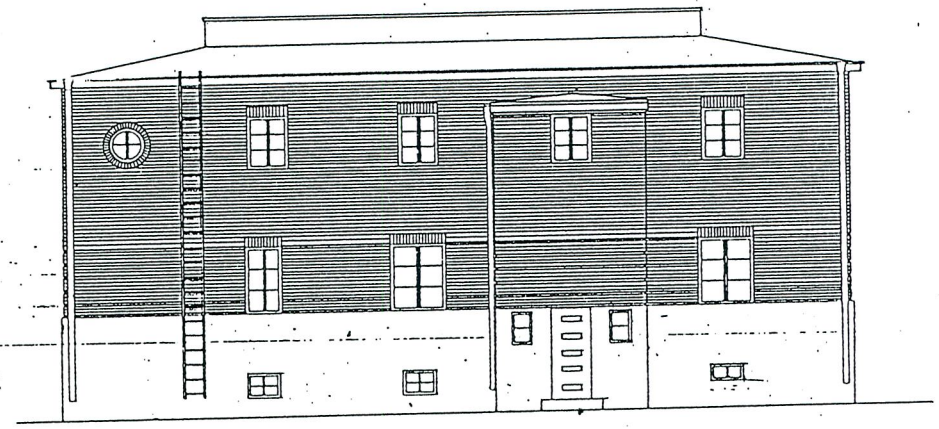
LARS SONCK
ARKITEKTURBYRÅ

1:10

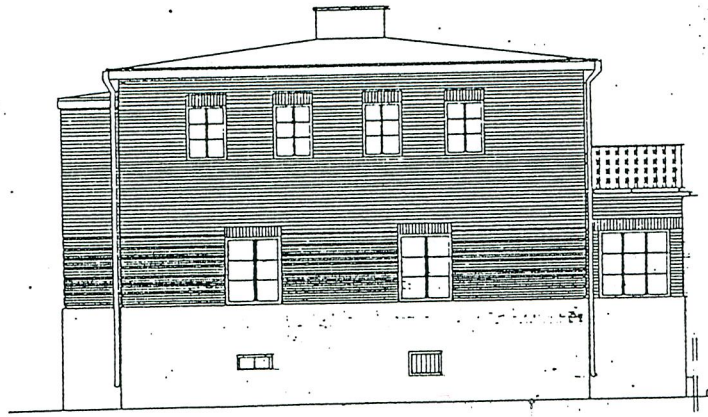
LIITE 25.

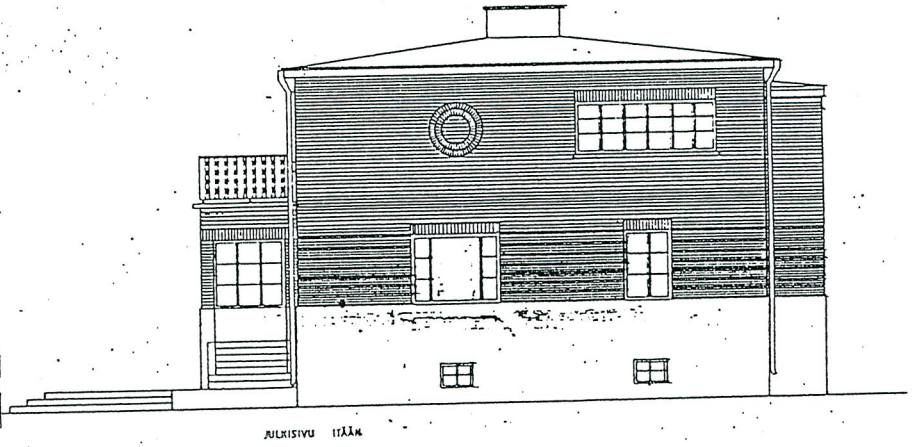
JULKISIVU ETELÄÄN

JULKISIVU POHJOISEEN

JULKISIVU LÄNTEEN

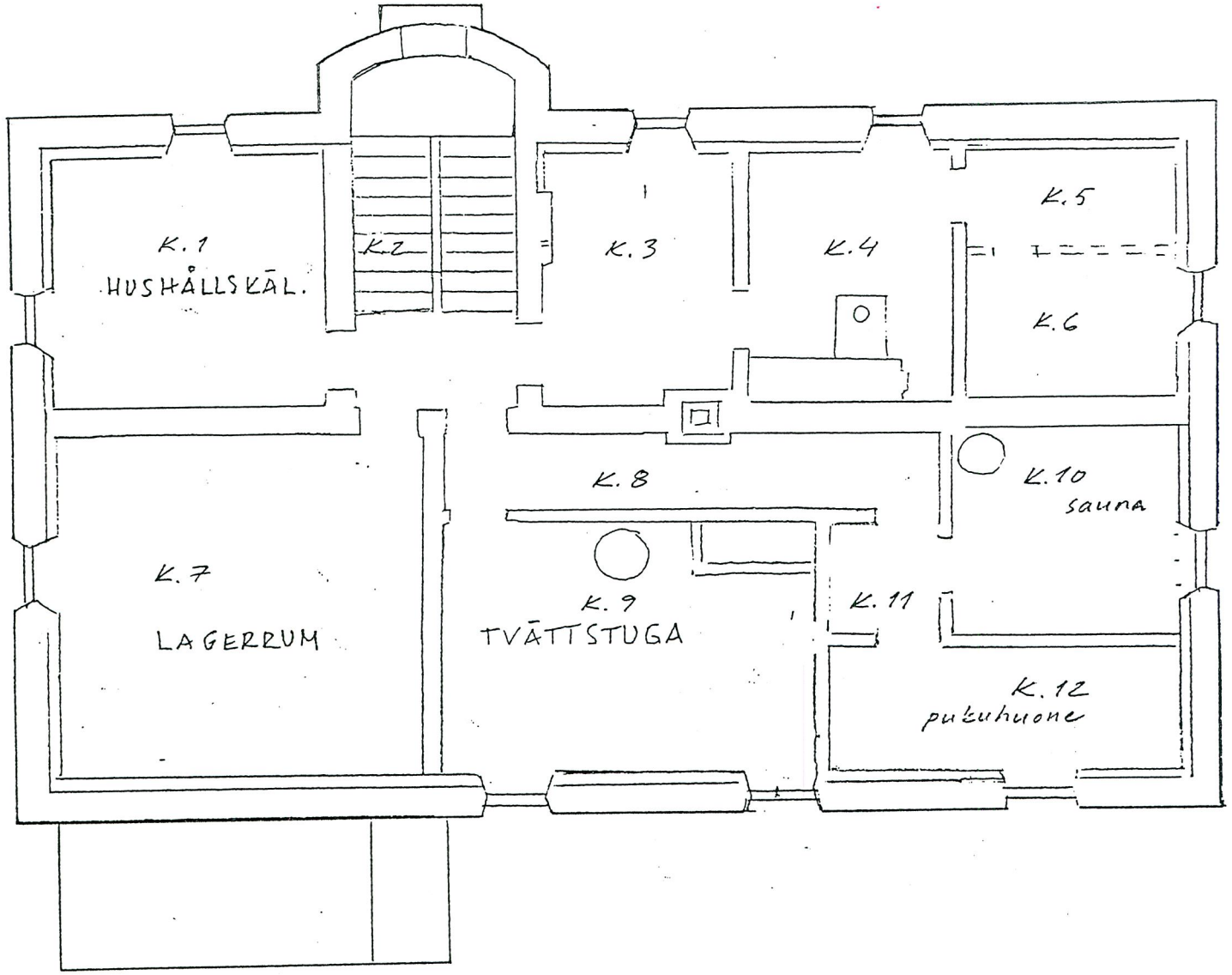
JULKISIVU ITÄÄN

VANTAAN KAUPUNGIN

ark

LIITE 26.

VILLA GRÖNBERG KELLARIN POHJAPIIROS

LIITE 27.

1989/LT

Vantaan kaupunginmuseo
Hertaksentie 1
01300 VANTAA

12.11.1991

GRÖNBERGIN TALON POMMISUOJAN DOKUMENTOINTI

Grönbergin talo sijaitsee Jokiniemessä tontilla 2:199. Rakennus on vuodelta 1936. Vuonna 1940 rakennuksen kellarikerroksessa sijaitseva varastohuone muutettiin pommisuojaksi (liite 1).

Pommisuojan huonekorkeus on 2300 mm ja huoneen mitat ovat n. 5800 x 5300 mm. Tiilivuoratut betoniseinät on maalattu valkoisiksi. Lattia ja katto ovat maalaamatonta betonia. Huone on tuettu kauttaaltaan puupylväillä ja tukirakenteilla kestämään pommituksia. Huoneen länsiseinustan ikkuna on peitetty laudoilla ja palo-ovi pellitetty.

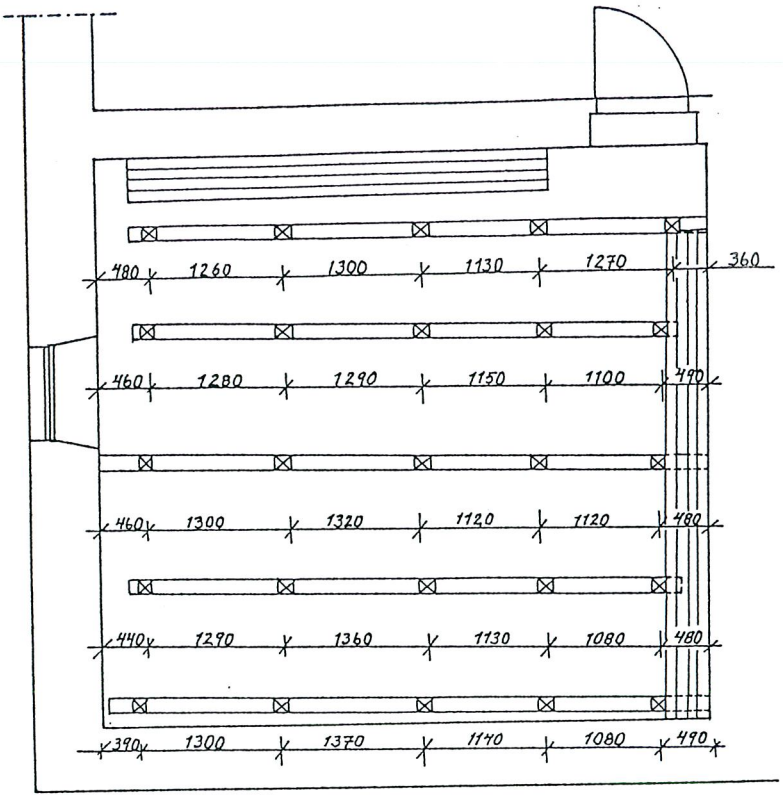
Pommisuojan tukirakenteet ovat irti rakennuksen seinärakenteista, eikä niitä ole kiinnitetty myöskään ala- tai välipohjaan. Tukirakenteet on pääosin tehty höylätystä 150 x 150 mm:n kokoisesta parrusta. Rakenteiden liitokset on tehty naulaamalla ja niitä on tuettu puukiiloilla sekä 10 mm:n terästangosta valmistetuilla haoilla. Tukirakenteiden väliin on asennettu erilaisia putkia ja johtoja.

Dokumentointi on tehty mittaamalla, piirtämällä ja valokuvaamalla sekä tila että rakenteet. Dokumentoinnin suorittivat 21.-25.10.1991 rakennuskonservaattorit Marjukka Dahl ja Anni Lehtimäki.

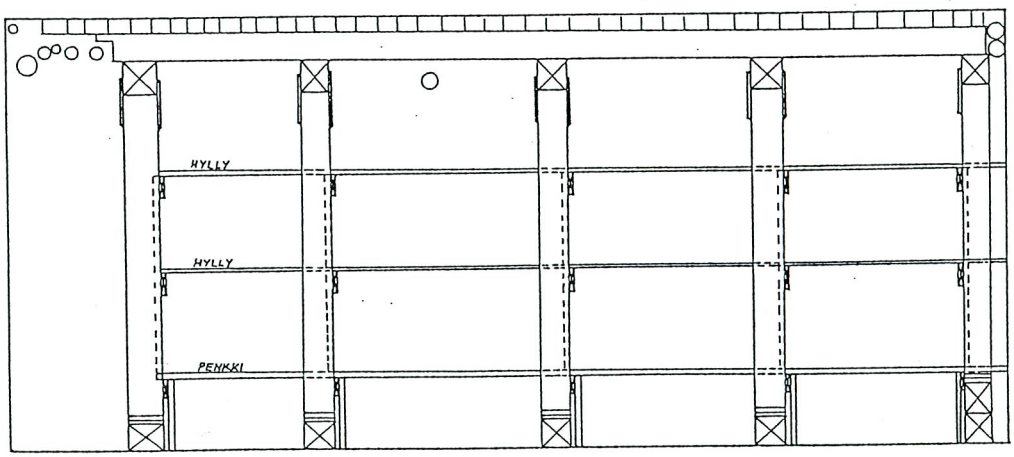
LIITE 1: - Rakennuksen kellarikerroksen pohjapiirros
LIITE 2: - Dokumentointipiirustukset:

PIIRUSTUSLUETTELO:	MK:
1. Pohjapiirros	1:50
2. Alajuoksut	1:50
3. Pystytolpat ja penkit	1:50
4. Yläjuoksut	1:50
5. Yläkannattajat	1:50
6. Ylälaudoitus	1:50
7. Leikkaukset A-A ja B-B	1:50
8. Pohjoisseinän penkki ja hylly	1:20
9. Itäseinän penkki ja hyllyt	1:20
10. Detaljipiirros 1	1:10
11. Detaljipiirros 2	1:5 ja 1:1
12. Liite: haat ja kiilat	1:50

LIITE 3: - VALOKUVALUETTELO.

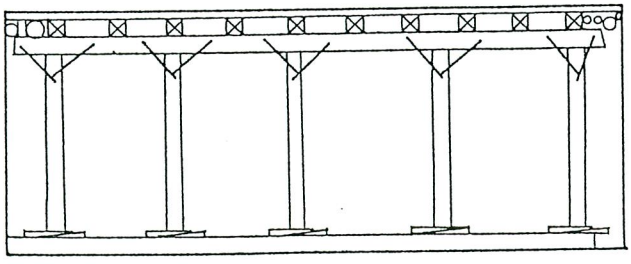
VILLA GRÖNBERG
POMMISUOJA 3.
PYSTYTOLPAT JA PENKIT
24. 10. 1991

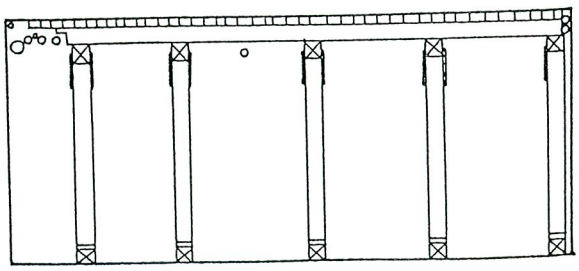
PENKKI: KORKEUS 450, SYVYYS 390, HÖYLÄTTYÄ 30 x 95 KOKOISTA LAUTAA.

HYLLYT: KORKEUDET 160 JA 1480, SYVYYS 340. TEHTY 20 x 100 KOKOISESTA RAAKALAUDASTA. YLEMMÄSSÄ 4 LAUTAA JA ALEMMASSA 3 LAUTAA.

VILLA GRÖNBERG
POMMISUOJA 9
ITÄSEINÄN PENKKI JA HYLLYT
24. 10. 1991

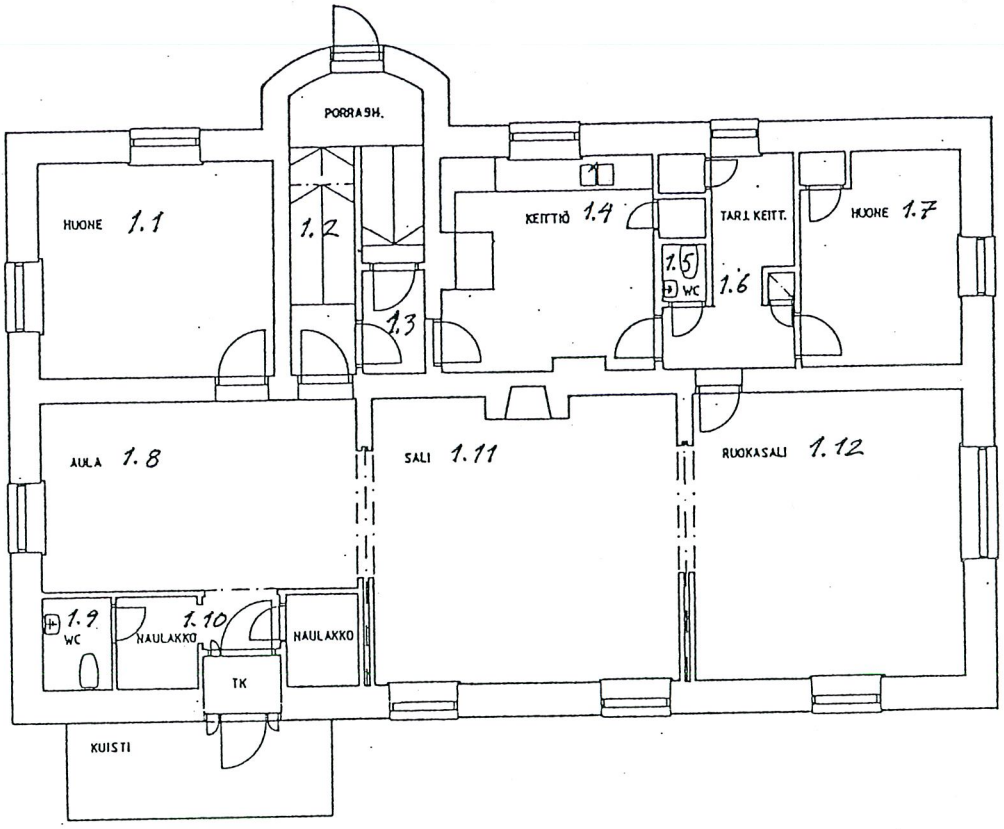

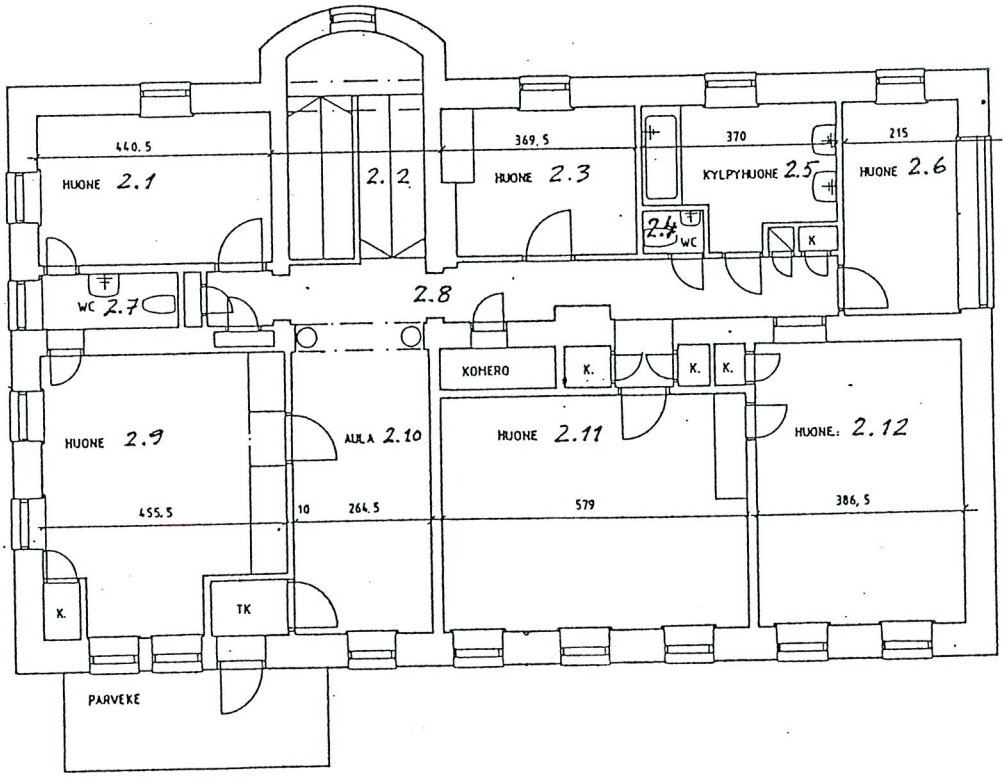
LEIKKAUS A-A

LEIKKAUS B-B

VILLA GRÖNBERG
POMMISUOJA 7.
LEIKKAUKSET A-A JA B-B
24. 10. 1991

VILLA GRÖNBERG

TIKKURILA 61 01005

VANTAAN KAUPUNGIN
RAKENNUSVIRASTO, TALONSUUNNITTELUOSASTO
KIELOTIE 13 01300 VANTAA 30

SL

17.7.1989

1:50

1.2 KERROS

ark